

ივერია

ეროვნული და დემოკრატიული შიშართულებების ყურნალო

ბუბლიცისტიკა, სელოვნება, შეცნეერება

IVERIA

EDITION PÉRIODIQUE EN LANGUE GÉORGIENNE

31

შინაარსი

მამულიშვილი

დავით ოდიშარი

ტოტალიტარიზმის

პეტრე იბერი

რეინკარნაცია

დავით ოდიშარი

ორი ლექსი

საქართველოს დიდი მკვლევარი

ალ. მანველიშვილი

პრ. დ. მ. ლანჯო

საქართველოს რესპუბლიკის საგარეო პოლიტიკა

ირაკლი ოთხმეზური

(პოლიკო ყაფიანის სტატიების მიხედვით)

ციურიხელი ქართველოლოგების დირსეული საქმე

მ. ქ.

პროფესორ ვ. შარაშიძის ახალი ნაშრომები

...

სამგლოვიარო

ყურნალის ფონდი

JUILLET 1987 PARIS

0-636

ერთი რადიკალად სულან შემცირელი ღესია აქვს გვი გაგვიკარს, რომლის სახელიცაა „მეც-
რამეტე საუკუნის პოეტები“, სადაც ქართველ პოეტებს ასე მიმართავს იგი :

„ რქვენ უღებობლით ვახარებულ წიფლის შიმელზე ,
არ არსებობდა თქვენთვის პირადი

და ლცვებივით წერდით ღესებს, ეკლესიაში
უნდა წირვაზე წაგვიკითხათ თითქოს კვირადღით “ .

მართლაც ასე ! გრ . თრბელიანისა და ბარათაშვილის , ილიასა და აკაკის , ვეკასა და რაფიელ
ერისთავის , გოგებაშვილისა და ყაზბეგის შემოქმედება , ისე , როგორც ღლი რუსთაველას განუ-
მეორებელი „ვეფხისტყაისანი“ , რომლის შესასებაც პლატონ იოსელიანი იტყუოდა , - უფლება რომ
მომცა , „შოთას წიფნს სახარების გვერდით ეკლესიაში დაეასვენებლი და მით ვიქადაგებლიო , ისე
მტკიცედლა შედუღაბებული ქართველა კაცის შეგნებაში , იმკვარა განუმეორებლად მამობრივი
მწერველობის ხიბლი ადვას მის მაღალ მწვერვალებს , ერთი წუთითაც შეუძლებელია ამ ღლი
მეგვიღერობას უნებლად მივიწყებაც-კი , რაღესაც საკითხის საქართველოს ცხოვრებას ეება .

არადა , კაცმა რომ თქვას , რამ გამოაწრთო ქართველი ხალხის უტები და უღრკვი სული , რომე-
ლაც ათელი საუკუნეების განმავლობაში ებრძოდა უცხოელა ღამქარაზღების ჰერმანენტურ შემო-
სევებს , მათს ღლიღურ და გაიძვერულ ეღრობას , თუ არა იგივე ქართული ნაციის თვითმყოფაღმა
მდგარმა ბუნებამ და მისი სულიერი მამათავაღების - ღლი მწვერლების შორსმჭვრეტემა გონკაჰ,
ვაჟაკაღმა გულმა და მოუღლიღმა მარჯვენამ .

ანდა , ვის უნდა შეეძახებინა მარადი სიფხიზლისაკენ იმ ქართველი კაცისათვის , რომელიც ცა-
ლკე „ გაიძვერა მოყვარების “ დაშაქრული დაპირებების მეოხებითა თუ წყალბობით , ცალკე ათისი
ჯურის მატრაბაზთა გავლენის ქვეშ მოქცეული პირადი განღიდების ამბიციებით , სახიფათო ტრ-
ანსში რომ თვღეღდა , თუ არა ისე ნამღვილ მოაზროვნესა და მამულუშვილს .

ვინ უნდა უოფილუო ის ადამიანი , რომელიც უუფლებო გვების ჩვილს ანგველსურ იავნანას
უზღერებად , იგივე გვების ტლუ ბიქს თავისი გულშოკული სამშობლოს მომავლის იმეღიან ბა-
ღავრად დასახავდა , თუ არა კვღვე და კვღვე ნათელი და გამჭვრიახი გონების , ვრცელი პორიზონტის
მქონე სიტყვის ოსტადი .

* * *

ცნობილია , თუ რამეღნადაა ჩვენი პღანეტა დაგაღებული იმ მუღამ მებრძოლი , მადგარმ მუღამ
ვნებინანი პღღემისტი მწვერღებისა და პოეტებისაგან , რომელთა მიერ დატრაიღებული ბრწინვღღე
ბატაღიღები , მიმარტულნი კოღონიზაციის , მასსათა დაშონების , რეპციულა ბნეღეთის წინააღმღღვე,
უამრავი . იციის ისტორიამ . და როცა იღია ჰავჰავაღმ თავის კღღამს მიმართავდა , რომ ჩვენ სი-
სიტყვა ბოროტა საკღავღ ხღღში უშიზრად უნდა მოფინოთო , აქ ცხაღღდ მოსჩანდა და იკვ-
ეთებღდა მსოფღიოს თავისუფლებისმოყვარე ხღღთა ოჯახში გაბეღულად შემავალი სახე
სრუღიად საქართვეღღოსი .

უვეღღვე ამის შემღღვე ჩვენთვის გასაგებია ღღღი იღიას მიერ ჯღრ კღღვე სიჭაბუკეშივე დაწერილი ,
ეგრეთ წოღებული , შემღღვი საპროგრამო სტრიქონები :

„ მას აქეთ , რაკი შენღღამი 'ვცან მე სიყვარული ,
პიი , მამულღ , გამიკრთა მე ძიღი და შეგება “ .

ამიტომაღ ღღღესავით ნათელია ის ამბავი , რომ იღია და მისღარი შემოქმედები , როგორებიც იყ-
ვნენ პიუგო , პეტეფი , აკაკი და მიცკევიჩი , რომღებიც არა მარტო კღღმით , არამეღ საქმიოაც
აღამღარობღღენ თავიანთ ქვეუნების ზეღ-იღბალს , საუკუნო პატივისცემითა და ბრწინვღღებით
არიან შემოსიღნი თავიანთი ხღღების მიერ .

II

იღია ჰავჰავაღმ თავიღღვე აცხაღღდა , რომ მისთვის მწვერღობა და ლიტერარურული შემოქ-
მეღღება იყო „ერაგვარამ“ „პროღიდენტისა სუპერნატურალის“ - ზეუზნებრივი , შენაარსული გა-
ნჩინება-განგება ; აკი კღღვე სწერს :

„ მე ცა მნიშნავს და ერთი მწრღის მისწიერი ზეციერისა

დემოკრატთა მისთვის ვლადიმერს, რომ წარვეუდვე წინა ერსა ",
 ამგვარი ვაჟეცური რიხით შემოსვლა მწერლობაში მხოლოდ მას შეუძლია, ვინც იცის თავის ფაზა, ვინც დარწმუნებულია თავის ქალაში და გრძობის კარგად, რომ დადი მისსისხლისადაც
 დიდი მიწუნებისათვის თავდადება, ამივე დროს, საბოლოო ბოლოებზე სიარულიცაა .

სწორედ ემაწვალაკობიდანვე დასასრულ იმ მიზანს, რომელიც ილია ჭავჭავაძესთვის იყო „მამულა“
 მან, როგორც მგრძობიარე და უსათუთესმა მამამ, ვინც იწავდა თავისი შვილებს ზედმეტრე-
 ბისათვის არ შეუშინდეს მის წინააღმდეგ მდგარ მფინვარე ხორშაკს, თვის უკანასკნელ ამოსუნ-
 თქამდეც-ყო, უსაქმანოდ ყველაფერი შექრია, ხალხ ჩვეს - მის შემკვლავრებს მთავარ კაიფ-
 ციანას და ტეშარბით მამულაშესალმის უტკნობა მაგალითი .

სოლი მს ადგილი, რომლის წინაშეც მომხდარი საშინელი ბოროტების გამო ქართველი ხალხის
 ისედაც გაუხარედ სვეს ილიას მუხანათური ეკვლელობით გამოწვეული ტრაგედიის მოუშორებელი
 ძაძა მოხავეს, მისი საყრდენი განსხვავება ჩვეს ცნობიერებაში აღძრავს უკურნებელ ნადველსა და
 ტკივილებს . წ ი წ ა მ უ რ ი ! - აქ ყოვლად შეუძლებელია, არ გავიხსენოთ კოლაუ ნადირაძე :

„ წიწამურიდან საგურამომდე ელიანი და პატარა გზაა,
 წიწამურიდან საგურამომდე სიცოცხლის გავლა ნებავე რაა,
 წიწამურიდან საგურამომდე დიდი მთები და უძირო ცაა! ” .
 და ეს მოუფუშებელი დადი კიდეც ერთი ნიშანსვეტია საქართველოს უკვდავებისა . რადგანაც ამ
 ყოვლად ლარულმა და უბატობელმა აქტმა ისე ღრმად გააბო და განგმირა ილიას სათაყვანებელი
 ივერიის გული, რომლის ყოველწუთიერ ამოკენსასაც დავიწყება არ უწერია ; და ეს გმინვა ჩვ-
 ენი უსასრულო წილებდრია და განუყრელი ფატუმი ; იმიტომ, რომ, როგორც კოლაუ ნადირაძე
 განაგრძობს შემორე ლექსში :

„ ნატყვიარ შუბლის სისხლის წვეთები ახლაც აცხია მიწას და ქვებსა ! ” .

* * *

ილია ჭავჭავაძეს სხვა რომ არაფერი დარჩენილა მისი ზღვა ლიტერატურული და პუბლიცისტური
 შემოქმედებიდან, მარტო ერთი სტროფი, რომელიც გვასწავლის, - „ თავისუფლებავე, შენ ხარ კა-
 ცთა ნავთსაყუდარიო, ” საქმარისი იქნებოდა ილიას, როგორც პოეტისა და მოაზროვნის მაღიარე-
 ბლად . მართლაც ისე არაფერი არ სპირდება უსამშობლობით გასრეილ ადამიანს, ისე არაფერი
 არ ეოცნებება მის კაეშნიან გულს, როგორც თავისი თავის სრული დამოუკიდებლობა და თვითბელ-
 მწიფება ; და ამ ნანატრი სურვილის განხორციელება მას მხოლოდ-და-მხოლოდ თავის საკუთარ სა-
 მშობლოში, თავის თავისუფალ ქვეყანაში შეუძლია .

სწორედ ამ თავისუფლებისა და თვითბელმწიფების ჩირადდნით შემოვიდა დიდი ილია ქართულ
 მწერლობაში და ისე ძალუმად აელვარდა ეს ღვთაებრივი კაშკაში, მისი ხალხის მიერ, ნებისთ თუ
 უნებლით, ასე დიდი ხანიდან მთიფიცებელი, რომლის მსგავსიც რუსთაველის ხანიდან აღარ
 ახსოვს საქართველოს მზისქვეშეთს .

აბა, გავიხსენოთ უწიგნური ლელთ ლუნია „მგზავრის წერილებიდან“ , რა მხატვრულად, რა სხა.
 რტად გადმოგვცა მისი მართალი და შეურყვნილი ფილოსოფია „აჩრდილის“ ავტორმა : „ ადრიდა
 ავაღ თუ კარგად ჩვენი თავნი ჩვენადვე გვეუხდნეს, მით იყვის უკედ ; . . . აწინაა - - ერი და-
 ვარდნილ, გალახულ არს, ვრდომილ-კრთომილ . წარხდა ქართველთა სახელ, ქართველთა წეს-წყო-
 ბი . აღრიდა ჩვენობა იყვის . წარხდა მოისრნა ქვეყანაი, რაია აწინა ჩვენი დარჩენა ? კამად-სმად
 სასყიდვალ, გზაი სასყიდვალ, ლოცვა-კურთხევა სასყიდვალ, სამართალ სასყიდვალ, რაიდ დარჩე-
 ბის ბერავე მოხვე ? ” .

და ბოლოს სულის ამაფორიაქებელი ამ სიტყვებით შეძრული ილია აღშფოთებით კითხულობს :
 „ როდემდის დარჩეს ეს ტკივილი გულში, როდემდის ? თხ, როდემდის, როდემდის ? ჩემო საყვარელო
 მიწაწყალო, მომეც ამისი პასუხი ! ” . აი, ამგვარი ციცილი გიგზებდა „მუდამ ამ დაუთმონებელი
 ტიტანის მგზნებარე გულში, რომლის თავდავიწყებამდე მისულმა საყვარულმა თავისუფალ სამშ-
 თბლოს მიმართ, ქართველი ხალხის სულიერი წრთობის სისრული და მომხიბლულობა ჯერ არნახულ
 დონემდე აიყვანა .

* * *

მაგრამ ილია ჭავჭავაძემ მშვენივრად იცოდა, რომ განხორციელება ბერავე მოხვეის ნაოცნებარისა

მხოლოდ წუწუნითა და ვალდებით კი არ მოხდებოდა, მართლესაშველო ცრემლთა ღერა და ეგვიპტის
კი არ მოუფრენებდა მისი საყვარელი ქვეყნის გამწარებულ ყოფას, არამედ საჭირო იყო საუკუნე-
ობით დაკროვილი ბურანის ტლანქი და დამყაყუბული ტევრისგან თავის დაღწევა, ფხიზელი ფიჭვის-
თა და მსჯღღობით გაალმისება გონებისა, ცხოვრების ჟანსალი და სისხლსავე ახალი საწყისისა-
თვის შეუწოდებელი ზრუნვა, უანგარო შრომა და ფიცხელი ბრძოლა. ვავიხსენით, ილიასეული სი-
ტყვებით რომ ვსთქვათ, როგორი „კალმის გენიალური მისმით“ არის დაწერილი მყინვარისა და
თერგის შეპირისპირება, სადაც ნათლად გამოჩნდა სასიცოცხლო არტერიებისაკენ უცლოლებელი სწ-
რაფა და შეფობრუნება სამშობლოს ვადასარჩუნად. და ასე — ქართველების ამ უღთარგიული
ძილის გამო გახლებული „გაღდევილი“ ავტორი, როგორც ბიბლიური პატრიარქი, მთელი ორმოც-
დაათი წლის განმავლობაში აფიცებდა თავის ხალხს მის ყველაზე უწმინდეს და უნაწეს საფიცარზე,
რომლის სახელიც იყო ილიას სათაყვანებელი სიტყვა „მამული“.

არა გასხებილი ღუმილი და სიღარბაისლე, როგორც მარად დათოვლილ მყინვარის დათოვლილ მწ-
ვერვალს სჩვევია, არამედ გაღარეული თერგის ცხოვრებაა შესაშური მისთვის; იმიტომ, რომ
„თერგი სახეა ადამიანის გავლიძებულის ცხოვრებისა“. . . ნეტავი შენ, თერგო! იმითი ხარ კა-
რგი, რომ მოუსვენარი ხარ. ამა, პატარა ხანს დადევ, თუ მერად გუხედ არ გადანიქვ და ხე შენი
საშინარი ხმაურობა ბაყუბების ყუიენზედ არ შეგტევალოს, მოძრაობა და მართო მოძრაობა არის,
ჩემო თერგო, ქვეყნის ღონისა და სიცოცხლის მიმცემი“.

მთელი თავისი ცხოვრების მანძილზე არ შეუტყვილი სამშობლოს კეთილდღეობისათვის ერთხელ ადე-
ბული გეზი ილიას, როცა ბრძანებდა

„ავიყურია სიყრმიდანვე ჩვენ ქართველის ბედმა!“ —

I I I

ილია ჭავჭავაძემ საოცარი სიყვარულით გამოგვიკა ქართველი დედის, ქართველი მანდილოსნის სა-
ბე. მან მწერლის შესაფერი ოსტატობითა და პედაგოგის, აღმრწველის ხალხის უნარით ვაველო
სინთეზური ხაზი ყრმას, დედასა და სამშობლოს შორის, „ამ მხრივ ილიას ყოველად დაუთვიწყარი პო-
ემა „ქართველის დედა“ და „ბაზალეთის ტბა“, „ენა“ და კვლავ „ქართველის დედას“ საცსებით
უქნობ ძველებად რჩებიან ქართული პოეზიის მარად-ყვავილოვან წალკოტში სამართლიანობაზე და
პატრიოტიზმზე აღზრდილი „წვრილ-შვილი“, რომელიც არიან მამულის საიმედო ძალად, უპირ-
ველესი და შეურყვეველი საფუძველი ილიასათვის, ამიტომ გავჯეროდეს:

„აწმყო თუ არა გვეყვალხს, მომავალი ჩვენია“.

ქართველი ქალის, როგორც დედის, ბრწყინვალე ნიშუშია ილიას ოთარაანთ ქვრივი. როგორი გან-
უმეორებელი სიბოთით და სიმართლითაა მიცემული, ცხოვრებისაგან ამ განწირულ ადამიანის ისტ-
ორია! ჩვენ გვხვობავს მისი ყოველწუთიერი სიტყველ და პირდაპირობა, ჩვენ გვიყვარს იგი — მულ-
ამ ამჟამად სიმართლის მამძებელი, მისი მგრძნობიარე დედური გულის უფაქივნისი თრთოლვა კი
საოცრად მათრობელია, მუსიკის მსგესნა, რომლის მოსმენა აროდეს გვეყრდებდა და ეს ადამიანი,
თავი უზომო შეძირვების ეამსაც კი, ჩვენ გვატყვევებს ყოველად საკვირველი ცხოვრებისეული სიბ-
რძნით. „ოთარაანთ ქვრივი“ ქეშმარტად მარად-ელვარე ნაწარმოებია ქართული ლიტერატურისა,
რომლის ძლიერებისაგან მოგვირილი მუტი დაუთვიწყარია ქართველი კაცისათვის.

I V

შეურიგებელი ბრძოლა გამოუსცხადა ილია ჭავჭავაძემ თავის ლიტერატურული და საზოგადოებრივი
მოღვაწეობის დასაწყისშივე თავად-აზნაურული წრის მავნე ჩვეულებებს; იგი უშიშრად უტყინე-
ბდა მათ ვაბატონებულ საზოგადოებას — მათი მუცელმეგრეთობის, ბედოვლათობისა და უნიათობის გამო.
ამ პრივილეგირებული წოდების უმრავლესობას ცხოვრების ბეცი ფილოსოფიით მიჰყავდა თავიანთი
სამშობლო უდიდესი განსაცდლის წინაშე, რომლის მეოხებითაც ისინი საბოლოოდ სულთერი გაკოტ-
რებისა და ფიციური ვადეჯიშების ვარდაუვალ შედეგებს იწვევდნენ. მთელი თავად-აზნაურული
წოდებისათვის დამახასიათებელი ეს მცოდნარობა, სულთერი ვათახსირებაამორალური ყოფა, უხასრ-
ესი სარკაზმით აქვს აღწერილი ილიას ნაწარმოებში: „კაცია ადამიანი?“ . მარადის ავად სახსე-
ნებელი დათოკ ვავიხსენით „გლახის ნაამბობიდან“. და ბოლოს უსასტიკესი სიმართლით დაწერილი
„რა ვაქეთო რას ვშვრებოდი“.

ილია ჰავაკვაძე არიდეს დამშვრალთა თავისი წოდების ზოგიერთ უხერხემლო წარმომადგენელს წინააღმდეგ წარმოებულ ბრძოლით; იგი სიკვდილამდე განაგრძობდა ამ მეტად არასასიამოვნო მავრამ ქართული ერისათვის აუცილებლად საჭირო საქმეს. მან იცოდა, რომ თავად-აწნაურთა წრის ზოგიერთი გადაგვარებული, დევრადირებული წარმომადგენელი არანაკლებ სამსახურს უწყვეტად კატკვსა და კატკვისნაირ რუსთა მეფის ბოქაულებს, რომელნიც აბუჩად იგდებდნენ როგორც საქართველოს წარსულს და მის ისტორიულ რელიქვიებს, ისე ქართველი ხალხის სწრაფვას თვითმყოფობის შენარჩუნებისაკენ. დიდი ილია სასტიკად გაუსწორდა სიბნელის ამ დაგვიმლ მოციქულებს, ხოლო თავის ხალხს, „მეფე დემიტრი თავდადებულით“, წერილებით „დავით აღმაშენებელთ“, „ერი და ისტორია“, „ხალხის ჩვეულებათა შესწავლის შესახებ“, ერთხელ კიდევ შეახსენა „დიდება ერისა“ და მოუწოდა დაცვა-გაფრთხილება იმ საერთო საქმისა, რასაც ასე რუდუნებითა და ჰაანწყვეტით უვლიდნენ მათი მამა-პაპანი.

ასეთივე იყო ილიას რეაგირება იმ ვაი-მეცნიერებზე და ვაი-ლიტერატორებზე, რომელნიც ყოველნაირად ცდილობდნენ, დამახინჯებით საქართველოს წარსული, ქართული ლიტერატურის ისტორია. ბევრმა მეტიარა ისტორიკოსმა და წინამსწარა ფილოლოგმა იწვინა თავიანთი დამხალური თეორიების გამო „ბაზალეთის ტბის“ ავტორისაგან მათრახის ცხელი ტყუაშუნი. „ქვეთა დაღად“, „გაბრიელ სუნდუკიანის „პეპო“ და სომხის ლიტერატორები“, „ბ-ნ იანოვსკის წერილისა გამო“ არიან მაგალითის მომცემი იმისა, თუ როგორ უნდა იმრთონ და იღვაწის ყოველმა პატრიოტმა ლიტერატორმა და პუბლიცისტმა თავისი მშობლიური ენისა და ეროვნული კულტურის დასაცავად ყოველგვარი რეაქციული გონებაშეზღუდულობის და თვითმარქვა მეცნიერული მანკვა-გრეხვის წინააღმდეგ.

შემთხვეული „მეფე დემიტრი თავდადებულია“ არანაკლებ სასტიკად ილაშქრებდა თავისივე ხალხის წრიდან გამოსული გადაგვარებისა და ასიმილაციის გზაზე დამდგარი მოღალატე პიროვნება წინააღმდეგ; ამ შემთხვევაში გვერდს ვერ ავუხვევთ ილიას მიერ გააფრთხილებული კრიტიკით დაწერილი „აი ისტორიას“, მიმართულს ივანე ჯავახიშვილის წერილების სერიაზე „პისმა თ გრუზიი“.

საქართველოს პატივდაკლებული წარსულის სამართლიანი დაცვით, დიდი ილია ახალი ცხოვრების გზებს სახავდა; ყველგან სწვდებოდა მისი მოუღლევი კალამი, - ეს იყო ქართული თეატრი თუ სასწავლო-საგანაღებლო დაწესებულებანი, წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება თუ ბედი ქართული ეკლესიისა(საინტერესო მოგონებები დაუწერია ამის შესახებ ცნობილ კალისტრატე ცინცაძეს ოფდათთან წლებში, რომელიც „ცისკრის“ 1985 წლის მეორე ნომერშია დაბეჭდილი).

ილია ჰავაკვაძის ნათელმა პიროვნებამ დიდად შეუწყო ხელი ქართულ ი კულტურის პოპულარიზაციის საქმეს; ამის ნიშნად დაძმად უორდრობების და გერმანელი არტურ ლისტის დასახელება იქმარებდა.

V

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრამდე ქართულ ლიტერატურას კრიტიკა, როგორც უნარი, თითქმის არ გააჩნდა. კრიტიკულ აზროვნების ნამდვილ პიონერად ქართულ სიტყვაკაშმულ მწერლობაში ილია ჰავაკვაძე უნდა ჩათვალოს. მან აკაცისთან, გოგებაშვილთან, ნიკო ნიკოლაძესთან და მშობლიური მწერლობის ბევრ უანგარო და განათლებულ მოღვაწესთან ერთად გაცხრილა საქთველოს ავბედობის წლებში შემოჭრილი დაქანგული, მოუქნელი, აღმოსავლური ძღვრადობისა და ინტონაციის სიტყვები და მათ ნამდვილი ქართული იერი დაუბრუნა; ხოლო ამ უცხო ტერმინოლოგიით გატაცებული მებს იევისა და მისი პრიმიტივი დოსტების ლაყე თეორიებს ისე მაგრად დაცხი, რომ დღეს ჩვენ მწარედ გვეღიმიება იმის გამო, თუ მწერლურ გემოვნების როგორ ხალხთან მოუწია ილიას და მის თანამებრძოლებს პირველი და არა უკანასკნელი ომის გადახდა-ეროვნული მწერლობის ძირძველი სახელის მადლა ასაწვავად.

ხოლო ჩვენს ლიტერატურაში კარგად ცნობილი „მამათა და შვილთა“ ბრძოლა, რომელიც, ფაქტურად, ქართული მწერლობის, ქართული სულობის უცვლელი ბარომეტრი გახდა, იყო ის ერთადერთი გდამწყვეტი გზა, რამაც ძირუღლად შემოაბრუნა გადაგვარების პირზე მდგომი ქართული

ეროვნული აზროვნება,

ილია ქვეყნის უმაღლესი ლიტერატურულმა აღმოსმითვე უარყო ბარბარე ჯორჯიანი და მისი უწიგნური თანამოქალაქების უგემო, სიცოცხლის ღვრითას სრულიად მოკლებული ნაცოცხლონი, როგორც წმინდა წყლის გრადიანი. ხოლო „მამათა“ ამ ბანაკში შემთხვევით შესული, უფრო სწორად, რუსული ორიენტაციის გავლენის ქვეშ მყოფი მოხუცი გრიგოლ ორბელიანი, რომელიც ახალგაზრდობაში იმავე ცარისკულ ხიშტებს ებრძოდა და რომლის უმშვენიერესი პატრიოტული პოეზია ქართული მწერლობის განუყოფელი ნაწილი გახდა ახლა თავიდანვე და მიუხედავად ამ მკაცრი ბარბარე პოეტისა და მამაც მომხრის მიერ შეცდრად მოპყრობისა სამოციანელთა მიმართ, მისი არცთუ მთლად ხალი მსჯელობით საქართველოს მომავალზე, ილიასთვის იგი დარჩა ვით „თვითმპყრობელი ქართული ენისა, მუდგე ჩვენი სიტყვიერების ძალ-ღონისა და სიმდიდრისა, სასიკადალუო მამულიშვილი, სახელგანთი ქართული და დიდებული მწერალი.“

ილიამ არ იცოდა დათმობა თვით ლიტერატურულ მეგობრების მიმართაც, რომელსაც საქმე ეხებოდა ეროვნულს: ვავისენთ როგორი სიცხარით გააკრიტიკა მან თავისი თანამებრძოლი, საქართველოს ბუნებრივი აკაცი, წერილში: „აკაცი წერეთელი და ვეფხისტყაოსანი“.

კარგად ცნობილია ილიას დამსახურება ნ. ბარა ჯაშვილის, ვით უადრესად ეროვნული და უმაღლესი სულის მქონე პოეტის აღმოჩენის საქმეში: ასევე ცნობილია ილიას სიტყვა გენიოსის ვაჟს შემოქმედებაზე.

* * *

ილია ქვეყნის უარყო „მესამე დასვლებს“ თორიები სახელმწიფოს, ეროვნული კულტურისა და კლასთა ბრძოლის საკითხებზე. ამის საპასუხოდ, უგუნურ ბრახს აუთლილი ეს ახალმოდური, საქართ-ველოსთვის სრულიად უცხო და მიუდებელ იდეებით გაბრუნებული ჯერნალისტები ყოველ ღონეს მიმართა-ვდნენ, რომ ლაფში ამოვსვარათ დიდი ილიას სახელი. ასევე უარყვეს მისი უმაგალითო დამსახურე-ბაც. ისინი არ ზოგავდნენ მისთვის ამგვარ ებითებებსაც: „ფეოდალი“, „ბურჟუა“, „ძველი შეხედულებ-ბის მოქადაგე თავადი“ და ასე შემდეგ. მაგრამ ცხოვრებამ დაამტკიცა, თუ ვისი ნაზრევი ყოფილა საქართველოსთვის აუცილებელი და საჭირო. ისიც ცნობილია, თუ რა მოპყვა მარქსისტული იდეოლოგ-იით გატაცების ქართულ თავისუფალ მიწაზე 1918-19 წლებიდან, რამაც 1921 წლის ვაება შვა.

ილია ბრძანებდა: „მამულის სიყვარული ემსგავსება ნაწს კაცლის ხესა, რომლისთვისაც საჭიროა შე-საფერი ნიადაგი, შეზავებული ჰაერი, რომელიც ვერ იშვენიებს დამჩაგვრელს ხეებს. რომელიც დიდ-ბანს იზრდება... ეროვნულს, პატრიოტულს გრძნობასაც დიდი ხნის ზრუნვა, მოვლა, ყურის გდება და ერთგულება ეჭირება. იგი არის ნაწი, როგორც კაცლის ხე, ღრმა, როგორც მისი ფესვები, მაღალი, რო-გორც მისი წვერი, მის ტოტემსავით განიერი და მის კოკრებსავით ნაყოფიერი“. აი ამ გრძნობის, ამ შვენიების მატარებელი იყო მისი მთელი შემოქმედება და ამისთვის იდწვოდა შეუსვენებელი მისი მგზნებარე კლამიც.

* * *

ისე არავის: უბრძოლია სულხან საბა ორბელიანის შემდეგ ქართული ენის სიწმინდის დაცვისათვის, როგორც სულმნათ ილიას. მან აკაცი წერეთელთან ერთად, ერთგვარი ფილტრაცია უფო საუკუნეების განმავლობაში გადაგვარებულ, უცხოური გავლენით ქვეშ მოქცეულ შერყვენილ მშობლიურ სიტყვებს. ცნობილია მისი ღვაწლი და გულმოდგინება „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის დამდგენ კომისიის მუშაობაში. ლეანა ასათიანს ჩაუწერიდა იოსებ იმედაშვილის ნაამბობი: „ილია თავის „ივერიაში“ გამოქვეყნებულ განცხადებებსაც ასწორებდა, რომ ქართული ენა არ შეზღაულებულიყო. (იხ. მნათობი 1980 წ.)

* * *

ფასდაუღებელია ილიას ამაგი ივანე მაჩაბელთან ერთად ქართველი ხალხისათვის შექსპირის გაცნო-ბის საქმეში. მათი ურთობლივი თარგმანი „მეფე ლირისა“ იყო ამ ინგლისელი გენიოსის პირველი ორნატთავანი ქართულ ლიტერატურულ გარემოში. ხოლო რაც შეეხება ილიასა და მაჩაბლის მიერ წლების განმავლობაში წარმოებულ ურთიერთ დავას, ეს გაუთავებელი ორთაბრძოლა სრულიად განყ-ნებულ საკითხებზე, ჩვენდა სამწუხაროდ, უნდა ითქვას, რომ ყოველივე ამით ბევრზე ბევრი დაეკარგა ქართული ლიტერატურისა და მთარგნელობითი სკოლის ზრდასა და პროგრესს.

VI

ილია ქვეყნის მიერ სიცოცხლეში ერთხელ დადებული ფიცი თავისი ზღობული ქვეყნის წინაშე, რომლის საპატიო დაცვა ამ ბუმბერაზ მოაზროვნეს გერაფრმა შეაწყვეტინა, გარდა წინამურის ველ-ზე გასროლილი ტყვისისა, რომლის მიერ განგმირულმა შუბლმა არა მხოლოდ თაღხით შემოსა ქართული

ზედა, არამედ ამ უდიდესი ეროვნული ტრაგედიით გამოწვეულმა დარღმა და ნადევლმა აქამდე მთვლემარე თუ გაუბედავი მამულის გული გამოაფხიზლა და სამოქმედოდ შესძრა, რაც პირდაპირ მტკიცე და უპიკეადი მაგალითია ყოველი პატრიოტი აღამიანისათვის.

„წინამურში რომ მოქცეს ილია, მაშინ ეპოქა ვათავდა დიდი“, ამბობს ვალაქტონი: მართალია ამით კიდევ ერთი ფურცელი დაიხურა საქართველოს გაუხარელი დღეებისა, მაგრამ ქართული ეროვნული ცხოვრების აღორძინების აუცილებლობამ, რომელიც მარტივ ჯორჯაძის სიტყვით, ილიას პოლიტიკური სიმბოლო იყო, მტკიცე და ურყვეო გადაწყვეტილებით იქნა შევლრებით აღდგომა.

დღი ილიას მთელი ცხოვრება - ეს იყო ერთი დიდი, დაუსრულებელი დამე, რომლის გასათენებლადაც ისე უშინარად და დაუფარავად, იმგვარი თავდაუზოგავობითა და გამბედობით არავის ჩამოუბნდებია მეცხრამეტე საუკუნის საქართველოში მისთვის ძილმომრეობის, სიცრუის, კაცთ-დამონების, გაუბნდლობის მზაკვრული ნიღაბი, როგორც ეს ჩაიღინა, შეიძლება ითქვას, მხოლოდ და მხოლოდ „იანიჩარის“ ავტორმა.

შეუპოვარმა და მარადის მოუხვეწარმა ტემპერამენტმა ილიასამ, მართალია, ვერ დაგვიტოვა რაფინირებული, ნატიფი ლექსები. საშინლად მძიმე ეროვნული უღლის თითქმის მარტოდმარტო ზიადვის გამო, რომლის პოეზიასაც ენამოსწრებულ აკაკი წერეთელი ხუმრობით „კვიანერს“ უწოდებდა ხოლმე, მაგრამ ილიასეული ის ლამისებური ბუნური, რომელიც ეგზომ უზრუნველობით გაისმოდა მთელი ნახევარი საუკუნის მანძილზე საქართველოს ცისქვეშეთში, მიუხედავად ცარისტული იმპერიალიზმის მოსყიდულ ლაქიებისა და მუცლით მხახავების მიერ მისი დახშობის მცდელობისა ამ ვაჟკაცურმა ღვრინვამ წარუხოცელი კვალი დასტოვა ჩვენს შეგნებაში. და აქ უნებურად შევახსენებს თავს ეს სტრიქონი:

„დაე, თუნდ მოვევდე, არ მეშინიან,
მაგრამ კი ისე, რომ ჩემი კვალი
ნახონ მათ, ვინცა ჩემს უკან ვლიან,
თქვან: აღასრულა მან თვისი ვალი!“

ექვსიატეტ გვასწავლის: „ეთილი არს სახელი უფროს ზეთისა ეთილისა“. ილია ვაგვივამე, როგორც დიდი დიპაზონის მქონე მწერალი და მოაზროვნე, რომლის იდეები და ფექტები მუდამ კელაპტარივით ანათებდნენ არა მარტო ჯანლით მოსილ მისი ღრლის საქართველოს, არამედ ამ ჩინებული მესიტყვის განუშეორებლად იმედის მომცემი შუქი ჩვენს თანადროულ ეპოქას ისე ძალუმად სწვდება, რომ მისი სიდიდით გულმოცემულ მადლიერ მთამამავლობას უწრფელესად სწორმ უკვდავია ილია, როგორც მრავალჭირგამოვლილი, მაგრამ საბოლოოდ მაინც ვაჟკაცურად მტრგინავი ქართული სიტყვა!

ილია ვაგვივამის სახელი და ღვაწლის დაფასებაც სწორედ ესაა.

დავით თლიშარი.

ნოემბერი 1986 წ.

La réincarnation du totalitarisme

სოლომონ ბრძენზე ჰევეობინ, რომ, ერთხელ, ცხოვრებით დატანჯული ხალხი მივიდა შასთან და შესთქვა: "გაქვამდი, აღარ შეგვიტოვია მეტი ასე ცხოვრებით". სოლომონ ბრძენმა - "თხუბა დაიუენო სახლში და გეშეგებებოი". დაუკურა ხალხმა და იწყო თხუბობა ერთად ცხოვრება: ხილი, როდესაც შთადა ბუტანელი განხდა მათი უფა, ისეე შებედა ბრძენ მეფეს - "ან დაგვხიდა და ან რამე გვიჩიოთ". გვეცინა გულში სოლომონს და უთხრა: "აბა ახლა გვთხუბი სახლებიდან გამოჩვეთ და ნახათო". იმათაც ვამორგეს თხუბი და ცოტა ხნის შემდეგ მეფე შეუთხუბა - "შენ კი გიშეგებ ღმერთმა, ეს რამოდენა ჭირი მოგვამოთ და ბედნიერი ცხოვრება მოგვანიჭოთ..."

On raconte du roi Salomon qu'un jour un peuple épuisé vint le trouver pour se plaindre à lui : " Nous avons tant souffert que nous ne pouvons plus supporter cette vie! ". Le roi leur ordonna alors : " Faites entrer vos chèvres dans vos maisons et vous serez soulagés ". Suivant les conseils du roi, les gens se mirent à vivre avec leurs chèvres et quand cette vie leur fut devenue proprement insupportable, ils revinrent s'en plaindre au roi : " Soit vous devez mettre fin à nos jours, soit nous venir en aide ". Le roi sourit alors en son for intérieur et leur dit : " Allez maintenant et renvoyez vos chèvres paître au-dehors et vous verrez..." Et de fait, après lui avoir obéi, ils s'en revinrent le trouver pour le remercier : " Que Dieu te vienne en aide, toi qui nous a soulagés de cette grande infortune et qui nous a conféré une vie aussi heureuse ..."

Celui qui parcourt l'Histoire de la Russie ne peut pas ne pas se remémorer cette sagesse toute "léniniste" du Roi Salomon. Cette stratégie du bonheur des peuples a en effet été assimilée à la perfection par les rois Salomon de la lignée soviétique, au premier rang desquels se place indiscutablement Staline. A celui-ci revient le privilège d'avoir élaboré les critères qui permettent à un dirigeant soviétique au moment où il assume la succession d'entamer, en s'opposant à son prédécesseur, le processus "heureux" des "changements révolutionnaires" et des "réformes". La lutte menée par Staline pour l'édification de la pyramide monolithique du pouvoir et le caractère inquisitorial des méthodes par lui employées ont dressé une fois pour toutes, pour les "léninistes" des temps futurs, cet arrière-plan sanglant et terrible, sur le fond duquel toute nouvelle image prend une apparence de "dégel" et de "printemps de la révolution".

მას, ვინც რუსეთის ისტორიას გადახედავს, შეუძლებელია სოლომონის ეს "ღმინიერი" სობრწე არ მოატონდეს. ხალხის "საბედნიერო" ეს სტრატეგია განსაკუთრებული "შეწვეულობით" იქნა შეთვისებული საბჭოთა პერიოდის "სოლომონ ბრძენთან" მიერ, რომელთა შორის პირველობა განუყოფლად ეკუთვნის სტალინს. სტალინს ეკუთვნის იმ "კრიტიკიკითა ქსელი" შექმნის პერიორიტიკი, რომელი ქსელიც საშუალებას აძლევს რიგით მომავალ საბჭოთა შეთაურს, უშუალო წინამორბედს დაემოიბო, "რეკონსტრუირი" გარდაქმნებისა და რეფორმების ახალი "საბედნიერო" გეზი დაიწყო. სტალინის მიერ წარმოებულმა ბრძოლამ ძალბუფლები მონოლითური პირამიდის შესაქმნელად, სტალინისეული მეთოდების ინკვიზიციურმა ხასიათმა, ერთხელ და სამუდამოდ დაუდგინა მომდევნო პოპიტა ღმინიერება ის სისხლისგამიანავი ფონი, რომელზედაც მოხაზული სურათი "ღმობად" და "რეკონსტრუირი განახლებად" მოხას.

Note intention ici est d'analyser les couches en profondeur et les liens entre cette "image" et "l'arrière-plan" et de saisir ainsi, dans leur essence, les développements actuels, le mouvement "Réformiste" et de mettre à jour leurs mécanismes profonds et leur signification pour les républiques de l'Union.

ამ წერილის მიზანია "სურათისა და ფონის" სიღრმითი ფუნების, ან, დატენიერი კავშირების გაანალიზება და თანამედროვე ვითარების არსებაში გარკვევა: საბჭოთა კავშირში მიმდინარე "რეფორმისტიკი მოძრაობის" შინაგანი მექანიზმების ნათელყოფა და ეროვნული რესპუბლიკები სთავის ამ მოძრაობის შინაშეხეობის დადგენა.

1. L'Histoire soviétique est, sans aucun doute, le prolongement de l'Histoire de la Russie. Cette proposition a valeur d'axiome et l'historiographie occidentale et soviétique sont en accord sur ce point. Les divergences apparaissent lorsqu'est posée la question de savoir si c'est "toute" l'Histoire soviétique qui est comprise dans et prolonge l'Histoire de la Russie et quelles sont les données constantes qui relient l'Histoire de la Russie et l'Histoire soviétique. L'objectivité requiert de se garder des tentations de "psychologiser" comme de "politiser" ce débat.

1 საბჭოთა კავშირის ისტორიის, უოველ ვეკს გარეშე არის რუსეთის ისტორიის გავრცელება. ამ აქსიომატურად ხასიათის ღებულებას თანაბრად იზიარებენ საბჭოთა და დასავლელი ისტორიკოსები. განსხვავებულ თვალსაზრისით მოხდებებია იქნება იმ მომენტებიდან, როდესაც დგება საკითხი: არის თუ არა მთელი საბჭოთა კავშირის ისტორია, საუთრივე რუსეთის ისტორიის გავრცელება და, რა მუდმივი შინადათავსება აკავშირებენ რუსეთის ისტორიას საბჭოთა კავშირის ისტორიასთან? თბილქტურობა მითხრის თავი ავარიდით ფსიქოლოგიზმსაც და პოლიტიზირებასაც - რაც, ჩვენის აზრით ამ საკითხზე არსებული ლიტერატურის ბრსებითი ნაკლია - და მშვიდრად განაზნაღიზით დასაშული საკითხები. მცირე გამოკვლიებით, ბრსებითად ორი ურთიერთ დაპირისპირებული თვალსაზრისი გაბატონებულია. ამ თვალსაზრისით "განწყობით ბადეს" ქვინან: ბუნებრივად ბასოლუტურად რუსოფილური ღებულება ("რუსეთის წარსული შესანიშნავია, ბწუო - კიდევ უკეთესი, ზოლო რაც შევხვებ მიმბადს, ის უოველივევუ მიღება, რისი წარმოდგენაც კი შეუძლია უკვლავზე თამბი წარმოსახვას; ბი, ვროდგროთი წერტილი, რომლიდანაც უნდა ბლიქმებოღეს და იწერებოღეს რუსეთის ისტორია") და ჩანდავეის, ამ უღადესი ბატრიოტის და ბრწყინვალე გონების მირონების, ტრბეკულებდ ბნტორუსული ღებულება ("რუსეთის წარსული ცნობილია, თანამედროვეობა ბუტანვლი, ზოლო მიმბავლი მისთვის ბრ არის. რუსეთი - ეს ბრის ხარვეზი ცნობიერებაში, ხაღხებისათვის მიცემული შინსხანვე ეპკვთილი, თუ საღამვე შეუძლია მიუგანა ებუცხოებას და მიწობას"). ორივე ეს ღებულება ერთდროულად არის გვიმოქმედი, ერთი და იგივე ფენის, მაგრამ სხვადსხვა სამსახურებრივი "ჩინის" (ან "რანვის") წარმომადგენლობა მიერ, რაც განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს ამ ღებულებებს. ბუნებრივად "საგანწყობო ღებულება" თავს იჩენს, სხვადსხვა სახით და ხრისხით, რუს, ძროთობდა, და რუსოფილურად განწყობილ

qui a été jusqu'à maintenant obscurci par de telles approches. En effet, à de rares exceptions près, nous nous trouvons en présence de deux thèses fondamentales et radicalement opposées: la thèse de "russophilie absolue" de Benckendorf: ("Le passé de la Russie est exaltant, son présent plus qu'étonnant, quant à son avenir, il dépasse tout ce qu'on peut imaginer. Voilà la seule perspective à partir de laquelle on doit comprendre et écrire l'Histoire de la Russie") et à l'autre extrême, la thèse tragiquement anti-russe de Tchaadaev ("Le passé de la Russie est vide, son présent insupportable, quant à son avenir il n'existe pas. La Russie c'est une tâche blanche sur la conscience, une leçon terrible infligée aux peuples pour leur montrer jusqu'où peuvent mener l'aliénation et la servitude"). La perspective positive de Benckendorf s'inscrit dans la lignée des travaux des historiens et des idéologues, principalement russes, tandis que Tchaadaev a fait école auprès de ceux qui se trouvaient sous le joug social et politique de la Russie. Outre ces deux points de vue, il faut mentionner les perspectives "touristiques" et celles des "Mémoires", qui transmettent des impressions vécues et prennent ainsi valeur documentaire, et que l'on peut prendre comme matière historique indirecte, à condition d'user toutefois d'une certaine prudence, car la nature "fermée" du pays donne à cette littérature une touche spécifique. | Begin Footnote | --- | notre essai inédit "L'Homme n'est pas un chien ... i s'habite à tout" (1965-1972) est consacré tout entier à l'analyse des spécificités de l'Histoire de la Russie, développe certaines des idées ici annoncées, mais en les illustrant largement de données factuelles tirées de l'Histoire russe. --- | End Footnote |.

2. L'Histoire de la Russie, comme de tout autre état, doit être analysée sous ses deux dimensions : sous sa dimension "géosocioethnique", c'est à dire interne, et "géonationalpolitique", c'est à dire dans ses rapports avec les autres états. Il n'est que naturel que ces deux dimensions essentielles soient étroitement liées entre elles et se caractérisent par la réversibilité de la cause et de l'effet : Tantôt, c'est la politique géosocioethnique qui détermine la politique géonationale et tantôt, c'est la politique géonationale qui détermine la politique géosocioethnique. Cette question mériterait d'être approfondie mais, pour ce qui nous concerne ici, nous nous en tiendrons à ceux de ses aspects que le contexte exigera. Il faut dès à présent noter que la rupture de la réversibilité de la relation cause-effet entraîne la consolidation d'un certain type de système. Cette rupture est également à la base du phénomène spécifique qu'est "l'enfermement dans le temps circulaire". Et, un système "enfermé" s'écarte de la voie du développement social général et développe pour lui seul des structures "pseudo-sociales" dont la fonction se limite

დასავლელ ისტორიკოსთა და იდეოლოგთა
ნაშრომებში; ჩანდავესი კი თავის საფუძველს
შპაუკენ უკვლავ ისინი, ვისაც, ან ვის
სამშობლოსაც რუსეთის სოციალური და
პოლიტიკური წინეხს ქვეშ უხდებოდა
არსებობა და, ნაწილობრივ, ისინიც, ვინც
მიუკერძოებელ ზეგონებს ცდილობს. ამათ
გარდა არსებობს "შემუბრუნელი" და
"ტურისტული" თვალსაზრისები, რომლებიც
შეიძლება არაპირდაპირ ისტორიკოგრაფიულ
მასალებზე მივიჩნიოთ საკმაოდ სიფრთხილით,
რადგან ქვეყნის საუკუნოვანი დასურულიობა
მეტად სპეციფიურს ხდის ამ სახის
ლიტერატურას.

(მთლიანად რუსეთს ეძღვნება ჩვენი
გამოკვლევა "ბაშინი ძაღლი არ არის -
უკვლავიერს ეჩვენა" - დაწერილი 1965-71
წლებში. ამ წერილში გამოთქმული რიგი
აზრებისა წიგნში ფაქტობრივი წყაროების
ფონზეა გაშლილი).

2. რუსეთის ისტორია, ისევე, როგორც
ყოველი ქვეყნის ისტორია, ორი
მიმართულებით უნდა განაზღვრდეს:
გეოსოციალურ-ეკონომიკური - ანუ თვითსავეში -
და გეონატონალ-პოლიტიკური - ანუ
სხვებთან მიმართებაში. ბუნებრივად, ეს ორი
არსებითი მიმართულება ურთიერთთან მიდრო
კავშირშია და მიზეზ-შედეგობრივი
შექცევადობით ხასიათდება: ხან
გეოსოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკა არის მიზეზი
გეონატონალ-პოლიტიკისა, ხან კი - პირადად
ეს მეტად სანატურესო სპეციფიკი საკითხი
თვითსაველ და ჩვენს წინაშე იმდენად
შეგუებით მას, რამდენადაც კონტრესტუალური
საქაროება მოიტანს. ზოგადად შეიძლება
ითქვას, რომ, რაც შეიძლებავესი,
მიზეზ-შედეგობრივი შექცევადობის დარღვევას
მოაქვს მეტად სპეციფიკური ტიპის წულობის
დამკვიდრება. იგივე ხდება მიზეზი იმ, ასევე
სპეციფიკური ვითარებისა, რასაც
"ციოკულბარულ დროში ჩაგუტვა" შეიძლება
წიოდოს. ამგვარი ჩაგუტული სისტემები ცდება
საზოგადოებრივი განვითარების სურთო ხაზს
და ინიციატებს "ფსევდოსოციალურ"
სტრუქტურებს, რომელთა ფუნქცია
განსაზღვრულია "ციოკულბარული დროის"
მუდმივობის შენარჩუნებით. ეს ეხება ორივე
მიმართულებას: გეოსოციალურ-ეკონომიკურსაც და

désormais au maintien et à la préservation de la
permanence du "temps circulaire". Cela
s'applique également aux deux dimensions,
géosocioethnique et géonationale. La première
valorise la pétrification interne au sein du
"temps circulaire", alors que la seconde cherchera
à intégrer son expansion externe dans ce "temps
circulaire". En conséquence de quoi une
conscience spécifique va se développer, toute
entière tournée vers la permanence et l'avenir.
Pour une telle conscience, le passé comme l'avenir
ne sont plus que des instruments de la
permanence future, donc possible manipulables
comme de simples objets. L'Histoire, dans un tel
système, n'est plus ni l'image du passé et du
présent, ni une vision du monde, mais le miroir de
l'avenir, dans lequel le temps circulaire pétrifié
acquiert visage de rêve idéologique. Ce visage que
revêt ici et maintenant le faconneur de
l'Histoire "objétisée", qu'il soit autocrate,
partocrate ou ... le "peuple" lui-même. La
conscience idéologique déstructurée du
créateur-transformateur de l'Histoire, c'est à dire
du passé et du présent, s'exprime en essence à
travers l'impulsion géonationalpolitique qui se
pose en obstacle à l'orientation
géosocioethnique, dans ce pays-même comme
dans les autres, et partout en règle générale. Et
lorsque des hommes avec cette conscience
d'imagination destructive se regroupent, apparaît
alors "le Parti", qui s'il vient à prendre le
pouvoir, assume par là-même le pouvoir
inconditionnel d'objétiser et
de transformer l'Histoire. En raison de la
nature répressive caractéristique de tout pouvoir,
le Parti regarde comme lui appartenant
"naturellement" ce pouvoir transformateur de
l'Histoire. La permanence trouve son expression
unidimensionnelle dans le pouvoir existant. Peu
importent les critères d'appréciation des activités
de transformation, puisque le système conserve
son identité typologique à travers les visages
multiples qu'il revêt à travers le temps :
Empereurs romains, khans mongols, Mourvan le
Sourd, Tamerlan, Ivan le Terrible, Tsars russes,
Lénine, Hitler ou Staline,....la différence n'est pas
entre eux, mais provient seulement de l'existence
d'une force de limitation du Pouvoir (société,
individu, nation,....culture), dont la réduction
devient la pierre angulaire de l'activité intensive
"transformatrice". Et le dicton populaire de
prendre toute sa mesure : "Chaque nation
(individu) a le gouvernement qu'il mérite."
Begin Footnote | ---² Dans l'Histoire moderne
et en particulier contemporaine, la "Nation"
représente l'entité des citoyens d'un état et
n'inclut plus aucune autre notion. Il s'agit
d'une conception en quelque sorte
"américainisé" de la nation, qui n'est pas sans
créer une certaine malaise chez les peuples
dotés d'une unité et d'une culture historique
nationale. Dans ce même ordre d'idées,
"Nationalité" signifie citoyenneté, et dont
tout citoyen de tel ou tel pays est de facto
considéré comme "national", qu'il

გეონაციონალპოლიტიკურსაც. ბირველი
 ღირებულებას შინაგან ციკულარულ
 დროში გაქვებებაში ხედავს. მეორე კი
 საგარეო ვქსტენსიურობის იმავე
 "ციკულარულ დროში" მოქცევადაა. ში.
 ამისა-და შესაბამისად. ამგვარ სისტემაში
 ვითარდება შეტად თავისებური ცნობიერება,
 რომელიც ორიენტირებული ხდება
 მარადისობასა და მომავალზე წარსულიც და
 აწმყოც. ამგვარი ცნობიერების საფუძის, მსოფლიო
 სამომავლო მარადისობის ინსტრუმენტებიან,
 რომელიც მიმართ (და რომლებთანაც)
 მინიპულირება ისევე არის შესაძლებელი,
 როგორც უბრალო რამე ნივთის. "ისტორიან"
 ამგვარ სისტემაში წარსულისა და აწმყო
 სურათი ან მსოფლიოსაც კი არ არის, არამედ
 მომავლის სარკე. რომელიც გაქვებებულ
 "ციკულარულ დროს" ის სპონტანო
 იდუოლოგიური სახე აქვს, რა სახეც ნივთად
 ქვეული ისტორიის მოქანდაკეს - იქნება იგი
 თვითმპრობელი, პარტოკრატი, ან "ხალხი"-
 თუ შეფთავდეს აქვს აქ და ასე. ეს
 იდუოლოგიურ-დესტრუქტიული ცნობიერება,
 როგორც ისტორიის, ანუ წარსულისა და
 აწმყოში. "შექმნე-გარდაქმნე". თავის
 არსებით განსახიერებას პოულობს
 გეონაციონალპოლიტიკურ სტიქიაში,
 რომელიც უბირსპირდება
 გეოსოციალურ ორიენტაციას, როგორც
 საკუთარი ქვეყნის შიგნით, ასევე სხვა
 ქვეყანაშიც და საერთოდ უველებან. ხოლო,
 როდესაც ამგვარი წარმოსახვით-
 დესტრუქტიული ცნობიერების ბლანხები
 ეართანდება, აქნება "ბლანტი", რომელიც
 ძალაუფლების ხელში ადების შემთხვევას
 "ისტორიის განავთებისა და გარდაქმნის"
 უბრალო უფლებას იძლევა. ხოლო,
 ნებისმიერი ძალაუფლების რეპრესიული
 ბუნების გამო, მას ამ "უფლებას" ბუნებრივი
 კუთვნილების განცდა უნდა. მარადისობა
 თავის ერთგანზომილებიან განსახიერებას
 ბრძობს არსებული ძალაუფლების სახით.
 არა აქვს არავითარი მნიშვნელობა რა
 ნიშნებით და მასშტაბებით შეფასდება ეს
 გარდაქმნელი საქმიანობა, იგი
 ტრიპოლოგიურ იდენტურობას ინარჩუნებს
 რომელიც იმპერატორთა, მონღოლ უბნთა,
 მურვან ურთა, თემურ ლენგთა, ივანე

appartienne ou non par filiation à l'ethnie nationale. Ainsi, sont Français à égalité, les Français, et les Arabes, les Hébreux, les Algériens, les Japonais, les Djiboutiens, pourvu qu'ils soient citoyens de la France. Cette question est extraordinairement complexe et sensible, surtout pour les pays de vieille Histoire, qui avaient réussi à préserver au travers des siècles leur unité historico-étatique, leur territoire, leur culture et leur système. Quoiqu'il en soit, il demeure indispensable de s'en tenir à la signification contemporaine de ce concept, et c'est donc ainsi qu'il faut lire notre terme "géonationalpolitique".--- , End Footnote /

3. Si nous regardons l'Histoire de la Russie dans sa perspective, force est de constater que sa dimension géonationalpolitique s'est avérée déterminante, non pas dans un temps donné, mais à tout moment.

On peut dire que l'aspiration géonationalpolitique, poussée jusqu'à l'oubli de soi, et la dépendance à son égard de la dimension interne "géosocioethnique" ont consommé toute l'énergie et la force de "L'Âme Russe". Ainsi, la stagnation largement constatée de la vie intérieure de la Russie est contre-balançée par les ambitions extensives et agressives de l'orientation géonationalpolitique de la Russie. Telle est la norme qui régit chaque étape de l'Histoire de la Russie jusqu'à ce jour. Les ambitions et les luttes de l'aristocratie libérale russe et de l'Intelligentsia "Rasnochiniennne" étaient vouées, qu'elles aient voulu ou non modifier cette norme, vers la création d'une norme géosocioethnique destinée à équilibrer la précédente. S'il est vrai que cette aspiration et cette lutte ont permis d'enrichir le trésor de l'humanité de plus d'une personnalité remarquable, il n'en reste pas moins que cette lutte est restée sans effet ; et, en fin de compte, la grande majorité des combattants s'est elle-même muée en élément de la machine géonationalpolitique de la Russie ; Souvenons-nous par exemple des "décabristes" (y compris Pouchkine et Tchaadaev) . Confronté à la question de l'Empire (" Derjava'), tout un chacun finissait par reculer! Ne peut-on pas dire dans ces conditions que l' " impérativité " de l'Empire n'est autre que l' " impératif catégorique " de la conscience politique et sociale russe. Voilà, à notre sens, la véritable raison pour laquelle n'a pu émerger, en Russie, une société civile et de droit, et cela indépendamment du fait que depuis 375 ans l'on y importe d'Occident et on y implante des structures sociales et institutionnelles européennes; alors même que l'aristocratie et la maison royale étaient, de filiation et d'éducation européennes; elles ne se sont pas révélées européennes s'agissant de la nature et de la forme du pouvoir. Pour leur part les facteurs de limitation du pouvoir ne se sont pas non plus

მრისხნუნობ, რუსეთის იმპერატორობა, ღუნინობა
 ბიტლერობ, სტალინობა და სხვაობა - სახეში,
 განსხვავებას მათ შორის ქნინობა და ქნინის,
 მხოლოდ შემზღუდვათა ძალობა (სასოციალიზობა,
 პიროვნებათა, ვრის, - კულტურობა), რომლის
 წინააღმდეგობის დასტურებას ხლებს
 "გარდაქმნელი" საქმიანობის ინტენსივობის
 სახინჯ ქებად. გარკვეული თვალსაზრისით, ეს
 სავსებით განსებებს ხდის სრულ კონტრექსტს
 სიბრძნისა: "უფუფი ვრის (ბრძანობის)
 ღირსობა თბვისი მთავრობისა".

avérés européens. Il est clair que "l'occidentalité"
 n'est pas en soi une valeur et que le principe
 qui est occidental est bon" est aussi absurde que
 le principe "ce qui est soviétique est bon" et
 autres principes similaires, mais cela n'empêche
 pas de noter que la voie du développement
 européen est un développement naturel, qui par
 sa diversité infinie et par son dynamisme illustre
 l'essence créatrice historique de l'humanité. La
 Russie elle-même était tournée vers l'Europe et
 en lutte avec elle, faisant de "l'europpéen" un
 critère. Le mur infranchissable de l'Europe
 est devenu ainsi la force motrice de
 l'expansion orientale-asiatique de la Russie.
 Il suffit de citer l'exemple des Réformes
 "européennes" de Pierre le Grand ou l'action
 politique de Catherine II. La motivation profonde
 des réformes de Pierre le Grand était
 indiscutablement d'ordre géonationalpolitique,
 comme le prouvent clairement les critiques
 proférées à son encontre par les "slavophiles"
 comme par les "Pochvenniki". Il faut aussi dire que
 ce sont les réformes de Pierre Le Grand qui ont
 rendu possible l'avènement du slavophilisme et
 du povchenikisme et qui ont permis aux
 représentants de ces courants de ses présenter en
 "européens". Loin d'être une simple révolte
 d'"enfants ingrats", il s'agissait d'un profond
 sentiment national, qui à travers la critique de
 l'Occidentalisation recherchait ses propres
 valeurs et s'efforçait ainsi d'ancrer son identité,
 identité que les peuples européens avaient déjà
 trouvée pour eux-mêmes. Mais à aucun moment
 cela ne signifiait le renoncement aux acquis
 impériaux de Pierre Le Grand. De la même
 façon, la déstalinisation ne signifie
 nullement, et n'a jamais signifié que la
 volonté de renoncer à ses acquisitions
 "super-impériaux". Au contraire, la défense et
 la préservation de ces acquis impériaux
 représentaient le fondement entre les fondements
 qui réunissait et réunit inconditionnellement tout
 le monde : les slavophiles, les povchenikiens, les
 occidentalistes, les aristocrates, les
 rasnochinien, les intelligentsa, les léninistes, les
 anti-stalinistes, les réformistes, les
 anti-réformistes,.... et ainsi de suite. C'est là la
 caractéristique constante qui rassemble les
 fragments épars de l'Histoire de la Russie pour en
 faire un tout monolithique.

(ახალ და უახლეს, განსაკუთრებით,
 ისტორიისში action აღნიშნავს
 "სახელმწიფოს მოქალაქეთა ერთობას" და
 არა ბაქს მხედველობაში სხვა არცერთი
 ნიშანი. ეს ერთგვარი "ამერიკანისებული"
 გზებანა ვრისა და გარკვეულ უხერხულობას
 იწვევს ძველი ერთკულტურული
 ისტორიული ერთობის მქონე ხალხებში.

action აღნიშნავს
 d'"enfants ingrats", il s'agissait d'un profond
 sentiment national, qui à travers la critique de
 l'Occidentalisation recherchait ses propres
 valeurs et s'efforçait ainsi d'ancrer son identité,
 identité que les peuples européens avaient déjà
 trouvée pour eux-mêmes. Mais à aucun moment
 cela ne signifiait le renoncement aux acquis
 impériaux de Pierre Le Grand. De la même
 façon, la déstalinisation ne signifie
 nullement, et n'a jamais signifié que la
 volonté de renoncer à ses acquisitions
 "super-impériaux". Au contraire, la défense et
 la préservation de ces acquis impériaux
 représentaient le fondement entre les fondements
 qui réunissait et réunit inconditionnellement tout
 le monde : les slavophiles, les povchenikiens, les
 occidentalistes, les aristocrates, les
 rasnochinien, les intelligentsa, les léninistes, les
 anti-stalinistes, les réformistes, les
 anti-réformistes,.... et ainsi de suite. C'est là la
 caractéristique constante qui rassemble les
 fragments épars de l'Histoire de la Russie pour en
 faire un tout monolithique.

nationalité ამ გზებით ნიშნავს
 "მოქალაქეთობას"; ასე რომ, ვთქვათ,
 საქართველოში მცხოვრები უფუფი ბრძანის -
 საქართველოს მოქალაქე - ქართველობა,
 იქნება იგი წარმოშობით ქართველი
 (ეთნიკურად) თუ არა. ასევე, ფრანგებ-
 საკუთრივ ფრანგიც, არაბიც, ებრაელიც,
 ბლჟირელიც იამბონელიც და ჯიბუტიც, თუ იგი
 საფრანგეთის მოქალაქეც, ეს საკითხი მეტად
 რთული და მწვავე საკითხია, განსაკუთრებით
 ძველი და სხანგრძლივი ისტორიის მქონე
 ერებისათვის, რომლებმაც დაიცვეს და
 შეინარჩუნეს ისტორიულ-სახელმწიფოებრივი
 ერთობაც, ტერიტორიაც და კულტურული
 (ერთიანად) წიობაც. მაგრამ ბუციღებულობა ეს
 ცნება თბვისი თანამედროვე გზებით
 ინმარებოდეს - ეს არის კიდევ ასახული
 ტერმინში "გეონაციონალიზმი".

nationalité ამ გზებით ნიშნავს
 d'"enfants ingrats", il s'agissait d'un profond
 sentiment national, qui à travers la critique de
 l'Occidentalisation recherchait ses propres
 valeurs et s'efforçait ainsi d'ancrer son identité,
 identité que les peuples européens avaient déjà
 trouvée pour eux-mêmes. Mais à aucun moment
 cela ne signifiait le renoncement aux acquis
 impériaux de Pierre Le Grand. De la même
 façon, la déstalinisation ne signifie
 nullement, et n'a jamais signifié que la
 volonté de renoncer à ses acquisitions
 "super-impériaux". Au contraire, la défense et
 la préservation de ces acquis impériaux
 représentaient le fondement entre les fondements
 qui réunissait et réunit inconditionnellement tout
 le monde : les slavophiles, les povchenikiens, les
 occidentalistes, les aristocrates, les
 rasnochinien, les intelligentsa, les léninistes, les
 anti-stalinistes, les réformistes, les
 anti-réformistes,.... et ainsi de suite. C'est là la
 caractéristique constante qui rassemble les
 fragments épars de l'Histoire de la Russie pour en
 faire un tout monolithique.

8. თუ რუსეთის ისტორიის თვალსაწიერს
 გავხედავთ, ენახავთ, რომ
 გეონაციონალიზმი კი არაა, მიმართულია
 განმსაზღვრელი აღმოჩნდა არა ღროის
 რომელიმე ერთ მონაკვეთში, არამედ ღროის
 უფუფა მონაკვეთში. შეიძლება ითქვას, რომ
 "რუსული სული" ძალობს და ენერგია შეიწირა
 საკუთარმა გეონაციონალიზმმა
 მისწრაფებამ მიუვანდობა თვლადიქვეყნებდრე და
 მასზე დაქვემდებარებამ შინგანა

Une des meilleures preuves de ce qui précède
 se trouve dans les carnets intimes de Dostoievsky:
 "Celui qui défend par-dessus tout l'intégrité
 de la Russie par la force et quoiqu'il en coûte,
 celui-là ne croit pas à la force de l'âme russe, ne
 la comprend pas ou, s'il la comprend, lui veut du
 mal. Pour moi, je m'éleverai en faveur de
 l'intégrité politique de cette immense jusqu'à la
 dernière goutte de mon sang, puisque c'est la
 seule conséquence positive pour la Russie de son
 millénaire de souffrance. Mais, ce n'est pas
 l'essentiel (qu'est ce donc qui est essentiel?)

4. On peut identifier une autre donnée constante à

გეოსოციალური - პოლიტიკისა.
 საუკველთაოდ აღნიშნული სტატუსის
 რუსეთის შინაგანი ცხოვრებისა
 გაწონასწორებულია რუსეთის ექსტენსიური
 და აგრესიული გეონაციონალპოლიტიკური
 მიწოდებათ. ეს კი ქმნის იმ უაღიბს,
 რომელიც რუსეთის ისტორიის უოველ ეტაპს
 აფორმებს დღემდე რუსეთის დიპლომატიური
 პოლიტიკისა და "რბონიონული"
 ინტელიგენციის მიწოდება და ბრძოლაც კი,
 მიმართულია იყო, ამ უაღიბის შესანაცვლებად
 თუ არა, მისი მანონასწორებელი,
 გეოსოციალური, უაღიბის შექმნისაგან.
 თუმცე ამ ბრძოლაში და მისწრაფებამ ბევრი
 საინტერესო პიროვნება და შემოქმედი შექმნიან
 კაცობრიობის სულიერ სანაშურს, ეს
 ბრძოლა უშედეგოდ დაბრუნდა და,
 საბოლოოდ, "შებრძოლათ" უმეტესობა
 გეონაციონალპოლიტიკური მანქანის
 ელემენტებზე იქცა: საკმარისი გავისხეოთ,
 თუნდაც "დებარისტები" (ბუშკინი და
 ჩანდარევი)... იმპერიის ("დურგენი")
 საკითხის წინაშე ვგვალა უკან იხედა!
 შეიძლება ითქვას, რომ იმპერიის
 "იმპერატორულია" რუსული სოციალური
 და პოლიტიკური ცხოვრების
 "კატეგორიული იმპერატორი" არის, ჩვენის
 ბრძოლა, სწორედ ეს უნდა იყოს ერთი მიზეზი
 იმისა, რომ რუსეთში ვერ წიარმოქმნა
 სამართლებრივ საფუძველზე ბუნებრივი
 ცივილური სასოციალური, მიუხედავად იმისა,
 რომ ბევრ უკვე ვინ წიელი დასავლეთიდან
 შემობრუნდა და ნერგებენ ევროპული სოციალური
 სტრუქტურებს და ინსტიტუტებს; სალო
 თვით პრინციპებისა და სამეფო სახელი
 აღზრდიან და სისხლით ერთობადაც ევროპული
 იყო. იგი არ აღმოჩნდა ევროპული მხოლოდ
 ძალაუფლების მოცულობით და ხასიათით,
 აგრეთვე ძალაუფლების უმეზღუდავი
 ფაქტორებით. ცხადია, "დასავლური" და
 თავისთავადი დიპლომატიკა არ არის და
 ბრინციში "დასავლური" კარგია ისეთივე
 მანქანის, როგორც ბრინციში "საბჭოური" -
 კარგია და სხვა მისთანა, მგონამ ევროპული
 ცივილიზაციის გზა ერთგვარი ბუნებრიობით
 ხასიათდება და თავისი ამოუწონავი
 მრავალფეროვნებით და დინამიკობით
 კაცობრიობის ისტორიული შესაქმნის არსებას

partir de l'analyse du caractère du pouvoir. La force de l'âme russe", telle qu'évoquée par Dostoievsky dans le texte cité, signifie implicitement "le pouvoir impérial", puisque les faits concrets de l'Histoire de la Russie nous montrent que la "force de l'âme russe" n'a exercé, en dehors de la force très réelle et matérielle de la puissance militaire - des armes, des armées et des répressions politiques et sociales - aucun pouvoir d'attraction, non seulement sur les autres nations, mais même sur ses propres citoyens et sa propre ethnie. Nationalement et ethnoculturellement, la Russie s'unifiait en partant du haut et par la force; dans l'ère chrétienne, et plus encore dans l'antiquité, on ne connaît pas d'exemple qu'une nation ait accompli son processus d'unification avec une telle distanciation et "étrangéisation" entre le pouvoir centralisateur et le peuple, comme ce fut le cas en Russie. Le début de ce phénomène d'étrangéisation est déjà perceptible dans la Russie de Kiev, mais il est par essence caractéristique de la Moscovie et de la Russie impériale. Tout essai d'analyser l'Histoire de la Russie avec une typologie et une terminologie socio-politique "européennes", se heurte à l'opposition incontournable du tissu historique lui-même, ce qui à son tour donne prétexte à une interprétation idéologisée à la manière Beckendorffienne ou Tchaadaevienne.

La typologie de l'Europe, comme unité géonationaloculturelle s'est exprimée pleinement dans la chrétienté et le féodalisme, développées sur la base de la civilisation antique. L'Europe, sur le plan géonationalpolitique, est cette aire où les nations et les royaumes constitués, sur la base de leur propre antiquité, ont fertilisé la chrétienté et ont établi comme forme sociale de celle-ci, la féodalité. On peut dire que l'Europe "chrétienne par essence et féodale par sa forme, est le lieu naturel du développement (montant et descendant) de la civilisation." Chota Roustaveli nous a dessiné un tableau complet de cette civilisation. la chrétienté, à elle seule, pas plus que la féodalité, à elle seule, ne font l'euroanéité. Un pays chrétien, mais non féodal, est typologiquement "autre" par rapport à l'Europe, de même qu'est "autre" un pays féodal, mais non chrétien, par exemple un pays musulman, etc... Cette différence typologique ne signifie aucunement la supériorité de l'un ou l'infériorité de l'autre. Nous avons affaire à des types d'entités humaines géosocioethniquement et géonationalpolitiquement différents et le problème du chercheur est précisément de mettre en évidence cette différence dans sa nature intégrale, telle qu'elle est.

Indépendamment du fait de savoir comment sera finalement tranché le problème de l'implantation des russes-variés dans la principauté de Kiev et du début de l'état (ainsi que la question liée de l'appartenance de la Russie de Kiev à l'Histoire de l'Ukraine - ce qui

წარმოადგენს. მეორე მხრივ კი, თავით რუსეთი იყო მისწრაფებული ევროპისაკენ და მის ექსპედიციას, რაც "ევროპულს" კრიტიკურად ბეჭედდა, ევროპის კედლის ტარაზულსხვობა შეეძინა რუსეთის ბზურ-ბრძოლსა და რუსეთის მისწრაფებულ მხარე. სავაიროსია ბეჭერე პირველის "ევროპული" რეფორმები გავსესონო და ეკატერინე მეორის მოღვაწეობა.

ბეჭერეს რეფორმების მიხედვით ეკვთობდა გეონანციონალიზაციური იყო. ამის ნათლად ადასტურებს "სლავოფილებს" და "ბოჩენნიკების" მიერ კრიტიკა ბეჭერე პირველის რეფორმებისა. უნდა ითქვას, რომ თავით "სლავოფილიზაცია" და "ბოჩენნიკობა", როგორც მოვლენა, ბეჭერე დღის რეფორმების განხილვას შესაძლებელი და ამ მიზინობით წარმომადგენლები "ევროპულად" იყენებ "გამოწობილი". ეს არ იყო უბრალო ამბისი "უბაღური" შვილი შეიღებისა. ეს იყო ღრმად ერთგული განცდა, რომელიც "დასავლეთობის" კრიტიკით სავაიროსია დირეფორმების ეფიციენტად და ამით იმეგორებდა თავისთავადობის დამკვიდრებას ცვლილებად, როგორც შიშე ბჭონდობით მოთხოვნილი ევროპულ ერებს. მავრამ უოგელივე ეს სრულიად არ გულისხვობდა ბეჭერესეულ იმეორეულ მონამბავბრზე უარის თქმას. სუსტად ისევე როგორც სტალინის მოთხოვნა სრულიად არ ნიშნავს, რომ ვინმე მოსურნებ სული ბილით მის სუბიექტივობას შენაბეზებ პირიქით. სწორედ ამ იმეორეული მონამბავბრის დაცვა და შენარჩუნება ის სავაიროსია სავაიროსია, რომელიც ბერთიანება და ბერთიანებას უკლებლივ უგვლას: სლავოფილებს, ბოჩენნიკებს, დასავლეთელებს, არისტოკრატებს, რაზნოჩინელებს, ინტელიგენციას, ლენინელებს, ანტი-სტალინელებს, რეფორმისტებს, ანტი-რეფორმისტებს... და ასე შემდეგ. ეს არის ის მუღბივი მანსახობეველი, რომელიც ამოღობებს რუსეთის ისტორიის ცალკეულ მონამბავბრებს ერთ მონოლითად.

ზემოთქმულის შეუღებებულ დადასტურებად მიგვანინა დისტოვესკის ერთი სხობევის ჩანაწერი უბის წიგნაკში:

"ის, ვინც მერისმერად იცავს რუსეთს

semble naturel dès lors qu'existe une République ukrainienne), le fait est qu'en Russie, et dès le début, s'est élevé un mur d'"Étrangéité" et d'"Extériorité" entre le pouvoir et le peuple. Cela a donné à l'Histoire de la Russie sa spécificité (non-européenne): D'un côté existe et se développe le pouvoir, enfermé en lui-même, "Terra Hermetica", hiérarchie de serviteurs (le "Kolop" qui selon Pouchkine équivaut à un esclave) sans classes ayant à son sommet un autocrate, qui servent les échelons inférieurs de la bureaucratie du pouvoir; et de l'autre côté, le peuple (narod), que toute cette pyramide exploite. L'inexistence d'une société de classes, des classes elles-mêmes, d'une unité sociale, d'un corpus de droits et de responsabilités, est la spécificité propre typologique de l'Histoire de la Russie, qui découle, semble-t-il, de l'inexistence de l'étape féodale. A la différence du système de base européen, société de classes féodale de polycentrisme individuel (ou individualisme familial), où il existe une adéquation précise entre les droits et les responsabilités tant à l'intérieur d'une même classe qu'entre les classes ("Le code" de l'Honneur et de la Politesse), le système de base de la Russie peut être caractérisé comme un système monocentral-bipolaire sans classe avec un peuple "étrangéifié" et un pouvoir "extériorisé". Ce système déjà coupé en deux horizontalement fut rénové par Ivan Le Terrible qui introduisit de surcroît une coupure verticale. C'est d'ailleurs à Ivan Le Terrible qu'il revient d'avoir franchi le premier pas vers la totalitarisation du système. Il ajouta en effet à la coupure horizontale de l'étrangéité, celle verticale de l'extériorisation entre "Oprichina" et "Zemstvo". A l'intérieur de ces sous-systèmes était conservée la division horizontale, mais sans qu'il y ait égalité entre les deux parties. "L'Oprichina" représentait un système à part ("un système à l'intérieur du système"), qui se voyait reconnaître des privilèges et des droits propres. Elle disposait de ses propres "kolops" et ceux-ci étaient supérieurs à ceux du "Zemstvo", même s'ils appartenaient à un rang inférieur. Non seulement les sujets animés étaient ainsi répartis, mais le monde inanimé-objet fut lui-même coupé en deux : entre ce qui appartenait à l'Oprichina et ce qui appartenait au Zemstvo. Les documents nous indiquent que les rues et les quartiers étaient coupés en deux et si un membre de l'Oprichina réussissait à attirer de son côté un membre du Zemstvo, alors on perdait généralement jusqu'à la trace de ce dernier. Ces disparitions soudaines et définitives étaient, semble-t-il, choses courantes. Au sommet de ce système se trouvait Ivan Le Terrible. Un joug aussi terrible (totalitaire avant la lettre) développait d'une part dans le peuple-Kolop, comme cela est naturel, des mouvements de fond incontrôlables et volontaristes, mais d'autre part le rendait socialement apathique. En essence, il n'existait dans ce système qu'un seul "non-Kolop" et c'était l'autocrate en personne, tous les autres étant ses sujets-kolops. Là où le déchainement

incontrôlable des masses trouvait un maillon faible - c'est à dire un pouvoir affaibli - se lançant dans un élan auto-destructeur, oublieux de soi, qui une fois vidé (ou réprimé par une bureaucratie réunifiée dans un sursaut d'auto-défense) se replaçait sous le joug du pouvoir. On peut dire que l'absence de classe et la tendance vers le totalitaire sont les caractéristiques de base essentielles du système russe.

მალმომრეობით ერთიანობას რბლც არ უნდა ღბუჯდეს. მის ბრას სწამს რუსული სულის ძალა, ბრ ვაგვება ის, ზოლო თუ ვსმის, აშქობად ბოროტს უსურვებს. მე თვითონ ვიდგება ამ უნარმზარობის მოლიტიკური მოღანთობისთვის სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე. რბღანაც ეს ბრის ვრთადვრთი კარგი შვედვი. შუაწინლი რუსეთის შვირ თვისი ბრასწლოვანი ტანჯვით. მბგრამი ეს ბრას მთებარი, (რბა მთებარი)"

4. კიდევ ერთი მუდმივი მახასიათებლის გამოვლენა შესაძლებელია ძალაუფლების ხასიათის გამოკვლევით. დისტოვისკის ზემომოყვანილ ჩანაწერში "რუსული სულის ძალა" - თუ რუსეთის ისტორიის ფაქტობრივად გვახდენებთ თვალს - იმპლიციტურად "იმპერიული ძალაუფლებას" გულისხმობს, რბღან რუსეთის ისტორიის ფაქტებში ბღანსტურებენ, რომ "რუსული სულის ძალა" არავითარი, სხვა ერებზე ბღბტებული მიშიდღველობა არ გბჩნია, სრულიად რებლოური და მბტერბლოური ძალის - სამხედრო ძალის, ბარბდის, მალმომრეობისა და მოლიტიკური თუ სოცბლოური რებრესების გარეშე არა თუ სხვადასათვის, ბრამდე თვისი საკუთარი მოქბღბქებისა და ენთოსისათვის. ნაციონბლორბღაც და ენთოკულტურბლორბღაც რუსეთი ზვეიბან მალმომრეობით ერთბბბღებობდა და, ქრისტბანულ ებოქბში და მითუშეტეს ბღრე ბრცვრთი ერის შვიბკრება და გბერთბნება ბრ მომხბღბრ მემომკრება ძალაუფლებბსა და ხბღბს ისეთი გბუცხოობით უერთბერთბსბგან, როგორც რუსეთში. ამ გბუცხოების სწწისი კიევის რუსეთში ჩანს, მბგრამი ბრსებბბბღ მოსკოვის და მის შვიბგომი "იმპერიული" რუსეთის მახასიათებელია. ცბბ რუსეთის ისტორიის "ვგობბული" მოღველით და სოცბბლ-მოლიტიკური ტერმბბბლოგბით გბბზრებისა ბწუღება თვით ისტორიის ქსოვილის (მბტერბის) დაბბბღვეულ წბბბბბბღვეობბს, რბც ხბღვ კბღვე მიხეზბად ისტორიის იღვოლოგიზბრებისა "ბენკენბლორფული" ბნ "ხბბბბვური" მიმბრთულებით. ვგობბის, როგორც გვობბცობბბბღკულტურბლო ერთობბს ტბბლოგბი სრულბდ გბბოვლიბდა

Pierre Le Grand et ses successeurs n'ont rien changé en essence au caractère "ivanien" du Pouvoir, mais ils l'ont travesti en habits européens. Aux habits anglais, succédaient les habits français, allemands, prussiens, avec lesquels on importait les institutions et formes sociales appropriées, tout en conservant au Pouvoir son caractère inchangé. Cet "européisme" institutionnalisé (l'"Evropeichina" de Dostoievsky) est justement la cause des essais trompeurs d'analyse de l'Histoire de la Russie à l'aide d'une typologie et d'une terminologie européennes.

De ce qui précède, on peut déduire que, dans le système russe, les relations réciproques entre le pouvoir et ses sujets étaient caractérisées par "l'étrangéité" et par les déchainements indomptables, donnant ainsi à l'Histoire géosocioethnique de la Russie une image de guerre civile permanente (qu'il s'agisse d'une guerre interne ou d'une guerre géonationalpolitique). Le vaincu devenant la victime inconditionnelle et indiscutable de l'énergie destructrice indomptable du vainqueur. Ce qui rendait clairement difficile la mise en œuvre des réformes sans recours à la force pure, et donnait donc à ces réformes un visage particulier. Les deux parties en lutte se craignant mutuellement, s'imposaient réciproquement le maintien d'une situation inchangée dans leurs relations fondamentales. Cette crainte devant le déchainement indomptable venu des profondeurs de la masse est donc une autre caractéristique constante de l'Histoire de la Russie. De cette crainte découlait l'aspiration vers le "temps circulaire" (le "temps circulaire est d'une part le temps qui tourne en rond et d'autre part, celui qui est sujet aux "circulaires" du Pouvoir- La circulaire peut fixer le printemps en hiver et faire travailler le peuple dans ce cadre, ou elle peut transformer le présent en avenir, ou vice-versa ... "Le temps circulaire n'a pas de fenêtres", il est "monade"). Dans ces conditions, l'orientation de cette énergie indomptable vers l'extérieur, vers des buts géonationalpolitiques, prenait la plus haute priorité , puisque, seule, elle donnait la possibilité de "décharger" cette énergie de la "réunifier" et de la "concentrer", sans se nuire les uns aux autres. De là provient ce concept idéocratique, que la philosophie géonationalpolitique russe a immortalisé sous la forme de "l'encerclement hostile permanent" et de la "menace extérieure

ქრისტიანობას და ფეოდალიზმში, ამოზრდილის ანტიკური ცივილიზაციის ნაბეჭევი გეონაციონალიზმის ევროპულ წარმოგვიდგება სახეც ჩამოვლილებულმა ერთბაშა და სახელმწიფოებმა საქუთარი ანტიკურიობის ნაბეჭევი ანოვიერეს ქრისტიანობა და მის სოციალურ ფორმად ფეოდალურ-მატრონიული წილობა დაბდგინეს. შეიძლება ითქვას, რომ ევროპა "შინაბრსიო ქრისტიანული და ფორმით ფეოდალურ-მატრონიული" ცივილიზაციის განვითარების (სახედა-დასახელი) ბუნებრივი ბეჭევი. შოთა რუსთაველმა ამ ცივილიზაციის სრული სახე დაგვიხატა. არც მატროლიდენ ქრისტიანობა და არც მატროლიდენ ფეოდალიზმი არ ქმნის "ევროპული" წინამძღვარს. ქრისტიანული არაფეოდალური ქვეყნის ტომოლოგიურად "სხვადა" ევროპისა, ისევე, როგორც არის "სხვა" ფეოდალური, მაგრამ არა ქრისტიანული ცივილიზაცია - მუსულმანური... და სხვა. ეს ტომოლოგიური სხვაობა სრულიადაც არ ნიშნავს რომელიმე სპეციფიკულობას ან დამკრობას. სპეციფიკულობა სხვადასხვა გეონაციონალიზმის კურსს და გეონაციონალიზმის კურსს და მისი ბუნებრივი ერთობისა და მკვედრის ამოცანა ამოსხსნის ეს სხვადასხვაობა მის ინტეგრალურ შესაქმეში - რთვობა იხ არის.

მუსულმანული იმისა, თუ როგორ გადაწყვეტა საბოლოოდ ვარიანტ-რუსთა კავშირის დასახლებების და მთავრობის დაწესების საკითხი (საერთოვე კიევის რუსეთის უკრაინის ისტორიისადაც მიკოლოგიის საკითხი - რაც ბუნებრივი ჩანს უკრაინის რესპუბლიკად არსებობისა გამო), ერთი რამ უდაბნო: რუსეთში ძალდაუფლებასა და ხალხს შორის თავიდანვე "განთავსების" და "გაფრთხილების" კვლევი ბლიმართა, რამაც რუსეთის ისტორიის მეტად თავისებური ხასიათი მისცა (არაფეოდალური): ერთის მხრივ არსებობს და ვითარდება ძალდაუფლება, თავისთავში ჩაკეტილი Terra Hermetica, უკლებსო მსახურთა ("სილომ" რაც ბუშკინის განცდით მონას ვერება) იერარქია თვითმპრობელითა სათავში, რომელსაც

permanente". En temps de paix, ces deux énergies conflictuelles indomptables du Pouvoir et de la masse - trouvaient dans les conditions d'encerclement hostile cette donnée commune, raison d'être de leur existence. La souffrance séculaire dans la croissance extensive trouvait sa "conséquence positive", se muant ainsi en unique source de bonheur. La "conséquence positive" de la politique géonationale était la création d'un sentiment d'unité géosocialethnique. Ce n'est pas seulement Dostoïevsky, mais la très grande majorité des Russes qui reconnaissaient comme pleinement naturel et de façon tout à fait ouverte que l'Empire représentait la seule conséquence positive de "la souffrance séculaire", alors qu'il faut bien noter qu'il ne s'est trouvé personne pour identifier et reconnaître les causes internes de cette souffrance séculaire du peuple russe. La cause a toujours été et est encore "l'autre". On peut aussi dire que la cause de la permanence de l'expansionnisme géonational résidait dans le fait que la guerre civile permanente (même si elle n'était à certains moments que potentielle) avait besoin d'un facteur équilibrant, qui "métahistoriquement" s'est trouvé être l'impérialisme. C'est là la logique interne de l'Histoire de la Russie et la spécificité de son développement naturel. Par souci d'exactitude, il n'est pas inutile de rappeler que les Bolcheviks se sont donné pour première tâche, pendant la première guerre mondiale, de défaire ce "nœud d'unité nationale", mais seulement pour revenir aux mêmes mécanismes lorsqu'ils voulurent réformer l'Union. La culmination de ce processus fut l'Unité stalinienne des "frères, sœurs, pères et enfants... offerte par la Mère Patrie". A la fin de la guerre, il est à noter que même les émigrants enthousiastes se rallièrent à cette unité qui leur était proposée. (Staline en parfait artisan du Pouvoir prenait les mesures d'intimidation appropriées pour éviter l'imprévisible, ce qui représentait la continuation de la "souffrance séculaire", tout en compensant par une juste mesure de "conséquence positive" sous la forme de l'expansion de l'Empire). Dans un Empire, il est par essence toujours possible de diriger l'énergie indomptable dominante contre l'ennemi, en recourant à la dimension géonationale et en exaspérant les sentiments chauvinistes d'abord contre l'ennemi à conquérir, puis contre l'ennemi conquis. C'est la loi de "la survie et de l'unité de l'empire", qui fonctionne à des niveaux subconscients et inconscients, modifiant l'échelle des valeurs individuelle, cette modification de l'échelle des valeurs individuelles est reflétée dans les écrits d'une personnalité pourtant aussi empreinte de spiritualité et de religiosité que l'était Dostoïevsky. C'est ce qu'on appelle le chauvinisme.

(La confusion regrettable du chauvinisme avec le nationalisme introduit bien des malentendus dans la recherche de l'image historique et dans l'analyse des mécanismes psycho-sociaux. Le nationalisme est un sentiment d'auto-défense, né

უმისხურებიან ბიურო-კრატიის ქვემდგომი "ჩინები"; ხოლო მეორეს მხრივ - ხალხი (ნაბოღი), რომელსაც მიუღია ეს ბიუროკრატიული პირამიდა წინებას. კლასობრივი საზოგადოების, კლასის, როგორც საზოგადოებრივი ერთობის, უფლებები და მოვალეობები ინსტიტუტის არარსებობა არის რუსეთის ისტორიის ტიპოლოგიური თავისებურება. ეს, ჩვენის აზრით, გამოწვეულია ფეოდალურ-პატრონიზმული წიუბის არარსებობით. განსხვავებით კვრიბული ბაზისურია წიუბიდან.

ფეოდალურ-პატრონიზმული მოდიცენტრულ-ინდივიდუალისტური ("გვაროვნული ინდივიდუალიზმი") კლასობრივი საზოგადოებისგან, რომელშიც ვარკვეული შესატყვისობა არსებობს კლასთაშვიცნითა და კლასთაშორისო უფლებებისა და მოვალეობების ("ღირსებისა და ზრდილობის" საზოგადოება), რუსეთის საბაზისო წიუბა შექმნება და ვახასიათოთ, როგორც მონოცენტრულ-ბიპოლარული უკლასო სისტემა. "გაუცხოებული" ხალხითა და "განმხილოებელი" ძალბაუფლებით, ჰორიზონტალურად გაუოფილი ეს სისტემა "გაღბახალისა" ივანე შინსხანემ, სისტემის ვერტიკალური განკვეთით.

ივანე შინსხანემ ბირველმა გაღბახ ნაბიჯი სისტემის "ტოტალიტარიზმისაკენ". მან "გაუცხოების" ჰორიზონტალურ ტრიღს ვერტიკალური "განმხილოების" ტრიღიც დაუმატა სისტემის გაუოფით "ობრინანად" და "ზემსტკოდ". ამ სუბსისტემებში შენარჩუნებული იყო შინგანი ჰორიზონტალური კვეთა, მაგრამ ერთმანეთის მიმართ ისინი არანტოფუხსოვანნი იყვნენ. "ობრინანა" განსაკუთრებულ სისტემის წარმოადგენდა ("სისტემას სისტემადში"), რომელსაც მინიჭებული ჰქონდა საგანგებო პრვილეგიები და უფლებები. მას თავისი ხოლომები ჰუადა და ეს ხოლომები "ზემსტკოს" ხოლომებზე "შაღლა" იღვენენ, თუმცა, თავისთავად, ქვედა ჰორიზონტალში ამოუფეობდნენ. იგივე ითქმის ამ თავისებურ ბირამიდის ზედა ნაწილზეც. არა მარტო "მოძრავ-სუდიერნი" არამედ ნივთიერ-უმრავი

aux périodes critiques de l'édification nationale. Le nationalisme est fondé sur l'amour de la Patrie et non sur la haine de l'autre, pas même de l'ennemi, et représente, en ce sens, une donnée positive. Alors que le chauvinisme est par essence agressif et inspiré par la haine d'autrui, et est par conséquent d'essence destructrice.)

5. La différence entre la Russie et les autres empires qui l'ont précédée consiste dans la continuité continentale de l'empire et sa "fagocitation" de ses voisins dans l'extension par contiguïté. Ce qui a donné aux Russes un complexe psychopolitique de "propriété naturelle" à l'égard des terres conquises et des états soumis, complexe lui-même reflété dans les écrits de Dostoevsky. Tout affaiblissement du "complexe de l'ennemi" crée un grave danger pour le Pouvoir en le plaçant dans une situation "limitrophe". Toute l'activité des réformistes et des révolutionnaires (et même de l'aristocratie libérale et de l'Intelligentsia) des XIX et XX siècles était orientée vers l'affaiblissement de ce complexe de l'ennemi et vers la réorientation de l'énergie destructrice; avec pour conséquence d'affaiblir tellement le Pouvoir que l'énergie destructrice rechargée a détruit tout de l'Empire et de l'Autocratie sans même laisser les ruines sur lesquelles Pouchkine rêvait d'inscrire son nom pour la postérité. L'alternative à laquelle il est confronté donne aussi sa spécificité au Pouvoir, qui se traduit dans sa bivalence: Le Pouvoir est tout à la fois "Idocrate" et "pragmatique". Dans ce système, dans lequel tout se décide d'en-haut par voie de circulaires et rien d'en-bas, dans lequel un seul détient tous les droits et les autres seulement des devoirs, (ce qui à mesure qu'on descend l'échelle hiérarchique, se répète à l'infini entre celui qui est au-dessus et ses subordonnés), le Pouvoir a absolument besoin d'une idéologie solide et "unificatrice", qui dissimulera son aspiration irrépressible et pragmatiste à l'absolutisme. Le fétiche du Pouvoir est le Pouvoir - le fétiche de l'idéologie est l'idéologie, c'est à dire l'Avenir Radieux de cette entité abstraite qu'on appelle "TOUS". Tous, ou bien personne. Tous, c'est à dire personnel. En effet, "Tous" n'a ni visage, ni personnalité, ni existence. D'où la justesse de la remarque de Gabriel Marcel:

"Qu'est-ce que quelque millions d'hommes dans l'immensité de l'Histoire humaine! Exclamation en vérité sacrilège! Pensant par millions et milliards, il ne pensait plus que par cas, c'est à dire par abstraction. L'indicible et l'intolérable réalité de la souffrance d'un seul être lui était littéralement masquée par le mirage numérique."

Et le Pouvoir s'affirme dans cet objectif unique de l'appropriation du pouvoir absolu. (De même qu'on doit distinguer entre chauvinisme et nationalisme, il faut opérer la distinction entre Pouvoir de Droit et Pouvoir de la Force. Dans la langue géorgienne, cette distinction s'opère de par elle-même entre "Dzala-upleba")

სამხაროც კი იქნა გბუოფილი "ობრჩინინს"-ს ღბ
 "ზემსტუო"-ს კუთუნილუბად. წუაროების
 მოწმობით, ქალბქის უბნები ღბ ქუტუბიც კი
 შუახე იქნა გბუოფილი ღბ, თუ ობრჩინელი
 თავის ნახვევარზე ღბიგულებად (ან ძალით
 შეთორეფდბ) ზემსტუოფეს, ხშირ შემთხვევბში
 მისხვრბლის გვბლიც კი ქრბოიბდ, ან უგერბდ
 ღბ უგზო-უგვლიდ გბტრობბ ჩეუვულებრივი
 მოვლენბ იყო. მოვლი ბბ სისტემის თბ-ზედ
 იუბდ იგბნე შინსხბნე. ამგვარი უოველმხრივი
 (ტოტბდური) წნეხი, ბუნებრივბ, მეტბდ
 სბმეციფიურ "სტიქიურ ვოლუნტბრბზის"
 ანტიობრბებდ ხბლხში - ხოლოტვბში, ვრთის
 მხრით, ხოლო მეორეს - ხბიბ მბს
 სოციალურბდ აბბთიურს. არსებობბდ
 "ბრბხოლოტბ" ბბ სისტემბში იყო ერთი -
 თუბბმეორბვლი, უგვლბ ღბნბრჩენი იყო მისი
 ხოლოტბ. "ვოლუნტბრბსტუდი სტიქიბ" სბდც
 კი მონახვედ "სუსტ რგოლს" - "შესუსტბულ
 ძალბუფლებბს. ზეირბდებობდ ღბმბნგრეველი
 თბვბვიწებბთ, რბბთ "ღბცლის" შემდგ (ან
 თბვბდცვის ინსტინქტი გბერთბნბუდი
 ბიუროკრბტიბს ძალით შებბცილი)
 მეურბბუდიყო ძალბუფლებბს წნეხის ქვეშ.
 შეიქლებბ ითქვბს, რომ უგვლბსობბ ღბ
 ტოტბდურბბბ ძალბუფლებბსბ ბრბს
 რუსული სისტემის ბრბბბბთ ღბ სბბზო
 (ბრქვტიბშული) მბხსობბბვლი.

ბეტრე ღბდბბ ღბ მისბ შობამბვლებბბ
 ძალბუფლებბს "იენნსეულ" ხბსბბთში,
 ბრბბბბბბდ, ბრბფერი შესვბლეს, თუბც
 ვერბბულ "შუნდირში" გბმბწეეს. ვრბმბნეთს
 ცვლიდბ ინვლისური, ფრბნცული, ბრუსული,
 გერმბნული... "შუნდირბბ" შესტუესი
 ინსტიტუციონბლიზებბთ იმბორტული
 სოცბლური ფრბმბბბს... ძალბუფლებბს
 უგვლვლი ხბსბბბის შენბრჩუნებბთ.
 სწორედ ეს ინსტიტუციონბლიზბული
 "ვერობეზბი" ("ვერობეშინბ")
 ღო სტოვესიბს) იწეეს ბბცდურ სწრბფვბს
 რუსეთს ისტორიბს ბნბლიზბს ვერბბული
 წუობბს მოვლებბბბ ღბ ტერმინოლოგიბთ.

უოველივე ზემოთქუდილბნ გბმბწენბრე,
 შეიქლებბ ითქვბს, რომ რუსული სისტემბში
 ძალბუფლებბს ღბ მისი ქვეშემრბმბბს
 ურთიერთბმბრბებბს ბქონდ "გბუცხოებული"
 ღბ "სტიქიური" ხბსბბთ, რბც ბერმბნტული
 ხბმბქბლბქო ომბს (ბნ შინბტბბ

littéralement le pouvoir de la force) et
 "Khelis-upleba" (littéralement le pouvoir de la
 main). Le Pouvoir de la Force est celui qui
 renverse les montagnes, comme le dit la sagesse
 populaire, et envers lequel il n'existe nul respect
 et nulle admiration. La soumission n'est que le
 constat de la force pure et non le reflet d'une
 quelconque reconnaissance d'autorité. Le Pouvoir
 de droit est lui vraiment le pouvoir de "la main",
 en ce sens que la main du souverain se devait
 toujours d'être ferme mais juste, "mère"
 (d'ailleurs en Géorgien, le souverain se dit
 précisément "Kel-mtsipé", littéralement - "main
 mère"). Cette main dispose du pouvoir seulement
 dans la mesure où elle est la main d'un artisan,
 mère, juste et précise. De surcroit, le Pouvoir de
 droit, à la différence du Pouvoir de force, a
 autant de droits que de devoirs et de
 responsabilités envers le pays et ses
 citoyens. Le Pouvoir de Droit n'a donc besoin de
 nulle idéologie pour masquer ses activités,
 puisqu'il n'est ni "étrangérisé", ni "extériorisé"
 par rapport à son peuple, dont il est issu. Le
 Pouvoir de force en revanche, pense pour
 toujours et pour l'éternité à sa consolidation et,
 pour ce faire, utilise le présent comme matériau
 de l'avenir.

Il s'en suit que changer le Pouvoir de droit ne
 change rien au système existant, alors que le
 changement du Pouvoir de force modifie en
 essence le système établi et sa nature profonde.
 Enfin, il faut noter que le Pouvoir de droit
 appartient au peuple, et le Pouvoir de force au
 système, qu'il crée lui-même, se retrouvant ainsi
 en permanence devant le danger de l'être ou ne
 pas être". Le pouvoir de force est, peut-on dire,
 plongé dans la "monologuisation hamletienne".
 La symbiose idéologue-pragmatiste du Pouvoir de
 force trouve son fondement réel dans le sentiment
 chauviniste et les aspirations
 géonationalpolitiques.

6. Voilà rapidement tracé l'arrière-plan, sur
 le fond duquel Staline a réalisé la symbiose
 parfaite du pouvoir totalitaire, dont les prémisses
 étaient déjà visibles dans le système érigé par
 Ivan Le Terrible.
 Le Pouvoir de style russe est ainsi passé presque
 naturellement, ou plutôt, a trouvé sa consécration
 dans le totalitarisme soviétique. Si la Russie avait
 renoncé à temps à ses aspirations
 chauvinistes-impérialistes et s'il elle avait ne
 serait-ce que donné libre cours à ces changements
 qui, d'une façon ou de l'autre, s'étaient affirmés
 au XIX ème siècle, il n'est pas impossible
 d'imaginer qu'aucune "Révolution" n'aurait eu
 lieu et qu'aucun changement révolutionnaire
 n'aurait été nécessaire à chaque accession au
 pouvoir d'un nouveau leader. Mais, dans
 l'Histoire de la Russie ne s'est réalisée qu'une
 seule aspiration - l'impérialiste - et aucun des
 essais de trouver des solutions aux problèmes
 géosociaethniques n'a produit d'effet. La Russie
 a choisi l'Empire et a facilité le maintien de
 l'Empire par un Pouvoir fort et dominant de

დაბრუნების ომის ანუ გეონაციონალბოლიტიკური სახეს აძლევდა რუსეთის გეოსოციალდინიკური ისტორიას. დაბრუნებული გაბრუნებულია რესტრუქტურული სტიქიის უპირობო და განუკლებავი მსხვერპლი ხდება. ეს ბუნებრივია, ამხელავდა ნებისმიერი რეფორმების გატარების ძალმოძიერების გარეშე, რაც ამ რეფორმებს სრულიად თავისებურ იყოს აძლევდა. ორივე "შეიშარ" მხარეს ვიწინიდა ერთმანეთის და აბაშლებდა უცვლელი ვითარების შენარჩუნებას საბაზო ურთიფერთობებში. ეს შიში სტიქიურობის წინაშე, რუსეთის ისტორიის კიდევ ერთი მუდმივი მახასიათებელი და განმასხვავებელი თავისებურება არის. ეს ქმნიდა წინამძღვარს "ცირკულარული დროისასკენ" მიწრაფებისას ("ცირკულარული დრო" ის დროა, რომელიც წრებრუნებად და იმავ დროს "ძალაუფლების ცირკულარზე" დაქვევდებაბრებული "ცირკულარს" შეუძლია სამთარში ზაფხული დაბდინოს და ისე ამსახუროს ხაღნი, ან აწეო მომავალად გარდაქმნას. ან პირველ და ა.შ. ცირკულარულ დროს - ფანჯრები არ გაბნინა, იგი "მთაბდროსა"). ამგვარ ბირობებში უმადლეს ბირობიტექს იყენებ სტიქიის ბერმანტრული მიმართვა გარეთ - გეონაციონალბოლიტიკური მიზნებისასკენ რაც იქვევდა საშუალება სტიქიობა "დაცვისას" და "გაერთიანებისას" ურთიერთის დაუზიანებლად. აქედან წარმოიშვა ის იდეოკოტიკული დებულება, რომელიც "შედეგად შტრული გარემოცვის" და "შედეგად სტრუქტურის" სახით ჩამოტვლიობა რუსულმა ნაციონალბოლიტიკურმა ფილოსოფიამ. მშვიდობიანობის დროს ურთიერთსახფრებული ეს სტიქიების (ძალაუფლება და ხაღნი) ამ "შტრული" გაბრემოცვის ბირობებში ბოლოდღენ იმ საერთო მნიშვნელს, რომელიც მათს არსებობას "სახრისს" აძლევდა. "საკუნთონი ტანჯვა" ექსტენსიურ ზრდაში ბოვებდა თავის "კარგ შედეგს" და ერთბდერთ ბედინებებდ ბრუნდებოდა. გეონაციონალბოლიტიკის ეს "კარგი შედეგი" ქმნიდა გეოსოციალდინიკური ერთობის განცდასდა, არა მარტო დისტოვექსია, არამედ ნებისმიერი რუსი სრულიად ბუნებრივად და

mener jusqu'à son terme, la "conséquence positive", pour laquelle l'un des plus remarquables enfants de la Patrie russe était prêt "à verser jusqu'à la dernière goutte de sang" (le sien bien entendu). Cette tâche revint à Staline et le plus remarquable est que la haine engendrée à son égard n'a semblé empêcher personne de jouir pleinement de ses réalisations : la machine perfectionnée du pouvoir, la grandeur géonationale de la Russie, ou les deux ensemble. La concrétisation stalinienne de la sagesse géosocioethnique du Roi Salomon était menée avec un tel sang-froid qu'ensuite, tous les jeux "réformistes" conçus par lui ne pouvaient plus qu'apparaître que comme un "dégel" permanent de l'iceberg du Pouvoir. Le point culminant de ce dégel prend aujourd'hui les contours de la "transparence" et des "changements révolutionnaires" de Mikhail Gorbatchev, celles de la "Nouvelle Réforme".

Notre intention est ici, dans la mesure du possible, de présenter une analyse intégrale de l'époque post-stalinienne et de tenter de voir clair dans les stratégies géosocioethniques et géonationalpolitiques du Pouvoir.

7. Lénine a dirigé la Russie sept ans. Staline - trente deux ans. La venue au pouvoir de Lénine ("La Révolution d'Octobre") était non pas tant la résultante de ses ambitions personnelles en vue du Pouvoir ou de sa lutte avec les opposants que de la situation géonationalpolitique générale, qui avait émergé pendant et à cause de la première guerre mondiale. Staline a eu, quant à lui, besoin de lutter véritablement pour s'emparer du Pouvoir, et c'est dans cette lutte qu'il s'est affirmé pleinement comme autocrate de type russe. Staline est un autocrate russe classique et s'inscrit dans la lignée magistrale de l'Histoire russe : Ivan - Pierre - Staline constituent ce pilier autour duquel s'enroulent des forces d'intensité diverse. Il est évident que sans Lénine il n'y aurait eu ni Staline, ni cette réalité historique, que nous connaissons sous le nom d'Union Soviétique, mais il faut dire aussi que le système de pouvoir, son essence "immanente-métaphysique" est issu de Staline. Staline, en bon cordonnier, a retenu sur le vieux métier et à tous les hautes désormais inusables du pouvoir de sa main agile d'artisan, et c'est ce travail "ordinaire" qui lui a valu la réputation de "dictateurs d'entre les dictateurs". Aussi est-il nécessaire que nous nous souvenions de certaines des caractéristiques de la technologie du pouvoir du dictateur, et de ses réalisations géonationalpolitiques et géosocioethniques.

La perspective principale à partir de laquelle il nous faut apprécier la politique stalinienne est la suivante : Était-il ou non possible de reconstituer l'Empire russe, l'apaiser, concentrer le pouvoir, régler les problèmes de l'Empire, sans

გულწრფელებად ბლიბრებდა იმპერიას
 (დურჯავას) "ერთბედერთ კარგ" შედეგად
 "საუკუნოვანი ტანჯვისა", თუმცა, ისიც უნდა
 ბლიბინის, რომ ეს "საუკუნოვანი ტანჯვა"
 არასოდეს და არავის მიუჩინებია შინაგანი
 მიზეზებით გამოქვეყნებულ (ნაბდავის გარდა...)
 მიზეზი უოგელთის "სხვა" იყო და არის,
 შესაძლოა ისიც ითქვას, რომ
 გერმანციონალობლიტიკის ექსპანსიურობის
 მიზეზი იყო ის, რომ მერმანციონალობლიტიკულ
 სამოქალაქო ომს (თუნდაც მოტყენიურს)
 ესაბერიებოდა სიმეტრიული
 მანონანსორებელი, რაც "მეტროსტორიულად"
 გამოვლინდა იმპერიალიზმში. ეს რუსეთის
 ისტორიის შინაგანი ლოგიკა არის, მისი
 განვითარების ბუნებრივი თავისებურება. მეტი
 სიცხადისათვის შეიძლება გვიხსენოთ, რომ
 ბოლშევიკებმა სწორედ ამ "ერთგული
 ერთობის" კვანძის გაკვეთა დასასხეს მიზნად
 მიიღველი მსოფლიო ომის დროს, ხოლო
 შემდეგ იგივე მექანიზმი გამოიყენეს ამ
 გავერის შესატარებლად. ამის კულმინაცია იყო
 "სტალინური ერთობა" - მშების, დების, მამების,
 შეიძლება...-მოწოდებული "დღეს-სამშობლოს"
 მიერ, ომის დამთავრების შემდეგ ამ "ერთობას"
 ბლფრთოვანებული ემიგრანტიცი შეუერთდნენ.
 (სტალინი, როგორც ძალაუფლების
 ტემპერატი ოსტატი, სათანადო
 "გამაფრთხილებელ" ზომებს იღებდა
 მოულოდნელობათა თავიდან ასაცილებლად.
 რაც "საუკუნოვანი ტანჯვის" ბუნებრივი
 გაგრძელება იყო, მაგრამ "კარგი შედეგით"
 სათანადოდ გამოისუილენი). იმპერიის
 არსებითად, უოგელთის არის შესაძლებელი
 დომინანტური სტიქია მიმართო "მტრის"
 წინააღმდეგ. (გერმანციონალობლიტიკური
 იდეოკრატის და შოვინისტურ გრძნობათა
 გადაცილება) ჯერ - როგორც დასაბურობის,
 შემდეგ კი - დაბურობილის. ამას შეიძლება
 ეწოდოს "იმპერიის თვითშინაგანის და
 ერთბინობის" კანონი, რომელიც ქვე და
 არაბინობიერ დონეებზე მოქმედებს და ბდამინს
 "ღირებულებათა სკალას" უცვლის. სწორედ ეს
 შეცვლდა გამოხატული ისეთი სულიერი
 ბიროვნებისა და შემოქმედის მოყვანილ
 სიტუებში, როგორც დოსტოვესკი. ეს არის
 ის, რასაც შოვინისტური განწუება
 შეიძლება ეწოდოს. (შოვინიზმის სხვადასხვა

recourir aux méthodes stalinienne, que l'on
 essaye d'expliquer à partir de la personnalité du
 désormais célèbre dictateur? Autrement dit le
 "stalinisme" était-il l'expression de la réalité et
 de ses objectifs, ou la traduction de complexes
 psychologiques et sociaux? Ou bien était-ce les
 deux à la fois? ... retournons la question: Qu'a
 donc fait Staline qui ait été tellement inhabituel
 pour l'Histoire de la Russie? Dans quelle mesure
 Staline est-il étranger à l'histoire de la Russie?
 ... et enfin, quelle est l'alternative au stalinisme
 pour un système multinational, d'états réunis par
 la force militaire, parmi lesquels existe une
 nation dominante? Et quelle alternative existait
 pour cette nation pour réaliser le credo célèbre
 dans l'hymne soviétique ("Le grand peuple
 Russe a rassemblé l'union forte et fraternelle
 de nations libres:...") ...en dehors de la mise en
 œuvre du stalinisme?

(A SUIVRE ...)

ბლერევა ნაციონალიზმთან დიდ გავსებობებს
ქმნის ისტორიული სურათის კვლევასა და
ფსიქოსოციალური მექანიზმების ანალიზისას.
ნაციონალიზმი თავდაცვითი გრძნობა და
განწყობაა, წარმოშობილი ერის არსებობის
კრიტიკულ მომენტებში. ნაციონალიზმი
სამშობლოს სიყვარულზეა დაფუძნებული, და
არა სხვის, მათ შორის შტრისსაც.
სიძულელივ ზე შტრისსა ძულელივობა
თავდაცვითი აქტივობის მომენტია და "სხვა
დროებზე" არ ყრველდება) და, ამდენად,
კონსტრუქტიულია, მანინ, როდესაც
შოვინიზმი აგრესიული და სხვისძულეა
საყოველღერითად და, ამდენად,
დესტრუქტიულია

5. რუსეთის, როგორც იმპერიის
განსხვავებულობა, ბლერული იმპერიებიდან
იმაშივე მდგომარეობს, რომ რუსეთი ერთ
კონტინენტზე აგრესიულად თავის საზღვრებს და
ფაქტობრივად შეზობლებს იმპერიულ
მიოფლობით. ეს რუსეთის მოსახლეობაში ამ
მიწებისა და სახელმწიფოების მიმართ
"ბუნებრივი" საკუთრებაა. ფსიქოპოლიტიკურ
კომპლექსს ბლერულ, რაც ასევე არის
გამოხატული დოსტოევსკის ჩანაწერში. (აქ
შეუძლებელია არ გავიხსენოთ სწორუბოვარი
"გალობანი სინანულიანი" დაგით
აღმაშენებლისა, რომელიც სწორედ
შეზობულობა დაჩაგვრას, "შეზობლობისთვის
ღეწის" მიზნად მომაკდრებულ ცოდადა).
"შტრისის კომპლექსის" შესუსტება დიდ
საფრთხეს უქმნის ძალბაზულებას და მის
"სახაზღვრო სიტუაციაში" ბუნებას.
მეცხრამეტე და მეოცე საუკუნეთა უოველგვარი
"რეფორმისტებისა" და "რევოლუციონერების"
საქმიანობა (მათ შორის ლიბერალური
არისტოკრატისა და ინტელიგენციისაც)
მიმართული აღმოჩნდა ამ "შტრისის
კომპლექსის" შესუსტებისაკენ და სტიქიათა
გადაბრუნებისაკენ, რამაც, შედეგად, ისე
დაბასუსტა ძალბაზულებას, რომ აზვირთებულ
სტიქიათა სისხლიან ნერვებში
თვითმპრობულობისა და იმპერიის ის
"ნანგრევები" აღარ დაჩა, რომელზედაც
თავისი სახელის წარწერაზე ოცნებობდა
ბუშეინი. ეს ალტერნატივა, ასევე
განსაკუთრებულ ბირობებში ბუნებას
ძალბაზულებას და მის სპეციფიკურ სახეს

აძლევეს, რაც ძალბაზულებას
"ბიბლერტურობაში" არის გამოხატული
ძალბაზულება ერთსა და იმავე
"იდეოკრატული" არის და
"ძრავებისტულები" სისტემაში, სადაც
უოველუცი ხორციელდება "შევიდან"
დაშევილი "ცირკულარით" და არაფერი
"ქვევიდან", სადაც უფლებას ერთსა აქვს და
მოვალეობა უყვება დახარჩუნს - დღემკავალად
ეს მეორდება მთელს სისტემაში.
ძალბაზულებას ბუცივდება სტირდება
"შუბრი" და "გამართიანებელი" იდეოლოგია,
რომელიც დაფარავს ძალბაზულების
დაზღვრებად ძრავებისტულ მისწრაფებას
აბსტრაქტიზირებისაკენ. ძალბაზულებას
ფუტშიში - ძალბაზულებას. იდეოლოგიის
ფუტშიში - იდეოლოგია, ანუ მომხატლი
ბეზინერება იმ აბსტრაქტული რაობისა,
რასაც "უფლებ" ეწოდება. უფლებს ან არაფერი.
უფლებს ესე იგი არაფერი რადგან "უფლებს" არც
სახე აქვს, არც ბირობულობა და არც
უოფიერება. და ამიტომაც, როგორც ზუსტად
შენიშნავს გაბრიელ მარსელი: "Qu'est-ce que
quelque millions d'hommes dans l'immensité
de l'histoire humaine!" Exclamation en vérité
sacrilège Pensant par millions et par milliards,
il ne pensait plus que par cas, c'est-à-dire par
abstraction, l'indicible et intolérable réalité de la
souffrance d'un seul être lui était littéralement
masquée par le mirage numérique". და
ძალბაზულებას განმხოლოებულ თვითმიზნად
დგინდება უფლებას აბსოლუტური
მიოფისებათ.

(ისევე, როგორც შოვინიზმი უნდა
განსხვავდეს ნაციონალიზმისაგან, უნდა
განსხვავდეს ძალბაზულებას და
სხლისუფლებას. ქართული ენა ამის
განსაცხადს საშუალებას იძლევა:
ძალბაზულებას ძალის უფლებას, რომელი
ძალდაც "აღმართს ხნავსო" - ამბობს ხადხი და
რომლისადმიც მას, თუცე ქედდებდრეკილს,
არაფითარი კლემამოსილება და ბატივისცემა
არა აქვს. ქედმობრბ მხოლოდ ფაქტობრი
ძლიერების კონსტატაციაა. ხელისუფლებას კი
ხელის უფლებას, რომელიც არსებობად
"შიოფი" უნდა იყოს, ხილო, უოველთვის
"ოსტატური". ამ ხელს უფლებაც იმიტომ
აქვს, რომ ოსტატია, შიოფი და, სამართლიანი,
ამდენად, ხელისუფლებას, ძალბაზულებისაგან
განსხვავებით, უფლებათა შესატევისა

ვალდებულებაც ბჭეს და
ბნსუხისმიკვებლობაც ქვეყნისა და ხალხის
წინაშე. საზოგადოების წინაშე. სამართლის
წინაშე. თავისთავად, ხელიისუფლებას
არაავიანთი "იდეოლოგია" არ სჭირდება თავისი
საქმიანობის შესახებგადგ. რადგან იგი არც
"გაუცხოებულია" და არც "განმოსოფლებულია"
თავისი ხალხისგან, რომლის წინააღმდეგ არის
იგი ამოზრდილი. ხელისუფლებამ აწმუთს
მოგვარებისათვის ზონუნავს და მას ეკუთვნის.
ძალაუფლებამ კი სამომავლოდ და
სამართლისოდ დამკვიდრებაზე ზრუნავს და
აწმუთს საშენ მანაღად იყენებს. და გადაეჭვ
ხელისუფლებას შეეცლება არ ცვლის
ბრსებულ წუობას, მაშინ როდესაც
ძალაუფლების შეცვლად ერთიანად ცვლის
დამკვიდრებულ წუობას და სისტემის
ხასიათს. და ბოლოს - ხელისუფლება ბჭეს
საზოგადოებას; ძალაუფლება - სისტემას,
რომელსაც ქმნის თვითვე და, ამით,
"უოფნა-აროფნის" გამუდმებული საფრთხის
წინაშე იძულებულია ითქვას, რომ
ძალაუფლებამ "მანძელტურად
მონოლოგიზირებულია". ძალაუფლებების
იდეოლოგიურ-ბრსებულსტრუქციულ სიმბოლო
თავის რეალურ საფუძველს მოვიინსტურ
განწყოებას და გკონაცოინბლოლიტიკურ
მისწრახუებებში ბმოკვებს.

ნასეთია, ზოგადად, ის ფონი, რომელზედაც
განახორციელდა სტალინიზმის ტოტალიტური
ძალაუფლების სრულყოფილი სიმბოლო,
რომლის ჩანახსოვან ფორმებს იყენებ
მრისხანეს ძალაუფლებებზე სისტემის ბქონდა
უკვე ადგილი, რუსული ტიპის ძალაუფლებამ,
ამგვარად, ბუნებრივად ვადავობ, უფრო
ზუსტად კი - ვასრულდა, კომუნისტურ
ტოტალიტარიზმად, რუსეთს რომ თავისი
მოყვინსტურ-იმპერიულისტური მისწრახუებები
გაქმირან თავის დროზე და იმ ცვლამ
გაჭულოდა, რომელნიც ახვ თუ ისე
მომადღენენ მეცხრამეტე საუკუნეში თუნდაც,
ადგილი შეესაძლებელია, არავითარ
"რევოლუციას" არ ვქნებოდან ადგილი და არც
"რევოლუციური ვარდამქნებები" ვახდებოდან
სატირთ უოკელი ახალი ღიდერის
ძალაუფლების სათავეში მოსვლისას. მაგრამ
რუსეთის ისტორიამში მხოლოდ ერთი -
იმპერიულისტური მისწრახუებ

განხორციელდა და ბრცერთ
გეოსოციალიტონიკური ბრსებულებების
გადაქვეყნისა შედეგი არ მოკულოდა. რუსეთის
იმპერიის იორია, ხელი შეუწყო მბგობ
ძალაუფლებას ადგილიან იმპერიას და
ბოლომდე მივლო ის "კარგი შედეგი",
რომლისთვისაც უდიდესი შეილი რუსეთისა
"იდეგობდა სისხლის უკანასკნელ წვეთამდე"
(თავისი სისხლის, ცხადია), ამის გაკეთება
წილად ხვდა სტალინს, რომლისადა
გავრცელებული სიმულაცილი არავის არ
უშეღის ხელს ისარგებლოს და დატკეპს ან
მის მიერ სრულყოფილებამდე მიყვინილი
ძალაუფლებებზე მანქანით, ან რუსეთის
გეონაცოინბლოლიტიკური სიდაბლით, ან
ერთვეთი ერთად, სოლომონ ბრქენის
გეოსოციალიტონიკური სიბრქენის
სტალინისეული განხორციელება იმდენად
ცვაესსხლიანი იყო, რომ მის მიერ შობილი
ძალაუფლებას "რეფორმისტული" თამაშობანი
ძალაუფლებებზე ახსებრის ბერმანენტული
ღვლებად მოჩანს. ამ ღვლებთან
კულმინაციური მომენტი მიხაილ გორბაჩოვის
"საჯაროობისა" და "რევოლუციური
ვარდამქნების" ემოქის, ან ახალი
რეფორმაციის კონტურებს იქნეს.

ჩვენს წერლის მიზნისა ბოსტსტალინიური
ემოქის შექმნილბგვარად ინტეგრბლოლიტიკური
ბრსებულების და ძალაუფლების
გეოსოციალიტონიკურსა და გეონაცოინ-
ბლოლიტიკურ სტრატეგიაში ვარკვევ?

?. ღენინი რუსეთის სათავეში? წული
იღბ. სტალინი - 82. ღენინის მოსვლა
ძალაუფლების სათავეში ("ოქტომბრის
რევოლუციამ") გაბირბებული იყო არა
იმდენად თვით ღენინის ბირბონული
მისწრახუებით ძალაუფლებისაკენ და
მოწინააღმდეგებებთან ბრქოლით, რამდენადაც
საერთო გეობოლიტიკური სიტუაციით,
ბირველი მსოფლიო ომის დროს და გამო რომ
შეიქმნა. ამას თვით ღენინიც არ უარყოფდა.
სტალინის ძალაუფლებისათვის ნამდვილი
ბრქოლა დასტირდა და მისი სრულყოფილი
რუსული ტიპის თვითმპრობებლად
ჩამოყვლიბება სწორედ ამ ბრქოლაში მოხდა.
სტალინი ტრბდიყოფად რუსი
თვითმპრობელია და რუსული ისტორიის
მევისტრბლოლიტიკური ხასი: იყენებ-მეტრეს-სტალინი

იმ ღერძად შიზანს, რომელზედაც სხვადასხვა ინტენსივობის ძალებმა დახვეწული ცხადია, ღერძის გარეშე არც სტალინი იქნებოდა და არც ის ისტორიული სინამდვილე, საბჭოთა კავშირის სახით რომ გვაქვს, მაგრამ ისიც სრულიად ნათელია, რომ ძადაუფლები სისტემა, მისი "იმპინტურ-მეტაფიზიკური" აარსება სტალინის ბირშითა, სტალინმა, როგორც კარგმა შეწინდებ, ძველ კადაპტზე გამოტარა და ისტატიის ხელით შეგკრამ ძადაუფლები უცვლილ წაღება და, სწორედ ამ უბრალოდობამ მოუხატა მას "უფლებ დიქტატორთა შორის უდიდესი" სახელი. ამიტომაც სასარგებლოა გავისწავლოთ ზოგი რამ დიქტატორის ტექნიკაშიაღებან: მისი გეოსოციოლოგიური და გეოსოციოლოგიური "შემინაქმედიდან".

შირობადი სკაიხი, რომელიც სთავსებს გესურს გავისწავლოთ სტალინის საქმიანობა, შემდეგაბ: იყო თუ არა შესაძლებელი რუსეთის იმპერიის ადგილან, დაშორებინება, ძადაუფლები კონცენტრირება, იმპერიული პრობლემების განაწილება და სხვა იმ "სტალინური" მეთოდების გარეშე, რომლებიც ახლან ამ სახელით ცნობილი დიქტატორის

ბიროვნებიდან გამომავალი. ანუ: "სტალინიზმი" თვით რეალიზაცია და მიზნის გამოხატულებით, თუ ინდივიდუალურ-ფსიქოლოგიური და სოციალური კომპლექსების რეალიზაცია; ან თორივე ერთად?... კვლავ შევებრუნოთ კითხვა: რა განაკეთა სტალინიზმი ისეთი, რაც სრულიად უჩვეულო იყო რუსეთის ისტორიისათვის, რამდენად "უცხო" სტალინი რუსეთის ისტორიისათვის?... და, ბოლოს, სტალინიზმის რა ადრენალიზაცია არსებობს მულტინაციონალურ, ძადაუმრგობით შეკავშირებულ სახელმწიფოში, რომელშიც ერთი დომინანტი ერთი; თვით ამ ერთსათვის რა ადრენალიზაცია არსებობს საბჭოთა ჰიპნოზი გამოთქმული მრწამსის (-თავისუფლად ერთი მძლე კავშირით მჭურთ შევუკავს დიდ რუსეთის ხანს...) - განხორციელებისათვის, სტალინიზმის ამ თუ იმ ფორმის გარდა?

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

ბეტრე იბერი

გ ვ ა რ თ ა ნ

" დღეღნი იგი ჩამჩინია გულს ."
ი . კავკავაძე .

მე ამ საღამოს სისალუქეში მათრობს ხეების რხევა დილური, და საოცრებად, როგორც ნუგეში, ისმის სიმღერა ავთანდილური .

მიეცვები წარსულს, წარსულს უძირს და ვაეღვებას ნადვერდალებით, რომ შენს ტივილებს არ ჩაუძინოს თავდავიწყებაში მღეროდ თვალბით .

აჰა, ხეობით იქევა რიხმა ბნელ ტალანებში მკაცრი ბუნების, იცოდეს მტკვარმა, იცოდეს ლიხმა შორი წუხილი ტაიფუნების .

ეს ვაეღვებაც ერთი რამ არის - იმედი ციურ ხსნის და შევლისა, როგორც ღიმილი მკრთალი თამარის და ვაერყოლება რუსთაველისა .

ოდეს ღრუბლები
ოდეს ღრუბლები არ სჩანს ლეგანი,
მშვენიერია ქართლის ზეგანი .

შუადღის ღება ბუღთა ბოგინი
და თავთავების მწიფე ლოგინი .

მვარცხელი მზეთა მხურვალე ქორის
ვარვარებს ზეცა და ციხე კოჯრის .

ზოგჯერ სხვაგვარად ბრუნავს გელაზი
დარღით კოჯრის და ტაბახმელასი .

ოდეს ღრუბლები არ სჩანს ლეგანი
მშვენიერია ქართლის ზეგანი .

1970

დ . ოდიშარი .

სტანოველი და დი კველევანი ბროფ. დ. ლანგი

ქართული ერი ერთი უძველესთაგანია, თედესაც მრავალრიცხოვანი, შემდგარი მრავალი ტომები-საგან, ხოლო დროთა ბრუნვაში დამცრობილი. მას იხსენიებენ ძველი ასურთა იმპერატორები, ბერძნები, რომაელები და ბოლოს ევროპელები. უკანასკნელ საუკუნეში ევროპელ მეცნიერთა ყურადღებაც მიიქცია. სწავლობენ მის ისტორიას, მის ენას და სხვა. ამ მხრივ უკანასკნელი ორი საუკუნე მდიდარია. აქ არ მინდა ჩამოვთვალო ის მეცნიერები ვინც საქართველოს შეხებია, ეს საყოველთაოდ ცნობილია. ჩემი მიზანია ინგლისურის არა მცოდნე ქართველობას მოკლედ შეაჩვენო, უკანასკნელი ყველაზე ნაყოფიერი და ღირსეული მეცნიერი ბატონი დ. მ. ლანგის კვლევა-ძიება. ცხადია ეს არ იქნება შეფასება სპეციალისტის მიერ, არამედ საკითხის მოყვარულისა.

მკითხველს ვთხოვ მამატიოსთუ აქ ორიოდ სიტყვით ჩემს პიროვნებას მოვიხსენებ. როგორც უცხოეთში ისე საქართველოში რატომღაც ისტორიკოსს მიწოდებენ. მე ისტორიკოსი არა ვარ. ამაზე არც ოდენსეუ მიფიქრია. თუ ისტორიულ საკითხებზე წერა მომიხდებოდა, ეს იყო გამოწვეული ჩემი პუბლიცისტური და პოლიტიკური მიზნებით. არასოდეს ვიწრო მეცნიერული ძიება მიზნად არ დამი-სახავს. ხოლო ვცდილობდი რომ ასეთ ნაწერებში კეთილშინაობისათვის არ შევღალტა.

ბატონ ლანგის მოღვაწეობის შეფასებაც ამ საზომით უნდა მიიღოს მკითხველმა. - იმ იმედით რომ მის კვლევა-ძიებას საქართველოში სპეციალისტები შეაფასებენ ღირსეულად.

ბატონი ლანგი რომ პირველად გავიცან, ის სულ ახალგაზრდა იყო. (ის სწორედ იმ წელს დაიბადა როდესაც მე უმაღლეს სასწავლებელში შევდიოდი). განცვიფრებული დავრჩი როდესაც ის მშვენიერი ქართული დამელაპარაკა! მას შემდეგ დიდმა დრომ განვლო და მან მოწმი გამხადა მისი უხვი კვლევა-ძიებისა საქართველოს შესახებ. და სრულიად ბუნებრივად, ამან ჩემში უდიდესი სიხარულია და პატივისცემის გრძნობა გამოიწვია და არც მისი ნაწერების მოწოდებას მაკლებდა თავაზიანი დედოქ-ასებით. და მინდა რომ ამ მცირე სტრიქონებით, ჩემი ცხოვრების მიწურულში, მისადმი მადლიერების გრძნობა გამოვხატო. ბატონ ლანგის კვლევა-ძიების მიზნობილვა აღბადა სრული არ იქნება. განსაკუთრებით მოკლებული ვარ მის უკანასკნელ შრომებს. აქ მოვიხსენიებ იმ ნაწერებს რაც ამჟამად ჩემს განკარგულებაში იმყოფება. დარწმუნებული ვარ ფართო ქართველი მკითხველი სა-ზოგადოება ამითაც გაიცნობს ჩვენს ნაწერს და ენერგიული მეცნიერის შრომებს. ქრონოლოგურად:

1. წმ. ექვთიმე ქართული და „ბარლამისა და იოფლათის რომანი“.

ეს ნაშრომი, რომლის ქართული სახელია „სიბრძნე ბალავარისა“, ექვთიმე მთაწმინდელმა ქართული-დან თარგმნა ბერძნულად. ბერძნულიდან კი თარგმნა ლათინურად და მერე ევროპულ ენებზე. ბატონი ლანგი თავის გამოკვლევაში დაწვრილებით განიხილავს ამ „რომანის“ ისტორიას და სრულიად სამართლიანად უარკყვს დოქტორის არგუმენტს, რომელსაც ყალბი ეპიგები შეაქვს მთელ რიგ საკითხებზე. მათ შორის ისეთი გულუბრყვილობაც აღნიშნა, თითქოს არ ეცოდინებოდა სათანადოდ ბერძნული. მაშინ როდესაც ექვთიმე ისემაწვრილობადნევე ბერძნულ ენასა და მწერლობაზე აღიზარდა. თუმცა მამისა და სხვა ბერთა წყალობით ქართულ ენასაც კარგად ვლობდა. ჩვენ დროსაც ხშირია შემთხვევა როდესაც ერთდამივე დროს ზოგი სამოთხე ენასაც სწერს და ლაპარაკობს ვით დედაენაზე. ბატონ რომენი სწერდა რომ ენობრივად ბერძენი იყო და ეროვნულად ქართველი.

დოქტორის ყველაზე დიდი უფიცობა იმაში გამოიხატა, რომ თითქოს ექვთიმეს დროს ქართული ენა არც ისე ყოფილა ჩამოყალიბებული რომ მწერლობა შესაძლებელი ყოფილიყო. ამის საპასუხოდ საქმარისა და ვასახელთარ მებუთუ საუკუნის ნაწერი „წამება შუშანიკისა“, რომელიც დამუშავებულა ისეთი ენითა, და სტილით, რომელიც გულისხმობს ქართული სამწერლობო ენის ძალიან შორეულ ტრადიციას. ამ მხრივ ჩვენმა პატივცემულმა მეცნიერმა: ლანგმა ღირსეული პასუხი გასცა დოქტორის.

2. „სიბრძნე ბალავარისა“ (ქრისტიანული ლეგენდა ბუდღაზე)

ამ ლეგენდა მთელი ქვეყანა შემოიარა და ბოლოს საქართველომდე მოვიდა. ბატონმა ლანგმა მთა-ხინა მთელი „არქეოლოგია“ აღნიშნული ლეგენდის გავრცელებისა და ბოლოს როდესაც აღმოჩნდა „იერუსალემის ტექსტი“, ბლანგის შესწავლით, დამუშავებულ მეცხრე საუკუნეშიარაბული ლეგენ-დიდან, უნდა გამხდარიყო წყარო ჩვენამდე მოღწეული ტექსტისა. ამგვარად არაბულიდან გადმოღე-ბული „იერუსალემის ტექსტი“, სათაურით: „ცხოვრება ნეტარი იოფლათისა“ ყოფილა შემოკლებით გადმოცემებული, რომელიც აქამდე შემოინახა სახელწოდებით: „სიბრძნე ბალავარისა“.

3. „სიბრძნე-სიბრძნისა“ და სხვ.

ამ ნარკვევში, სულხან-საბა ორბელიანის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის მოკლე მიმოხილვის შემდეგ ავტორი დაწვრილებით იხილავს „სიბრძნე-სიბრძნის“ სახელწოდების გაგების და ახსნის ვარიანტებს და საბოლოოდ იღებს ცავარდისა და უორდროპის შეხედულებათ. რომ „წიგნი სიბრძნე-სიბრძნისა“ იგივეა რაც- „წიგნი სიბრძნისა და სიბრძნისა“.

4. იოანე ბატონიშვილი და მისი „კალმასობა“.

ბატონიშვილმა დინასტიამ საქართველოს მისცა დიდ მეთეებთან ერთად, მრავალი მწერალი და მეცნიერი. საქმარისა და ვასახელთ: ვახტანგ მეექვსე, ვახუშტი, არჩილ მეფე, თეიმურაზ პირველი და სხვ. მათ კვალს მისდევდნენ მეფე ერეკლეს ოჯახის წევრები. ერთი ასეთთაგანი იყო გიორგი მეთერთმეტის მეორე შვილი იოანე. ის იყო მეცნიერულად მომზადებული პირთაგანა. სახელოვანი მხედარი დასახე- მყოფი მოღვაწე. საქართველოს რომ დასცლოდა თავისუფლება და დავითის გამეფება, იოანე იქნე- სრულად თავისი სიცოცხლე. მან დაგვიტოვა უკვდავი ძეგლი. ენციკლოპედიური ხასიათისა „კალმას-ობა“. აღნიშნულ ნარკვევში ბ. ლანგი მიმოიხილავს იოანე ბატონიშვილის ცხოვრებასა და მოღვაწეო- ბას და მერე არჩევს „კალმასობას“ : მის ფორმას, მიზანს და დანიშნულებას.

5. საქართველოს შესწავლა ოქსფორდში.

ამ შესანიშნავ ნაშრომში, ავტორმა, შეიძლება პირველად მოგვცა ვრცელი ინფორმაცია საქა- რთველოს შესწავლის შესახებ უცხოეთში და სპეციალურად კი ინგლისში. ამ ინფორმაციის დიდი ნაწილი სრულიად უცნობი იყო უარყო ქართული საზოგადოებისათვის. ხანას ინგლისში მრავალ მე- ცნიერს მიუძღვითა ყურადღება საქართველოსათვის და ჩვენი ავტორიც მათ დირსეულ შემყვიდრეთ გვევლინება.

აკ დაწვრილებით ვერ განვიხილავთ აღნიშნულ მკვლევართა მოღვაწეობას. შეიძლება ზოგი მათ- განი შეინც დავასახელოთ. რადგან ისინი იქამდე იყვნენ დაინტერესებული საქართველოს შესწავლით, რომ ჯერ სწავლობდნენ ქართულ ენას, მერე მოგზაურობდენ საქართველოში და ადგილობრივ ენო- ბოდნენ ყველაფერს, მათ შორის ქართული მოღვაწეებს. მერე ბრუნდებოდნენ ინგლისში და განაგრ- ძობდნენ შესწავლა-დაშუშავებებს დავროვილი მასალისა. მავალითად პროფესორი მაღალი ქუთაისში გაბრიელ ეპიკოპოსოსაც ესტუმრა. ერთი კვირა დარჩა და დიდი შთაბეჭდილებებით და უზვი ცნობე- ბით დაბრუნდა. ხოლო მორთული მოვიდა საქართველოში. სტუმარი იყო ილია ჭავჭავაძისა. ესენი იყვნენ დაინტერესებული ქართული ენისა სა ლიტერატურის შესწავლით.

დაგვიგვიჩვენა იყო და-მის-უორდროპების მოღვაწეობა. ოლივერ უორდროპმა ახალგაზრდობაშივე შემოიარა მთელი საქართველო. დასტება საქართველოს მომხიბლავი ბუნებით. გაიცნო ქართველთა სტე- მარმოყვარეობის ტრადიცია და ბოლოს მთელი თავისი ენერგია ჩააბა საქართველოს შესწავლის საქმეში. მეცნიერს მხარში ამოუღდა მისივე ახალგაზრდა და მარჯორი, რომელიც არა მარტო დაინტერე- სდა საქართველოს შესწავლით, არამედ ის მან შეიყვარა. ასევე შეიყვარა მარჯორი ქართველმა საზო- გაადოებამ. მრავალ შრომებთან ერთად, მან პირველად თარგმნა ვეფხისტყაოსანი ინგლისურად და მისი თარგმანი დადებითად იყო შეფასებული თანამედროვეთა მიერ. ის საქართველოშიც იმჟიათი პატივით იყო მიღებული. ამან კი უფრო მეტიად გააძლიერა მისი საქართველოსადმი პატივისე ემისა ს და სიყ- ვარტლის გრძნობა.

მახსოვს. ილია ჭავჭავაძის „განდევილის“ თარგმანის წინასიტყვაობაში იმჟიათი დიდებით შეამყო ილია ჭავჭავაძე და ქართული მალაი ქუზურული ღირებულება. და როდესაც ვკითხულობდი ილია ჭავჭავაძის მისადმი სამადლობელ წერილს „განდევლის“ თარგმნის შესახებ, ცრემლებს ვერ ვიკავებდი! ღირსეული მეგობრების, ღირსეული პატივისცემა და დაფასება გვმართებს. და როდესაც მარჯორი სულ ახალგაზრდა, ორმოცე წლისა გარდაიცვალა, მას თავის სამშობლოსთან ერთად საქართველოც გლოვობდა. რადგან თუ ინგლისმა დაკარგა საყვარელი შვილი, საქართველოც დაკარგა უანგარო მისი- ყვარულე და ერთგული მეგობარი. . .

მხოლოდ ახლახან გავიგე, რომ დღეს საქართველოს შესწავლის საქმეს განაგრძობს ბატონი სტივენ- სონი და მას ახლად უთარგმნია ვეფხისტყაოსანი და სხვ.

6. ტოტლებენის ექსპედიცია საქართველოში .

ცნობილია რუსეთ-ოსმალეთის 1769-1774 წლის ომი და ქართველ მეფეთა მონაწილეობა რუსეთის მხარეზე . ცნობილია აგრეთვე ეკატერინეს მიერ გამოგზავნილი აკანტიორისტი და კრიმინალი გენერალი ტოტლებენის საქმეები, ადამიანი, რომელიც თავის სამშობლოს უღალატებს, სხვა მისვან რას უნდა მოელოდეს . . გენ . ტოტლებენის აღიუტანტი იყო ურანგი ოფიცერი დე გრალი . უკანასკნელმა დასტოვა მეტად საინტერესო მოგონებანი აღნიშნული ექსპედიციის შესახებ . ამ მოგონებათა ხელნაწერი აღმოაჩინა ბატონმა ლანგმა საფრანგეთის საგარეო საშინისტროს არქივში და გამოაქვეყნა თავისი განმარტებებით . სწავთა შორის ეს მოგონებები (ფრანგულქედ დაწერილი) მე ქართულად გთარგმნე და გამოაქვეყნე ფურცლად „ერის დიდებაში“ .

7. საქართველო გიორგი ბრწყინვალის მეფობაში .

ეს არის ერთი შესანიშნავი გამოკვლევა გიორგი ბრწყინვალის მეფობისა და დროის შესახებ . უამრავ დოკუმენტებზე დაყრდნობით, ავტორი ნათელსჰყოფს ქართველი მეფისა და ხალხის ენერგიას ამ ხნელ და მძიმე , მონგოლთა ბატონობის ხანაში . გიორგი ბრწყინვალემ არა მარტო შესძლო ამ რთული მდგომარეობიდან გამოსვლა, გაწმენდა მონგოლთა ბატონობისაგან , მან კიდევ ერთხელ მოახერხა საქართველოს მთლიანობის აღდგენა . თუმცა ეს იყო ხანმოკლე , მაგრამ მან მაინც შესძლო საქართველოსთვის თავისი დიდების ხანა დაებრუნებია - ნიკოფსიით დარუბანდამდე !

როგორც სხვა გამოკვლევებში , ბატონი ლანგი აქაც ქართულ საისტორიო მეცნიერებას აწვდის უხვ მასალას . იყენებს რა ყველა უცხო წყაროებს , არც ქართულ წყაროებს სტოვებს გაუთვალისწინებლად .

8. ცხოვრება და თქმულებანი ქართველი წმინდანებისა .

ბატონმა ლანგმა თარგმნა ინგლისურად და გამოსცა ქართველ წმინდანთა ცხოვრებანი . ყველა თავიანთი სათანადო შენიშვნებით და განმარტებებით . ამ კრებულში მოთავსებულია :

1. წმ. ნინოს ცხოვრების რეჟინდისეული ტექსტი .
2. წმ. ნინოს ცხოვრების ქართული ვერსია და საქართველოს გაქრისტიანება .
- 3 წამება ცხრათა ძმათა კოლაელთა .
- 4 - წამება წმ. შუშანიკისა .
- 5 - ცხოვრება პეტრე იბერისა (ქართველისა) .
6. ცხოვრება დავით გარეჯელისა .
7. წამება ევსტატე მცხეთელისა .
8. წამება ჰაბო ტელელისა .
9. ცხოვრება გრიგოთ ხანძთელისა (ჩრეული ადგილები გიორგი მერჩულეს თხზულებიდან) .
10. ცხოვრება და მოღვაწეობა დიდი ათონელებისა : იოანე , ექვთიმე , გიორგისა და თორნიკე ერისთავისა , შემოკლებით .
11. და ბოლოს წიგნი დაგვირგვინებულია ახალი დროის , ქეთევან დედაფლის წამებით .

როგორც ეს , ისე ავტორის სხვა წიგნები ძვირფასად არის გამოცემული , ძვირფას ყდაში აკინძული , როგორც ეს სრევიან ინგლისელებს .

9 საქართველო და სეფევიდების დინასტიის დაცემა .

ეს ნარკვევი , რომელიც წინ უსწრებს მის ურომას : „საქართველოს სამეფოს უკანასკნელი წლები“ ძალიან დაწვრილები ; და ყველა არსებულ წყაროთა გამოყენებით განიხილავს იმ საერთო ვითარებას , რომელმაც გამოიწვია სეფევიდების დინასტიის დაცემა სპარსეთში . აქ და სხვაგანაც, აღწერილია ქართველი ბატონიშვილების და საერთოდ ქართველთა გმირული ბრძოლები სპარსეთის ტახტის დასაცავად . ავტორი სპარსეთის შახს ადინაშაჰულეს იმაში რომ მან სათანადო ტაქტი ვერ გამოიჩინა ქართველი მეფის მიმართ . უადგილოდ და საქართველოსთვის საზიანოდ მან ვახტანგ მეფეს შეაჩერებინა ბრძოლა ლეკების წინააღმდეგ . რაც იყო შედეგი სპარსეთის ნალეკარი ვეზირის მოქმედებისა . ამით შახმა ვახტანგი ააღელვა და უკანასკნელი ადვილად დასთანხმდა პეტრე დიდთან კავშირს სპარსთა წინააღმდეგ . და ვახტანგი ორმოცთაასიანი ლაშქრით დიდხანს ელდა პეტრეს ჯარს , მაგრამ უშედეგოდ . ვახტანგი რუსთაგან მოტყუებული დარჩა დასპარსეთთან ერთად თურქეთიც გადაიკიდა .

აქ კიდევ ერთხელ გათამაშდა ქართველი ერის ტრაგედია . მაშინ როდესაც ვახტანგი სპარსთა წინააღმდეგ სალაშქროდ ემზადებოდა , მისი ძმა როსტომი ირანის ჯარს სარდლობდა და გმირულად ებრძოდა

შემოსულ ავღანელებს და გმირულადვე დაიღუპა . ამას ადასტურებენ თვითმხილველი უცხოელები
სხვათა შორის , ავღანელები ამბობდნენ თურმე, რომ სპარსელები ჩვენთან ბრძოლაში ბევრზე-
ბი არიან , ხოლო ჩვენ ქართველებთან ბავშვები ვართო!
ანენიარად შახის სულეღურმა მოქმედებამ თუ სეფიდიების დინასტია იმსხვერპლა , თავისი ადელ-
ვების შედეგად , არც ვახტანგის სამეფოს დაუყარა სიკეთე . მანაც დაკარგა თავისი სამეფო . (ვახტან-
გის ადელეგება , როგორც ავტორი სწერს , სადღაოდ მიმართა , არ მგონია რომ მართო ეს მოტივი უფო-
ფო ვახტანგის პეტრესადმი მიმხრობისა , თუმცა ის შესცდა) . მერე რუსეთში გადაიხვეწა და მო-
ვი დაეცა მუხრანბატონების დინასტია .

ვახტანგმა ვერ გამოიყენა ქართული სიბრძნე : „ ნუ დაქარგავ ძველსა გზასაო “ . . . ვაჟა დროს ქარ-
თველებს კიდევ მოუვათ ასეთი მარცხები . ბრძოლაში გმირობა არ უფილა საკმარისი ქვეყნის და-
საუკავად . ბატონ ლანგის ეს პატარა , მაგრამ შინაარსიანი გამოცვლევა საკმაოდ ნათელს ჰყოფს
აღნიშნულ აზრს .

10 . უკანასკნელი წლები ქართული მონარქიისა .
1658-1832

ეს წიგნი არის მნიშვნელოვანი ყოველ მხრივ . ამ შედარებით არა ვრცელ თხზულებაში (338 გვ.)
ისე კარგად არის შესწავლილი ეპოქის სინამდვილე , რომ მისი განვრცობით რამდენიმე ტომი დაი-
წირებოდა . მიუხედავად ამისა ის სრულ და სავეს შეთავსებულვას სტოვებს . ფართოდ არის გამოყე-
ნებული არსებული წყაროები , როგორც ქართული ისევე უცხო . ხშირად ავტორის მიერვე მოპოვე-
ბული მასალები ევროპის არქივებიდან . მათ შორის არის ისეთები , რომელნიც ხელმოწვედნენ
არიან ქართველ მკვლევარისათვის .

ამ წიგნის დიდი ღირსება , განსაკუთრებით კი უცხო მკითხველთათვის იმაში გამოიხატება რომ
ამ ასორობიდათი წლის ისტორიას წაუშდვარა თითქმის მთელი ისტორია ქართველი ერისა . აქ მო-
ცემულია მისი ავტორის და დიდების სურათებიც . ასე რომ განათლებული უცხო მკითხველი ამ
წიგნით გაიცნობს მთელ წარსულს ქართველი ერისა . ნიკიერი ავტორი არაფერს ზოგავს რომ დაინ-
ტერესებულ მკითხველს ღირსეული შრომა მიაწოდოს , ყველა ამას კი ამკობს და ადიდებს ავტორის
რწმენა და სიყვარული საგნისა .

წიგნი შეადგება თონხმეტი თავისაგან თავ-თავის დასკვნებით . განხილულია ეპოქის არა მარტო
პოლიტიკური ისტორია , არამედ სათანადოდ და საკმაო სიღრმით აღნიშნულია ეპოქის კულტურული
და ეკონომიური ცხოვრება , ყურთოდ რუსეთის საქთხმში , ის იმეორებს ცნობილ ფორმულას : რუსულ
ფორმულას : თითქო რუსეთის მიერ საქართველოს დაპყრობამ , საქართველო ფიზიკურ განადგურედან
მიანიც გადაარჩინაო . და ამაში უცხო მკვლევარი როგორ გავამტყუნოთ , როდესაც ამას ზოგი ქარ-
თველიც იმეორებს . ოდნოდ ისინი უშაბტენ , რუსეთის მიერ ჩადენილ მრავალ უღიერობასაც .

ეს დებულება ესრულიად უარსყოფელია და უკანასკნელი ხანის საფუძვლიანი შესწავლაცხადყოფს
აღნიშნული დებულების სიმცდარეს . სწორედ ეს ეპოქა , რომელსაც საქართველოს სასოწარკვეთილ-
ბაში მყოფად აღიარებენ , იყო საქართველოს ახალი აღორძინების ხანა , ხოლო საქართველოს დასუს-
ტების მიზეზი მხოლოდ თურქეთ-სპარსეთის აგრესია კი არ იყო , არამედ უფრო მეტად - რუსეთის
აგრესიული პოლიტიკა . ესე იგი სურვილი გაჭრდიყო წინა აზრში . უკანასკნელი აგრესია ჩვენი .

მეზობლებისა , გამოწვეული იყო საქართველოს რუსეთთან დაახლოვებით . ამავე დროს ეს იმპერიები
დაეწინების უკანასკნელ სტადიაში იყვნენ დარუსეთი მათ მიმართ ისეთ პოლიტიკას ეწეოდა , რომ
რაც შეიძლება საქართველო მეტად დასუსტებულიყო რომ მომავალში მისი ანექსია გაემართლებინათ .
ამნირად , საქართველოს ფიზიკურად გადარჩენა კი არა , სწორედ განადგურება მოელოდა რუსეთისა-
გან რუსეთის მიერ წარმომებულ ასიმილაციის პოლიტიკის წყალობით . რუსეთის მიზანი იყო ქართვე-
ლი ერის როგორც ერის , სრული მოსპობა . აღმოფერა მისი ეთნიური რაობისა და რუსის ერში შერწყმა,
რის მსგავსი არცერთ დამპყრობელს ქართველი ერისა არ ჩაუდენია .

მიუხედავად ამისა რომ ბატონი ლანგი რუსულ ფორმულას იმეორებს , მიანიც , როდესაც ის ლაპარა-
კობს ვახტანგის დროის ემიგრაციის როლზე , რუს და ქართველი ხალხის და-
ახლოვების საქმეში (თუმცა ესეც ვიწროს წრეებს ეხებოდა და არა ხალხებს , რაც ემიგრაციის სრული
ასიმილაციით დამპყრობდა) . იმასაც დასძინს რომ ეს მოვლენა არა უფოველთვის სასარგებლო იყო ერო-
ვნული ინტერესებისათვის ქართველი ერისაო .

თუმცა ზოგი სამღურავიც მსმენია ბ . ლანგის მიმართ , მაგრამ ის ამის ღირი არ არის . როგორც ალ-

ვინმე უცხოელს როგორ დავემდღროთ როდესაც მრავალი ქართველი იმეორებს ამ მკვლარ ღმერთებს და მთელი კომუნისტური მწერლობაც ხომ ამაზეა აშენებული ! ზოგ ემიგრანტს სურს რომ უცხო მცენ ნიერმა ქართული თვალბით დაინახოს , ისიც ემიგრანტისა , ყველაფერი ! ბატონ ლანგის სასახლეოდ კი ვიტყვი რომ მან ზოგ ქართველზედაც უკეთესაც ქართველი თვალბით დაინახა ბევრი რამე . . .

1 I . საქართველოს ახალი ისტორია .

ეს წიგნი 1962 წელს გამოვიდა . მიუხედავად იმისა რომ ის ახალ ხანას ეხება , დასაწყისში ავტორი მიმოიხილავს სხვა საკითხებსაც . აქ დახასიათებულია საქართველოს ტერიტორია , ქართველი ხალხის ხასიათები , ამაღლება და დაცემა საქართველოს სამეფოსი . ყოველივე ეს უცხო მკითხველისათვის სასარგებლოა საქართველოზე მთლიანი შეთხვევითების მისაღებად .

შემდეგ მოთხრობილია რუსეთის ბატონობის ხანის ისტორია . ამ ხანის კულტურული და ეკონომიური მდგომარეობის შესახებ . ობიექტიურად არის აღწერილი საქართველოს ყოველმხრივი ჩავჯრა . რუსთა ბატონობის დროს . შემდეგ განხილულია რუსეთის ცხრაასსუთის და მერე ცხრაასჩვიდმეტი წლის რევოლუციის ამბები . რევოლუციის შემდეგ საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება . მერე მისი კვლავ დაპყრობა ბოლშევიკური რუსეთის მიერ და სხ . აქვე მოცემულია არაპირდაპირი პასუხი ქართველების საყვიღურებზე : ევროპელები არ დაგვემარტნენ ! . . .

უნდა გამოვტყუდ რომ ქართველების საყვიღური მთლად სამართლიანი არ არის .

ინგლისელმა და ფრანგებმა უნდადით ჩვენი დახმარება , როდესაც ვერსალის ზავის გადაწყვეტილებანი მათ ხელში იყო . და ჩვენს დახმარებაზე მაშინ აღწეს ხელი , როდესაც ჩვენ თითოთ მიგვიციო ამის მიზეზი მაშინ როდესაც ჩვენ ვერ შევძელით ჩვენ ს ახლო მეზობლებთან შეთანხმება და დაგვემართა ისე , როგორც მენავეებს ზღვაზე დღვის დროს . დღევანდ რომ ატყვამენავებებმა ნიჩბები დაყარეს და დმერთს ევადებოდენ : გვიშველეო . ნაპირიდან მოხუცება მიიძახა : შვილო , ნიჩბებიც მოსუსვით და დმერთიც დაგებმარებათო . ჩვენმა მეთაურობამ რომ მეზობლებთან ურთიერთობაც ვერ მოახერხა და ამით ევროპელებს ჩვენზე გული აუტრყვა , ეს ერთი იყო და უარესი კიდევ ის , რომ მან ვერ შესძლო თავდაცვის საქმის მოგვარება . ხოლო ლენინის მიერ მოსატყუებლად მორთმებული ხელშეკრულების შემდეგ ნიჩბებიც დაპყარეს ! . . ასევე ერთი ამბავი პქლნდთ , რომ ბათუმში მყოფი ინგლისის ჯარი წასულიყო და იმაზე აღარ უფიქრიათ , ამას რა მოყვებოდა . ინგლისის ჯარი ჩვენში როგორც დამპყრობელი კი არ მოვიდა , არამედ - იმის გარემოებით და ვერსალის საპქოს გადაწყვეტილებით , რომელიც ამ დროს ქვეყნიერების გამგებელი იყო და ცხადია ის უნდა წასულიყო როცა საბოლოო მშვიდობა დამყარდებოდა , მაგრამ ის არეული ხანა და ჩვენი ინტერესი მათ დარჩენას მოითხოვდა . საქართველოს მთავრობამ კი მოსკოვს ისე მოხლებულდაც მოუწერა ხელი , რომლის მიხედვით საქართველოში „ იმპერიალისტური “ ჯარები არ უნდა გაჩერებინათ .

ბატონ ლანგის მიერ გატარებული ანალოგია 1788წლის რუსეთ-საქართველოს ტრაქტატსა და 1920 წლის საქართველოსა და წითელ რუსეთს შორის დადებულ ხელშეკრულებისა , სრულიად მართალია , მიუხედავად მათი გარეგნული განსხვავებისა . ორთავე შემსახვევაში რუსებს ერთიდაიგივე მიზანი პქლნდთ . პირველით საქართველოში ფეხის შემოღება , მისი დასუსტება და ბოლოს სრული ანექსია . მეორეთ კი ქართველების დაპყრობა , მათი მიძინება რომ თავდაცვის უნარი დაეკარგათ და მერე პირდაპირი თავდასხმა და დაპყრობა . და მართლაც , როგორც ყველა მოდგაწიები გადმოგვიცემენ , საქართველო ამ ხელშეკრულებაში თავს უკეთ იცავდა . მერე კი მოდუნდა რაკი რუსეთმა იცხო საქართველოს დამოუკიდებლობა . ამიტომ ევროპელებისადმი ჩივილი და წუწუნი , უსაფუძვლოა !

„ რაც მოგვიდა დავითათ , ყველა შენი თავითათ ! “

ამ წიგნს სპეციალური ბროშურა უძღვნა ვინმე თამ . ჩილიამ არ ვიცი ის ბატონობით მოვიხსენო თუ ქალბატონობით . რადგან „ თამ “ თამარისაც შეიძლება ნიშნავდეს და თამაზსაც . ასეთი პირი კი უცხოეთში უცნობია . ეს სხვათა შორის ! .

ბროშურის საბი მეოთხედი , ბ . ლანგის წიგნის შინაარსის გადმოცემაა . რაც შეეხება მის შენიშვნებს , რაინდ სწორიც არ იყოს , ლოგიკან მოკლებულია . რადგან ყველამ იცის რომ საქართველოს სინამდვილეზე თვითონ კომუნისტები უწერენ და მათ მიერ მოწოდებული ცნობები უფრო ხშირად ყალბია და მათზე დამარბებით უცხო მკვლევარი შეიძლება ბევრ ამერში შეცდეს .

რაც შეეხება საქართველოს ეკონომიურ და კულტურულ წარმატებას , თუნდაც ეს ვისმეს ნორმალურზე მეტად სჩვენებოდეს , ცხადია ამას ვერც რევიმს მივაწერთ და მიუთმეტეს რუსეთს . რადგან რუსეთი

მხოლოდ დაბრკოლებას უქმნის საქართველოს წინსვლას . და რაც საქართველოში დადებითი ცვლი-
ბა , შედეგია ქართველი ერის შემოქმედებითი ნიჭისა და ენერჯისა . იქნებ საშუალო საუკუნეებში
ქართველებს არაბები უშენებდნენ ეკლესია - მონასტრებს... .

რაც შეეხება თამ. ჩილაიას უკანასკნელ საუკუნეებს და დარიგებასაც , რომ უკეთესია ბ. ლანგს
ძველ ხელნაწერებზე გაწვევით მუშაობა, სრული უარობაა, მეტი რომ არ ვსთქვა. რადგან ბ. ლანგს
ხელნაწერებზე არასოდეს უმუშავია . . . გნებავთ, მისმინეთ. წიგნის ბოლოში ის სწერს :

" დღესაც ბ. ლანგ , თქვენ მხოლოდ ქართული ხელნაწერების კვლევით და შესწავლით უნდა დაეკმა-
ყოფილებულიყო - აღარ დაგვირდებოდათ საქართველოს ახალი ისტორიის დაწერა " . რადგანაც ეს
ბოლო წავიკითხე, პირველი გადავიწერე, რადგან წიგნაკის 34 გვერდზე აი რა წერია : " ჩვენ მად-
დლობა უნდა ვუთხროთ ბატონ ლანგს ამ წიგნის დაწერისათვის (ხაზი ჩვენია) - . . .
მიუხედავად ჩემი რამდენიმე შენიშვნისა , რაც აუცილებლად ჩავთვალე, წიგნი მაინც მიუყრბოებე-
ლია და ქართველი ხალხისადმი ღრმა თანაგრძნობით და ღირსებით არი დაწერილი " .

12 ქართულ ელ ბი . (1966)

ბატონი დ. მ. ლანგი მრავალჯერ იყო საქართველოში . მან ქვეყანა მოიარა. გაიცნო გეოგრაფიუ-
ულად და ეთნოგრაფიულად . გაიცნო აგრეთვე ქართველი ადამიანი. მან მარტო წარსული კი არ შეის-
წავლა, არამედ აწმყოც . წიგნის დასაწყისში დახასიათებულია ქართველი ადამიანი - ასევე ქართუ-
ეთნოური ჯგუფი . მოკლედ აწერილია საქართველოში სიბუნების და ბრინჯაოს ხანა . ქართველთა ტო-
მები , მითები და მოგზაურთა აღწერები . კლასიკური პერიოდი კლდეთისა და იბერიის სამეფოთა .
წარმოქმნა და განვითარება საქართველოს ფეოდალური მონარქიისა . საქართველოს საშუალო სა-
უკუნეთა არქიტექტურა და საერთოდ ხელოვნების ყველა დარგი . ლიტერატურა ლეგენდები და სხვ.

ეს წიგნი კიდევ საინტერესოა იმ მხრივაც, რომ აქ უხვად არის მოცემული ნახაზები და შესა-
ნიშნავად გადაღებული სურათები ყველა მათი რაც დასახლებულია წიგნში . როგორც ყოველთვის
ავტორს გამოყენებული აქვს ცნობილი მასალები: ისტორიული და არქეოლოგიური, როგორც ქართული
ისე უცხოეთისა და ასე ის უცხო მკვლევრს აწვდის სრულ სურათს საქართველოს კულტურული წარ-
სულისა .

ამით ვამთავრებ ბ. ლანგის ნაშრომთა მიმოხილვას იქნებ ადრინდელი ნაწერები გამომჩნა .
აგრეთვე არ ვიცნობ მის ბოლო ხანის ნაშრომებს. ამ მცირე მიმოხილვაში დავეკმაყოფილე მხოლოდ
იმით რაც ჩემს განკარგულებაში იმყოფება . ცხადია მომავალში ღირსეული შემუშავებული აღმოუ-
ჩნდებადა ჩვენი მეცნიერის ღვაწლის შეფასება მას დავუტოვოთ . მე კი ამას დავჯერადები. ჩემი პი-
როვნული გრძნობის დასაკმაყოფილებლადაც ეს საკმარისია. აგრეთვე საკმარისია ქართველი სა-
ზოგადო მკითხველისათვისაც - რათა ჩვენი სამშობლოსადმი უანგარო ღვაწლისათვის მკითხველიც
ჩემებრ მაღლიერებით აღვისოს ავტორისადმი .

ა . მანველიშვილი . სან ფრანცისკო . 1968 წ .

შენიშვნა ინფორმაციული და მრავლის ამხსნელი . " თამაზ ჩილაია , ჩემი, კლასის ამხანაგი იყო გი-
მნაზიაში და მისი ხსოვნისათვის ავირჩიე ეს ფსევდონიმი " . მიუხედავ . ნოზაქმე როცა , კარგა ხნის
გამოსული და ჩემს მიერ უკვე წაკითხული წიგნაკი მომაწოდა , რეცენზია დასწერეთ . აგრეთვე მი-
თხრა : ლანგი შემომჩივის , : წიგნის გამო საქართველოში თაღს მესხნიან " ჩვენზე ავს ამბობო " ,
აქ კი თქვენ საწინააღმდეგოს მისაღვედურებოთ . მე დავწერე რეცენზია რომელშიც ყველაფერი
სააშქაროზე იყო გამოტანილი . ვიქტორმა არ მიიღო და განმეიმარტა : ლანგი საქართველოში კიდევ
აპირებს მიმოსვლა განაგრძოს . იქ მას ხელგაშლილად ხვდებიან და ვით სტუმარს , სახელმწიფოს
ხარჯზე დაატარებენ. შენი " ღია " რეცენზია კი მას . საქმის გაუფუჭებს . სწეროს და მცირე ხარკი
იმთავისაც გაიღოს , ქართველი მაინც მოგებულნი დავრჩებით . საჩვენებლად კირვენ " წაკიდებ-
ულად " უნდა დავრჩეთ გადაკეთებული რეცენზია რომ მივუტანე , ვიქტორმა იგი " კავკასიონის "
მეთორმეტე ნომერში დაბეჭდა .

მ . ქ .

(ბოლივო უიფიანის სტატუტების მიხედვით)

რეორგანიზაციის ბატონი მიხეილ. თქვენ მიერ გამოცემულ ქრისტეანული „ივერიის“ ოცდამეათე ნომერში წავიკითხე. ბატონის მიერ დაწერილ ღირსშესანიშნავი ნარკვევის ბოლო ნაწილი, ამოღებული ხსენებულ ავტორის წიგნიდან. ბატონი ბატონად იმედს გამოსთქვამს, რომ ემიგრაციის არქივებში იქნება შეტანილი ცნობები მოიხივებოდალს პალიკო ყოფიანის შესახებ. მე როგორც სიძე პავლე ყოფიანისა (მისი უმცროსი ასული რუსუდანი, ჩემი მეუღლე გახდა 1942 წელს) და მისი ოჯახის წევრი, თავს ვალდებული ვგრძობ ბატონ ბატონის სიტყვებს გამოვხეხმარო. ვინაიდან ეს ცნობა მისწავლეს მას.

მე აქ ვეხეხები მხოლოდ ერთ საკითხს, სახელდობრ საქიფოს – პავლე ყოფიანისა და ამბავს მის მიერ ბატონის ქართული ბანკიდან ფულის გატაცებისა, სადაც იგი დირექტორად მსახურობდა 1899 წელს. ბ. პალიკო ვავიციან როცა 1930 წელს, ლუვერში ჩავდიხარ სწავლის გასაგრძელებლად. მე მას ექვსივე ბრუსელში, სადაც ის ოჯახითურთ ცხოვრობდა და ბელგიაში არსებულ ქართულ სათვისტომოს თავმჯდომარეობდა. ამ დარბაზულ თორწვეროსან კაცის ვაცნობა მეტად მაინტერესებდა. იგი განაოლე-ბული კაცი იყო, საგრანგეთში უმადლეს სწავლამდებული. ალბად ბევრის მცოდნე და მნახველი საქართველოში. მადარამ სამწესხაროდ, სიტყვაძვირი და ჩაფიქრებული ადამიანი იყო. და მე, როგორც ახალგაზრდას მივირდა და მეტად მადამდებოდა ჩემი კითხვებით მისი შეწყუბება. ერთი წლის შემდეგ – ეცე იგი 1931 წელს, ლუვერში მომივიდა სამწესხარო ცნობა მისი ვარდვაცულებისა.

მხოლოდ რამდენიმე წლის შემდეგ, როდესაც აღექვანდრე ჯაფელია, ლუველიდან ბრუსელში მასთან დასასვენებლად მიიწვია ექვსივე თაყაიშვილი, ამ უკანასკნელმა მიაბამო და მაშინ ვავიგე პირველად პალიკო ყოფიანის მიერ ბატონ ბანკიდან ფულის გატაცების შესახებ.

მაშინ ბრუსელში კიდევ ცოცხალი იყო მამა პეტერსი, ბელგელი ბერი ბოლანდისტი, კარგი მცოდნე ძველი ქართულისა და საერთოდ ჩვენი საეკლესიო და წმინდათა ცხოვრებისა. მე მასთან დამყავდა ბატონი ექვსივე და ისინი ბანკმძლივად საუბრობდნენ ჩვენი ისტორიული ძველებისა და სხვა საკითხებზე. ამ მისვლა-მოსვლის დროს გზაში მიაბამო ბატონმა ექვსივემ პალიკო ყოფიანის ამბავი. : რომ მან ვასულ საუკუნის დამლევს, ბატონის ქართული ბანკის დირექტორობისას ფული ვაიტაცა და რადგან მას ხელისუფლება ეძებდა, ეგრობაში ვაიქცაო. ამ ამბავმა მეტად ვამაოცა და ვკითხე: თუ მას ხელისუფლება დასდევდა, როგორ მოხდა რომ 1914 წელს საქართველოში დაბრუნდა თავისი ოჯახით მეტოქე. მან მიპასუხა: ეს იმიტომ რომ, მისმა მამამ ვასო ყოფიანმა, რომელიც ავტოთე ვანკის დირექტორი იყო, ტყაღისში, თავისი სახლი დაავარაჯა, მეგობრები დაიხმარა და ბატონად წადებული ფული აანაწლავრესო. სხვა რამე ცნობა ამ ამბის შესახებ მის ოჯახში დღეს არ მოიპოვება.

ცნობილია მხოლოდ ის რომ ბატონი პალიკო იყო მეგობარი და თანამშრომელი გიორგი დეკანოზიშვილისა და რომ ისინი ვამუდმებით ეძებდნენ თანებებს თავიანთი ფარული მუშაობისათვის, რაც ვანსაკოტორებით ვამოიხატებოდა საქართველოში ვასაგზავნდ იარაღის და ამისთვის ვემის შექცნაში. ხოლო ქველთვე ვი მოთხრობილია ბ. ბატონის ნაშრომში, მარკო ტულუსის მონოგრაფიის მიხედვით.

აქვე მსურს ვისარგებლო და ვავიხსენო მამარჩემი ნიკო ოთხმეწურის მიერ ჩემთვის ნაამბობი გიორგი დეკანოზიშვილზე. მამარჩემი და გ. დეკანოზიშვილი მეგობრები იყვნენ, ერთდროს ბატონი გიორგიშარულაძე ჩვენსას მსხულა კიათურაში. ნახევარ საათსაც არ ვაძევლო, რომ კარს ენადარმო მოსდგომია და მამასთვის უთქვამს: თქვენთან გიორგი დეკანოზიშვილი არის და უნა დავატუსალლო. ელდანაცემ მამარჩემს ეანდარჩემი სასადილო ოთახში შეუპატიებება, მისთვის სასმელი მიურთმევია და მსხული და საუბრით დაურწმუნებია, რომ მასთან დეკანოზიშვილი არ იყო. ეანდარმს დაუჯერებია ანბლი არ ვაჯღნბრეკა და წასულა. დამშვიდებული მამარჩემი სასტუმრო ოთახში შესულადა მაგინდისთან მეგობრე გიორგისათვის უთქვამს ვახარებულს: ეანდარჩემი წავიდაო. თან მაგინდაზე დადებულ რეგულერზე მოითთებით უკითხნია: ეს რა არისო. გიორგიმ თურმე თავისი წვრილი ხმით უპასუხა: აქ რომ შემოსულიყო მოვკლავდო. მამა, კიდევ წლების შემდეგ, ადუღვებით იხსენებდა ამ ამბავს. ძალიან ვადავარჩით, მე როგორც გიორგის ვიცნობდი, ის ამას უთუოდ იზამდა და მთელ ოჯახს აგვაწიოვებდა ხელისუფლებათ.

1920 წელს, პალიკო ყოფიანი დავალდებით ვამოგზავნა საქართველოს მთავრობამ ეგრობაში. და იგი უკან არ დაბრუნებულა დაპყრობილ საქართველოში. ამასთანავე ვგვჯნით ასლს პ. ყოფიანის წიგრილებსა, 1920 წლის 23 და 27 ივლისს და 2 აგვისტოს გამოქვეყნებულს ნიკაიშ ვამოცემულ ვაზეთში „L' ECLAIREUR DU SOIR.“

წერილებიდან ნათლად სჩანს მის მიერ საუფდელიანი ცოდნა ფრანგული ენისა, პოლიტიკური მსჯელობის უნარი და ჟურნალისტის ნიჭი. ვიმედოვნებ საინტერესო იქნებოდა მკითხველთათვის.

L'AVENIR DE LA RUSSIE

Nous insérons à titre de document l'intéressant article que nous adresse sur ce sujet M. Paul Ripiant, journaliste géorgien :

Le progrès des armées rouges en Pologne met en préoccupation la diplomatie européenne et particulièrement l'Angleterre qui est sérieusement menacée par le succès de la propagande bolcheviste en Orient.

On décide enfin de causer avec Lénine et ce dernier met comme condition de la cessation des hostilités contre la Pologne, la reconnaissance par les puissances alliées du Gouvernement bolcheviste et la convocation de la Conférence de la Paix. Ainsi, la Russie, qui n'était pas invitée à prendre part à la Conférence de Paix, prend maintenant sa revanche.

Le Gouvernement français se montre toujours hostile à la reconnaissance d'un pouvoir bolcheviste. Il soutient Denikine et Koltchak, comme il soutient actuellement la Pologne pour combattre le bolchevisme ; mais il faut avouer que cette campagne polonaise a été aussi lamentablement que celles de Denikine et de Koltchak. Car nous ne voulons pas reconnaître que dans aucun moment de son histoire la Russie ne se sentait pas aussi forte et aussi invulnérable qu'elle est actuellement.

Si la Russie des Tsars n'était autre chose qu'un colosse aux pieds d'argile, celle de Lénine paraît revêtir les bottes d'acier menaçant d'écraser tout ce qui s'opposerait à sa marche triomphale vers la conquête du monde. Elle est forte, ce n'est pas parce qu'elle peut lever une armée formidable ou qu'elle dispose des ressources inépuisables du pays, mais parce que dans aucun Etat d'Europe une guerre contre la Russie ne serait populaire, parce que la Russie soviétique trouve dans chaque pays ses alliés qui lui sont dévoués jusqu'au fanatisme et qui s'opposeraient à cette guerre par tous les moyens légaux et illégaux.

Les puissances manquent le moment favorable où l'opinion universelle les aurait soutenues pour combattre le bolchevisme : c'est lorsque les bolchevistes fusillaient et torturaient des milliers d'intellectuels russes, dont le seul crime était de ne pas partager les opinions bolchevistes.

Mais depuis, tout est changé. Le succès de la politique bolcheviste tendant à la reconstitution de la Russie dans ses frontières d'avant la guerre, lui a concilié les éléments d'opposition et nous voyons les patriotes russes comme Broussiloff et Kourapatkine et tant d'autres généraux et officiers offrir à Lénine de servir dans l'armée rouge.

Et alors, pour qui et au nom de quel principe une puissance quelconque déclarerait la guerre à la Russie ?

Le Gouvernement soviétique ne crie-t-il pas tout haut qu'il ne fait pas une guerre de conquête, ni de domination et qu'il est prêt à tout moment de faire la paix soit avec la Pologne, soit avec toute autre puissance ? Il veut la paix, car Lénine est le seul homme d'Etat russe qui a compris que ce n'est pas par la force des armées qu'on peut reconstituer les frontières de la Russie d'avant la guerre, mais par une propagande des idées libératrices : pas de domination étrangère ; laissez chaque peuple vivre comme il l'entend, il a fait siennes la formule « liberté nationale » et l'appel aux peuples d'Orient, les de domination étrangère. Cette politique a eu un succès tellement fétidissant que les peuples qui, hier encore, étaient si heureux de se libérer enfin du joug russe et de constituer des Etats indépendants, sont prêts à revenir à la Russie libératrice de Lénine pour échapper à la domination politique et économique des grandes puissances d'Europe.

C'est ainsi que Lénine a conquis sans tirer cartouche le Caucase des montagnards, où les armées de Denikine, soutenues par les canons anglais et français, n'ont pas pu se maintenir. Le Gouvernement soviétique a reconnu l'indépendance de petites républiques géorgienne, arménienne et azerbaïdjanienne. Par un arrangement avec cette dernière république, les armées rouges sont entrées à Bakou, d'où elles menacent les Anglais au Pers. L'influence et le prestige du Gouvernement soviétique grandit en Orient de jour en jour, au détriment du prestige anglais.

Bref, Lénine forge l'avenir de la Grande Russie qui, désormais, s'appellerait : « La Confédération des Etats libres de Russie et d'Orient. »

La France, qui s'opposait toujours au démantèlement de la Russie, ce qui lui aliéna beaucoup de sympathie de petits peuples cherchant à s'affranchir de la domination russe, verra la Russie nouvelle se redresser plus forte et plus grande que jamais.

Mais alors, une question se pose : si la Russie ainsi reconstituée avec le centre de propagande de la doctrine bolcheviste à Moscou et à Petrograd, ne représenterait pas un danger toujours menaçant pour l'ordre et la tranquillité de l'Europe ou, comme on aime souvent à le dire, pour la sécurité du monde civilisé ?

Nous en parlerons prochainement.

PAUL RIPIANT.

Le Danger du Bolchevisme

Nous avons publié, à titre de document, dans L'ECLAIREUR du Soir du 29 juillet, un premier article de M. Paul Kiplant, journaliste géorgien, sur l'Accès de la Russie.

Voici le deuxième article que nous adresse M. Paul Kiplant :

Depuis quelque temps on agit devant nous le spectre du bolchevisme russe menaçant de bouleverser toute la vie sociale de l'Europe. D'autre part, quelques politiciens et hommes d'Etat nous assurent que le bolchevisme n'est, en somme, qu'un microbe dangereux seulement pour les vaincus de la guerre. Cela ne les empêche pas de prendre de véritables mesures de quarantaine contre tout ce qui vient de la Russie. Vaines précautions ; car chaque pays a ses bolcheviks ; nous les coudoyons tous les jours ; seulement, en Europe, on les appelle tantôt extrémistes ou syndicalistes, tantôt majoritaires ou maximalistes. Ces noms nous sont familiers, ils ne nous effraient pas ; nous savons qu'ils constituent une petite minorité de citoyens et que la majorité du pays ne confesse pas leurs opinions complaine leurs méthodes d'action. Ce qui fait dire aux socialistes les plus notoires que le socialisme ne peut prendre corps (s'il peut jamais le prendre) que dans une société qui est mûre pour l'embrasser, et ils ajoutent que le développement économique actuel de l'Europe n'a pas encore atteint le degré où l'on pourrait songer à l'établissement de l'Etat socialiste. Mais Lenine n'est pas de leur avis ; il croit et il veut prouver que le socialisme est réalisable dans une société qui n'a pas encore atteint le premier degré de la civilisation européenne. En somme, nous assistons à une expérience socialiste sur le peuple russe. Pouvons-nous douter de l'issue de cette expérience ? Il est vrai que la première partie de cette expérience — frapper les bourgeois et prendre leur bien — a merveilleusement réussi. Mais ce n'est pas encore du socialisme, ni même des réformes sociales ; ce n'est que le déclainement de l'instinct sauvage chez le peuple se trouvant au premier degré de la civilisation. Ferions-nous injure à nos sociétés civilisées de vouloir suivre cet exemple ? Les camarades nous disent que les excès pyrreux à ceux que nous avons vus déclainés en Russie sont inévitables dans une lutte de partis et de révolution ; mais qu'actuellement il y règne un ordre parfait. Souhaitons que cet ordre parfait ne soit pas acheté par la méthode dont le fameux gouverneur de Yarsovie Mour-

vieff se vantait d'éloffer l'insurrection polonaise. Mais ces mêmes camarades venant de Russie y ajoutent que le peuple russe souffre de misère ; naturellement la faute en est à l'Entente qui ne veut pas venir à leur aide. Il faut croire que Lenine a grandement besoin de l'assistance de l'Entente, autrement il ne se compromettrait pas par ses multiples démarches auprès des Etats impérialistes, pour demander l'aide et l'assistance des capitalistes et bourgeois européens. Eh bien ! si Lenine croit que nos bourgeois et capitalistes peuvent lui donner l'assistance pour instituer un Paradis Terrestre en Russie, pourquoi ne pas l'aider ? Serions-nous jaloux de voir les Russes plus heureux que nous ? Non, ce n'est pas de ce côté que nos hommes d'Etat voient le danger du bolchevisme. Les bolcheviks ne veulent pas reconnaître les usages et procédés adoptés dans les relations entre les Etats civilisés d'Europe ; ils ne veulent pas reconnaître les dettes contractées par les gouvernements précédents. En ce qui concerne la propagande bolcheviste, elle menace de troubles continus les possessions anglaises d'Orient et d'Asie où la population hostile à toute domination étrangère se prête facilement aux manœuvres des bolcheviks. Comment parer à ce danger, par quels moyens obligerait-on Lenine à répondre de dettes contractées par le Gouvernement précédent ? C'est là la préoccupation principale de la diplomatie de l'Entente.

Nous sommes en présence de deux méthodes ou deux mesures dont l'une préconisée par le gouvernement actuel conduirait à la déclaration de guerre à outrance au bolchevisme. Les récentes complications dans la négociation de paix entre la Pologne et la Russie soviétique font espérer que le gouvernement britannique adopterait les mesures préconisées par le gouvernement français. Mais nous croyons que cet espoir sera déçu. Le Gouvernement soviétique qui n'accepte pas la déclaration de guerre de l'Entente, il s'incline devant la pression de l'Angleterre pour éviter cette guerre, mais l'état de choses existantes n'en éprouvera aucun changement. Il reste donc à envisager la méthode préconisée par le précédent ministre de M. Clemenceau adoptée par le Cabinet britannique et qui consiste à entourer la Russie par une sorte de fil barbelé en créant les Etats tampons qui isoleraient ainsi la Russie soviétique de l'Europe et de l'Asie.

Pourquoi cette dernière méthode n'a pas donné les résultats qu'on était en droit d'attendre véritablement, ce sera l'objet de notre dernier article.

PAUL KIPLANT.

L'ECLAIREUR du Soir (Nice)

Mardi 27 juillet 1920

Dans son dernier article « Le danger du Bolchevisme », paru dans L'ÉCLAIXUR du Soleil et de la Lune, sous le pseudonyme de « M. le Citoyen », exposait les mesures envisagées par l'Entente pour écarter le danger bolcheviste de l'Europe et de l'Asie.

Il nous démontre aujourd'hui par suite de quelles fautes la politique qui consistait à faire des Républiques de Caucase des États tuteurs, n'a donné aucun résultat.

On sait qu'après l'avènement du bolchevisme en Russie les peuples qui avaient la force de résister à la démoralisation créée par la déchéance et la propagande bolchevistes proclamaient leur indépendance et réussirent ainsi à éviter le règne du banditisme, de la terreur et de l'anarchie. C'est ainsi qu'au Sud de la Russie se formèrent les républiques géorgienne, arménienne et azerbaïdjanienne.

Les puissances de l'Entente qui favorisèrent l'avènement de la Pologne libre et de la Finlande se montrèrent nettement hostiles au mouvement séparatiste des peuples de la Transcaucasie. Mais cela n'empêcha pas le Gouvernement anglais, toujours prévoyant, de profiter de ce mouvement séparatiste pour servir ses propres intérêts.

Tandis que la France se montrait complètement désintéressée de ces nouveaux États et que son agent diplomatique, se croyant mieux inspiré que son Gouvernement, faisait tout son possible pour aliéner la sympathie traditionnelle chez les peuples de la Transcaucasie pour la France libératrice ; par contre les agents anglais se montrèrent nettement favorables à l'avènement de ces nouvelles républiques ; mais, fidèles à leur politique séculaire, ils cherchèrent par tous les moyens à prouver à ces nouveaux États que leur existence n'était possible que sous condition d'implorer le protectorat anglais.

Dans ce sens, l'action de la diplomatie anglaise était dirigée principalement contre la République Géorgienne, mieux organisée et qui paraissait être l'inspiratrice de la politique générale des républiques voisines.

Alors, on a assisté à ce double jeu de la politique anglaise : pendant que les troupes anglaises occupaient les points stratégiques de la Géorgie, exigeant du Gouvernement géorgien la remise entre leurs mains du chemin de fer Bakou-Tiflis-Baloun, sous prétexte de transport des troupes anglaises, et mettaient la main sur la conduite de pétrole, sous prétexte qu'ils en avaient besoin pour le ravitaillement de leurs navires de guerre de la mer Noire, pendant que ces républiques nominalement indépendantes, mais privées des principaux nerfs de leur vie économique, tombaient de fait sous la domination anglaise, le Premier ministre anglais multipliait ses assurances de sympathie aux Gouvernements de ces républiques et promettait de sauvegarder leur indépendance.

Les agents anglais, à Baloun, aidaient ouvertement Denikine à préparer son offensive contre la République géorgienne et, lorsque ce dernier a envahi le territoire géorgien, ce fut le général anglais Milne qui lui donna l'ordre d'arrêter sa marche.

Le gouverneur anglais du district de Baloun interdisait la circulation des billets de banque géorgiens pour plaire à Denikine, mais, un mois après il interdisait la circulation des bons d'émission Denikine pour plaire aux Géorgiens. Cela ne se passait pas, naturellement, sans profit pour les joueurs à la Bourse.

Entre temps, les agents anglais encourageaient leurs industriels et commer-

cants à nouer des relations d'affaires avec ces Républiques et à exporter les produits qu'ils s'étaient accumulés dans le pays pendant trois ans. Les grandes firmes londoniennes installèrent leurs succursales et une succursale d'une banque anglaise était fondée en Géorgie pour faciliter les transactions.

Pendant que l'Angleterre devenait ainsi maître sans concurrence du pays et que les industriels et commerçants du monde entier, encouragés par leurs Gouvernements respectifs, y venaient pour faire les affaires d'or, seule la France s'abstenait et son agent diplomatique, au lieu de renseigner son Gouvernement exactement sur l'état de choses existant, déployait toute son énergie pour semer la haine et provoquer le conflit armé entre les républiques sœurs, ce dont la diplomatie anglaise profita pour relever le prestige anglais devant ces républiques.

L'épreuve était dure pour la jeune République géorgienne, mais, il faut le dire, qu'elle l'a subie avec un tact et une dignité qui étonnaient et désarmaient les diplomates anglais en leur infligeant parfois des corrections qu'ils n'étaient pas habitués à subir.

Mais le mérite des hommes d'État anglais c'est de ne jamais commettre l'irréparable. Aussitôt que se dessina l'effondrement de l'armée de Denikine, ils dépêchèrent en Géorgie le haut commissaire anglais Mister V. Wordrop, très estimé dans les milieux géorgiens pour sa sympathie à la cause géorgienne. Deux mois après cette nomination significative, le Premier anglais faisait adopter par les puissances de l'Entente la reconnaissance de fait des Républiques géorgienne, arménienne et azerbaïdjanienne.

Dès ce moment les trois républiques commencent à respirer plus librement, mais la non reconnaissance par les puissances de l'Entente de leur indépendance *de jure*, ainsi que l'ingérence de temps en temps des commissaires étrangers dans les affaires intérieures des Républiques, entretiennent chez ces dernières une certaine incertitude et méfiance envers les puissances de l'Entente quant à leurs intentions au sujet de l'avenir de ces républiques. C'est en ceci que consiste la faule de la politique de l'Entente. Cette incertitude quant aux dispositions des puissances envers ces républiques provoque chez les dirigeants de ces dernières un flottement dans leur politique, flottement pareil à celui que nous avons vu tout récemment chez le Gouvernement de la République azerbaïdjanienne, laissant les bolchevistes entrer à Bakou, capitale de la République azerbaïdjanienne, d'un seul coup, l'agitation bolcheviste se transmet en Orient.

Mais que les puissances de l'Entente donnent à ces trois républiques la certitude et l'assurance de leur avenir, qu'elles donnent droit à leurs aspirations légitimes en reconnaissant leurs indépendances de jure. C'est alors seulement que les forces réunies de ces trois républiques peuvent servir de rempart solide contre toute tentative bolcheviste ou kemaliste en Orient.

Depuis deux ans les missions envoyées par ces trois républiques attendent, à Paris, la reconnaissance de droit de leur indépendance par les puissances de l'Entente. Qu'attend-on ? Fall-il encore une pression plus forte des bolcheviki pour reconnaître enfin l'indépendance de ces républiques ? Il semble, d'ailleurs, que cette pression se dessine déjà.

PAUL KIPIANI.

პავლე ყიფიანის ეს სამი წერილი ძვირფასი მასალაა საქართველოს რესპუბლიკის საგარეო პოლიტიკის მკვლევარისათვის. როგორც ბატონი ირაკლი თხემეზური გვაცნობებს, პავლე ყიფიანი მთავრობის დავალებით ყოფილა გამოგზავნილი ევროპაში, მათსასადამე იგი ჩვენი დიპლომატიური მისიის წევრი იყო და როდესაც ასეთი პირი „ქართველი შურნაღისტი“ სახელით, პოლიტიკურ ხა-სათის წერილებს ათავსებს პროვინციულ ქალქ ნიციში გამოცემულ „ვაჭრობაში“, ცხადია ეს წერილ-ები მაშინდელ ნიციის მცხოვრებთა საყურადღებოდ არ ქვეყნდებოდა (იმ დროს ნიცი, მხოლოდ სამო-ციოლოდ წლის წინად იყო შემოერთებული საფრანგეთთან და ქალაქის ჯერ კიდევ იტალიურ მისახლ-ეობას ინგლისელ-ამერიკელი ტურისტები უფრო აინტერესებდა, ვიდრე — საკითხი საქართველო-ან-ანტანტის ურთიერთობისა). ეს წერილები ტიპიური ნიმუშია, ცნობათა დაშვებულუბათა გავრცე-ლების იმ ფრიალ ცნობილ ხერხის გამოყენებისა, რომელსაც დიპლომატთა ენაზე, „ოფიციალურის“ ნაცვლად „ოფიციალურის“ უწოდებენ. ხოლო ჩვენი ხალხური ენით კი ითქმის: ლიტრას ეუბნებთან, კოკას ესმოდესო. რაც მოცემულ შემთხვევაში გულისხმობს, რომ რასაც ნიციის ადგილობრივ მკითხ-ველებს ეუბნებთან, საფრანგეთში და ინგლისში უნდა გაიგონონ. მანერის მიღებულ წესის დაცვით არის შესრულებული და არც შურნაღისტის ხელგანებას აცლა რამ. პალიკო ყიფიანს საქვეყნო ისტ-ატობით აღსრულებია: რაც დაავალეს. ხოლო სულ სხვა საკითხია, რამდენად მიზანშეწონილი იყო იმ აზრის გამოთქმა და იმ პოზიციის დაკავება ანტანტის მიმართ, როგორც გამომედიანებულია წერილში, „სათაურით: „ანტანტის პოლიტიკა საქართველოში“.

როგორც ვთქვით, ეს მასალა მომავალ მკვლევართათვის ქვეყნდება, მაგრამ მათ ხელს არ შეუშლის თუ შერნაღი რამდენსამე შენიშვნას დაურთავს. ჩვენი დიპლომატიის მთავარი საზრუნავი მაშინ, საქართველოს რესპუბლიკის „დე იურედ“ ცნობა იყო. და ჩვენ მოხვდნელთა პოზიციაში ვიყავით. — ანტანტის ანუ ინგლის-საფრანგეთის მიმართ, და თუნდაც დაფუძვით, რომ ჩვენს დიპლომატიას მხოლოდ ეს „ცნობა“ აინტერესებდა და იგი ყველაფრის მომავარებლად მიაჩნდა, მაინც საკვირველია ასეთი ანტიინგლისური და ანტიფრანგული პოზიციის დაქვერა — თუნდაც ოფიციალური გზით გამოხეული. რაც შეეხება ბრალდებებს, რომელთ-აც ეს წერილი საფრანგეთს და განსკუთრებით კი ინგლისს უყენებს, აქ აშკარად სჩანს, რომ ქართუ-ლი დიპლომატიის სრულიად უგულვებელპყფდა სახელმწიფოთა შორის დამოკიდებულების უმთავრეს ძარღვს, რომელიც ურთიერთ სარგებლობაში ანუ მოგებაში გამოიხატება. ინგლისი ჩვენში მოგებას ეძებდა, ბანიკი კი დააფუძნეს! მაშ ჩვენი ღამაზი თვალმისაღმი გამოჩენდნენ დაინტერესებას ? ან რად დავციცავდნენ, თუ არაფერში გამოვადგებოდით!

უნდა ვიფიქროთ, ამ უცნაური საქციელის მიზეზი არ უნდა იყოს უფიცობა, უგნურება, არც უანგა-რიზობა, არამედ — იდეოლოგიით დაბრმავება და ერთმანეთში არევა ოცნებისა და რეალობისა. ჩვენი მმართველები ხომ „სოციალისტურ რესპუბლიკას“ აშენებდნენ, სადაც გამორიცხული უნდა ყო-ფილიყო მოგებით დაინტერესება, არა მარტო პიროვნებათა, არამედ ხალხთა და სახელმწიფოთა შო-რისაც. მათ ევროპული სოციალისტური მოძრაობაც ამგვარივე გავებით ეწონათ გამოკვლეული. და ამას გარდა, ამ იდეოლოგიის გამარჯვებას ელოდნენ მთელს ევროპაში. ეს მათ მხოლოდ დროის საკითხად მიაჩნდათ. უნდა ვიფიქროთ, ეს უნდა იყოს ერთადერთი ახსნა და თუ უკიდრეს შემწყალებლობას გამოვიჩინებთ, გამართლებაც მათი მოქმედებისა. იქნებ იგივე იყოს მიზეზი იმ საკვირველი მოვლენისა, რომ მათ ვერაფერი ასწავლა, მათი გუშინდელი ძმების მიერ იმპერიის კვლავ აღდგენამაც, რომლის სრულქმნასაც მხოლოდ საქართველოს კვლავ დაპყრობა და აკლდა.

პროფ. გიორგი შარაშიძის ახალი წიგნები

პროფესორი გიორგი შარაშიძე, ერთადერთი ემიგრაციაში დაბადებული ქართველია, რომელიც პუმანიურ მეცნიერების სარბიელს ვაძევა და თუმცა იგი დღეს ფრანგი მეცნიერია, უმთავრესად ქართულ, ხოლო ენათმეცნიერულ ხაზზე, კავკასიურ საკითხების მკვლევარია. იქნებ დაბადებით ამისთვის მოწოდებული, იგი მაინც ამ გზას დასდგომოდა მაგრამ უძველესია, რომ მისი წინსვლა და მეცნიერებაში განსაზღვრულ განხრის არჩევაც იმან განაპირობა, რომ იგი დიდი მეცნიერის ეორე დიუმევილის, ჯერ მოწაფე, მერმე თანამშრომელი და მგონი მეცნიერებაში „ნაშვილევაც“ გახდა. ამა ამოწმებს თუნდ ის, რაც დიუმევილმა ქურნალ კავკასიონს უპასუხა აკადემიაში მისი არჩევის გამგავანზე | მილოცვაზე „ თქვენი (მილოციის წერილი) მაცოდებს რომ მე ვოცნებობდი ვყოფილიყავ ქეპართულან (GEORGI ANI SANT) და იქნებ კიდევაც ვაგვმხდარიყავ, რემი კვლევათა გზებთ რომ ნაკლებად გამეფანტა . მაგრამ თქვენ გყავთ შარაშიძეო “ .

წინამდებარე წერილი მოკრძალებული რეცენზიაა შარაშიძის ორი უკანასკნელი წიგნის გამო. პირველის სათაურია „ პრომეთე თუ კავკასია “, გამომცემლობა ფლამარიონ, „ სამეცნიერო ბიბლიოთეკა , 1986 წელი , 350 გვერდი . მეორე წიგნი , რომლის სათაურია : „ ინფეროპული ხსოვნა კავკასიაში “ (LA MEMOIR INDO-EUROPEENE DU CAUCASE) , გამოცემულია პაშეტის მიერ 1987 წელს , „ მეოცე საუკუნის ტექსტების “ სერიოში და შეიცავს მცირე ფორმების 150 გვერდს .

ამ წიგნში ავტორი ასეა წარდგენილი : „ ანთროპოლოგი და ლინგვისტი გიორგი შარაშიძე ასწავლის აღმოსავლეთის ენათა და ცივილიზაციათა ინტერტეში და ავტორთვე ეკოლ პრატიკ დეზ პოტეტიუდის მეოთხე სექციაში . მთავარი ნაშრომები : წარმართულ საქართველოს რელიგიური სისტემა , გიორგი დიუმევილის წინასიტყვაობით , პარიზი , მასპერო , 1968 ; შესავალი ქართული ფეოდალობის შესწავლისათვის . პარიზი-ენევეა , D R O Z 1971 ; ავარული ენის გრამატიკა (ჩრდილო-აღმოსავლური კავკასიური ენა) , პარიზი , ეან ფავარ , 1961 . დაჯილდოებულია „ აკადემი დეზ ენსკომისონ ე ბელე ლეტრის მიერ . ; პრომეთე თუ კავკასია . წინასიტყვაობა ეორე დიუმევილისა . პარიზი , ფლამარიონ , 1986 . გამოსაცემად მზადდება : ეორე დიუმევილთან თანამშრომლობით , უბიური ენის ლექსიკონი . “

ავტორის , ვით მეცნიერის შესახებ , მკითხველთათვის მხოლოდ შთაბეჭდილების გაზიარება შემძღია . მისი ნაშრომების წაკითხვის შემდეგ , ავტორის მიდგომა საკითხისადმი , ანალიზის მეთოდი და ენის სტილიც ძლიერ განსხვავებული სჩანს ქართველ მეცნიერ-მკვლევართა ამგვარივე შრომებისგან . ვერ ვიტყვი რადგან არ ვიცი , ეს მართო სხვადასხვა სკოლის ბრალია , თუ ავტორის საკუთარ თვისებებს მიეწერება . ის კი ვიცი რომ , მისი წიგნის კითხვისას არასდროს ვანმიცდია , ის რაღაც დაბრკოლების ან უხერხულობის მსგავსი რამ , როგორც ზოგიერთ ქართველ მკვლევართა წაკითხვისას ვანმიცდია . შარაშიძის კითხვისას მეთხველი გრძნობს , რომ ავტორს იგი ნაცადე გზით მიჰყავს - გზით , რომლის ორთავ მხარს . მდებარე საგნებსაც კარგად იცნობს მეგზური .

წიგნში „ პრომეთე თუ კავკასია “ მთავარ საკითხად დასმულია იმის გარკვევა , თუ სად არის სამშობლო და ვინ არის შემქმნელი პრომეთეს მითის და ამირანის თქმულებისა . ეს კითხვა მის შემდეგ არის დასმული , როცა ფრიალ რთული შედარების შემდეგ , უძველესად არის მიჩნეული მათი საერთო წარმოშობა . წიგნის ავტორი სხვადასხვა არგუმენტებზე დაყრდნობით სამ შესაძლებლობათაგან ერთისკენ იხრება . ეს შესაძლებლობანი არიან : თქმულება კავკასიიდან წაიღეს ბერძნებმა ; თქმულება საბერძნეთიდან შემოვიდა კავკასიაში . ეს ორი ვარიანტი უარყოფილია ავტორის მიერ და იგი ფიქრობს , რომ ეს თქმულება წარმოიშვა იმ დროში და იმ გეოგრაფიულ არეში , სადაც ქართველთა და აღმოსავლელ ინდო-ევროპელთა წინაპრები ერთმანეთის ვეკრდით ცხოვრობდნენ და ეს მეზობლობა იმდენად ხანგრძლივი იყო , რომ მათ ბევრი რამ ერთად შეუქმნიათ ან ერთმანეთისათვის გადაუციათ . ავტორის აზრით , ეს მრავალათას წელთა უადრეს უნდა მომხდარიყო - სადაც ცენტრალურ აზიასა და აღმოსავლეთ ევროპის შუა . ამასთანავე ავტორი გვეუბნება , რომ ეს მისი წიგნი უკვე დასრულებული ჰქონდა , როცა გამოიცა პრ . გამყრელიძის ნაშრომთა ორი ტომი ინდო-ევროპელებზე , სადაც პრ . გამყრელიძე , ენათმეცნიერულ გზით მისულ დასკვნაზე დაყრდნობით ადასტურებს ქართვე-

ლთა და ინდო-ევროპელთა მეზობლად ცხოვრების პიპოთეზას .

მის მიერ უპირატესობა მიანიჭებულ ამ პიპოტეზასაც შარაშიძე გვაწვდის ვით მხოლოდ პიპოთეზასა, მართლაც საკითხი იმდენად რთულია, რომ ავტორის მიერ გავრეულ უდიდეს მუშაობის მიუხედავად, ეს წიგნი, რომლის შესახებაც დიუმეზილი წინასიტყვაობის ბოლოს ამბობს : „ ხანგრძლივი მოლოდინის შემდეგ გამოსული ეს „ პრომეთეი“ დიდი წიგნიაო“ (CE PROMETHEE LONGTEMPS ATTENDU , EST UN GRAND LIVRE), საკითხი საბოლოოდ გადაჭრილად ვერ ჩაითვლება .

ამ გარემოებისა გამო ამ წერილის ავტორი თავს ნებას აძლევს ნეოფიტის რამდენიმე შენიშვნის დაართვისა . : თუ ამირანის თქმულება და პრომეთეს მითი, ქართულთა და ბერძენთა წინაპრების მეზობლად ცხოვრების ხანაში წარმოიშვა, როგორ მოხდა რომ ამირანის თქმულების ვარიანტები მთელ კავკასიონის გარშემოა მიმოთხილი, სწორედ ისე, ვით ადგილობრივ მცენარეს მოუვიდოდა - მაშინ როცა, მთელ ბალკანეთზე რომ არაფერი ვთქვათ, თვით საბერძნეთშიც მხოლოდ ლიტერატურული წყაროს შემფეობით არსებობს პრომეთე, ხალხში კი მისი კვალიც არ მოიპოვება .

რა მიზეზით დაუკავშირეს კავკასიის რომელსამე მწვერვალს ამ ორი თქმულების სამოქმედო ადგილი ხალხებმა, რომელნიც კავკასიას ჯერ არ იცნობდნენ, ხოლო სავარაუდოა, რომ აზიის მწვერვალთა შესახებ მეტი უნდა სტოდნოდათ . და თუნდაც ეს „ლოკალიზება“ უფრო გვიან იყოს ნაწარმოები, რატომ გახიზნეს უკვე ელინებმა ქცეულმა ჩვენი ყოფილი მეზობლების შთამამავლებმა დასასჯელი პრომეთე ასე შორს, ოდნემიდან კავკასიაში, სადაც პრომეთესათვის მისჯლის ასრულებას ისინი - ზევსის მსახურნი - ვერ უთავადალებდნენ . მათთვის უფრო ცნობილი არ იყო მავალითად : აპენინები, ალპები კარპატები ან პირინეები ?

კიდევ ერთი საკითხი, თუ პირველადი ვერსია იმ უხსოვარი დროისაა, როცა ინდო-ევროპელთა წინაპრები ახლანდელზე გაცილებით მცირერიცხოვან მასას წარმოადგენდნენ და ბერძენთა გარდა ეს თქმულება არცერთ სხვა ტომში არ გავრცელდა, მაშინ ქართველებს მხოლოდ ბერძენთა წინაპრებთან ჰქონიათ ურთიერთობა . მაშასადამე ქართულ ენაში დღეს არსებული ინდო-ევროპული ენობრივი ელემენტები ბერძნულს უნდა უკავშირდებოდნენ . ასე რომ არ არის ? პრ . გემურელიძის ნაშრომის სამწეს-ხაროდ არ ვიცნობ და იქნებ იგი ასეთ კავშირს ადასტურებდეს, მაგრამ „ ისტორიის ნარკვევებში“ გამოთქმულია შეხედულება, რომ ქართული „ ილი-ევროპიზმები“ არ უკავშირდებიან არც ირანულს, არც ბერძნულს, არამედ ანალოგიას ჰპოვებენ სრულიად მოულოდნელ ადგილებში - ბალტიის ზღვის მიდამოებში მცხოვრებ ხალხთა ენაშია .

ეს საკითხები რომელნიც უხადია მე აა აღმომიჩინია, არამედ თავისთავად არსებობენ, აღძრული არ არიან შარაშიძის მიერ .

ხოლო რაც შეეხება ბერძენთა მიერ ლეგენდის კავკასიიდან წადების არასავარაუდოდ შინიგვას, ეს შეიძლება მართლაც ნაკლებად სავარაუდო იყოს - ვით თქმულების ხალხიდან ხალხზე გადაცემა, მაგრამ არა სჩანს რა ეწინააღმდეგება შესაძლებლობას, რომ კავკასიაში არსებული თქმულება განათლებულ ბერძენ პოეტს მოწონებოდათ და ზევსის მრავალრიცხოვან კარისათვის ართი წვეტრიც მიემატებოდა - თქმულების იმგვარად გადაკეთებით, როგორც ეს ზევსის გარემოს შემევენოდა .

პოეზია და მითოლოგია ხომ დღესაც კი ხოლო განსაკუთრებით იმდროინდელ ადამიანისათვის, ერთი რამ იყო - ისე, როგორც უფრო გვიან ერთი რამ იყო : ფილოსოფია ვარსკვლავთმომრცხველობა ალქიმია და მედიცინა .

ეს ფიქრები მაშინ აღმქერა, როცა საკმაოდ გამოცდილი იყავი ამ შესანიშნავი წიგნის წაკითხვით გამოწვეულ სიმთვრალისაგან .

მეორე წიგნი, რომლის შესახებაც ცნობები წერილის დასაწყისშია მოცემული, ასე იწყება : „ თუმცა მას ასეთი ფორმა არა აქვს, მაგრამ ეს წიგნი დიდილოგია, არა ადამიანთა რომელიც ჩვენს შორის აღარ არის, არამედ მის აზრითადაც და მის შემოქმედებასთან“ . . . ცოტა უფრო შორს ავტორი ამბობს : „ . . . მაშასადამე საჭირო იყო ახლად დაწეება, ვაშლად და გამრავლება არგუმენტებისადა რაც მთავარია - შეცვლა პერსპექტივისა, კვრეტა ფაქტთა და კონსებათა კავკასიის ოპსერვაციორიდან . დიუმეზილს დრო არა აქონდა ამგვარი ზეღაბალი „ ლაშქრობისათვის“, მე ვეცადე, და ორი წელია იგი სიაშით სწონდა და სინჯავდა ვით ექსპერტი ჩემგან მიწოდებულ მასალებსო“ .

საქმე იმაშია რომ, დიუმეზილის ინტერპრეტატორებს, ზოგჯერ ტენდენციით, ზოგჯერ კი კარბი მუყაითობით, ცუდად გაუვიათ ან აღუხსნიათ დიუმეზილის აზრი და სიტყვები შესახებ ერთი ოსური წარმართული ლოცვისა . მეცნიერს ხსენებულ ლოცვაში აღმოუჩინია მისივე ცნობილი თეორიის „ საში

ფუნქციის" ელემენტთა არსებობა და გაკვირვება გამოუთქვამს, რომ ოსების მეზობლებს (ჩერქეზებს, ინგუშებს და ქართულ მთიელებს) ოსური ეპოსის (ნართების) მრავალი რამ თავისად გაუხდიათ, მაგრამ „სამი ფუნქციის" მოქმედება სრულად არ გადაუღიათ. მეცნიერის მიერ დასმულ კითხვით ნიშანზე სხვებს უპასუხნიათ, რომ ოსებმა როგორც ინდო-ევროპელებმა და „სამი ფუნქციის" მისაღებად სულიერად და გონებრივად აღჭურვილებმა, ეს წესი შეითვისეს და შეინახეს, ხოლო არაინდო-ევროპელი სხვა ეთნოსები ამის უნარს მოკლებული აღმოჩნდნენ. ამ დებულებას ავტორები აყენებდნენ ვით დიუმეზილის მსჯელობიდან გამომდინარეს. მისი სიტყვების ამ არასწორ ამ ინტერპრეტაციაზე პასუხის ვასაცემად დაიწყო დიუმეზილია მუშაობა, რისთვისაც მასლებს შარაში იქვე აწვდიდა. ხანდაზმულ მეცნიერის გარდაცვალების შემდეგ, შარაშიცემ თვითონ იქისრა დაწერა ეს შედარებით პატარა წიგნი ახალი ცნობების მომტანია ინდო-ევროპულ რელიგიათა შესწავლაში. წიგნი, ვით თვითონ ავტორი ამბობს, ავსებს იმ ხარვეზებს რომელიც არსებობდა ინდოეთის და ირანის სფეროთა გარეთ მყოფ იდო-ევროპულ რელიგიათა შესწავლაში. ეს ახალი ცნობები მომდინარეობს ალანთა პირდაპირი-მემკვიდრეების ოსების უძველეს რწმენათა შესწავლიდან.

პრ. შარაშიძის კვლევამ ნათელაყო, რომ ოსების მეზობლებს, სადაც სჭირდებოდათ, მშვენივრად გაუგიათ და მიუღიათ „სამი ფუნქცია", ხოლმასადაც არ სჭირდებოდათ მისთვის ნაწილობრივ გვერდი აუვლიათ. ამ კვლევამ ავტორს სრულიად მოულოდნელი რამეც აღმოაჩინია: სახელდობრ - რომ თურმე ინდო-ევროპული იდეოლოგია ვითარდებოდა და მდიდრდებოდა არაარტიკლ ხალხების მინაწილეობითაც - ამ შემთხვევაში ქართველთა და სენათა მონაწილეობით.

მკითხველს ვაწვდიო აბჯაცს წიგნის დასასრულისა. „ეს იქნებ ახალი გზა იყოს რომელიც ისახება ჩვენი კვლევისათვის. : როცა მკვლევარი თეოლოგიას ამუშავებს როგორც ისტორიულ ფაქტს, რომელიც სხვა ფაქტების გვერდით გაანალიზებული ააგებს იმას, რისთვისაც მე მსურდა სიტყვათაშეშით „მიკრო-ისტორია" მეწოდებია. მაგრამ დიუმეზილია - თუ რწმულათა დიდოსტატმა - ამ სოფლიდან განშორების დამდეგს შემდეგი წამოძახილით მონათლა ჩემი მუშაობა: „რასაც თქვენ ქმნით ეს არის ლაზერით დაწერილი, რელიგიათა ისტორიაო".

იქნებ საჭიროც არ იყოს თქმა, რომ ყოველი ქართველი მადლიერებით უნდა აღვისოს გიორგი შარაშიძის მიმართ(ვისთან მგლობრობაც ჩემი სიამაყეა) და კიდევ მეტი წარმატება უსურვოს ამ დიდად ნიჭიერ და ნაყოფიერ მკვლევარს, მსოფლიოს წინაშე ჩვენი კულტურის გამოფენისათვის - ჩვეიდა განსაზარად და მისდა სასახელოდ.

მ. ქ.

მოკლე შენიშვნა. წიგნის შესახებ მოთხრობილი „ამბავი" მარტო ოსთა და ქართველთა საკითხით არ განისაზღვრება. არაფლი რასის განსაკუთრებულობის ქადაგება ძველი ამბავია. ამ მოვლენის წინააღმდეგ გაილაშქრა ჯერ კიდევ ახალგაზრდა ჯავახიშვილიმა, პეტროგრაღში წაკითხულ თავის პირველ ლექციაში. ილია კი თავისთავს ინდო-ევროპულად მოაზრედ თვლიდა, მაგრამ იგი ევროპულობას გულისხმობდა აზიურობის საპირისპიროდ. პიტლერის მიერ ამ საკითხის პოლიტიკურად გამოყენებამ იგი მეცნიერულ ფარგლებს გარეთ გაიტანა. მეორე ომის შემდეგ ამ საკითხზე ყარგახნით ტაბუ იყო დადებული. განსვენებული დიუმეზილიც, ვით ინდო-ევროპელთა (იგივე არიელთა) მკვლევარი „ლიბერაციის" პირველ ხანებში არასასიამოვნო პირობებში აღმოჩნდა.

აბ ამ, ამჟამად უკვე შორეულ ამბის ხსოვნასაც უნდა გამოეწვია დიუმეზილის გადაწყვეტილებათა - მისი აზრების ცულდად ან ავად გამგებთათვის მთელი წიგნის დაწერით ეპასუხნა. აქვე უნდა ვთქვა, რომ ამაზე თვით გიორგი შარაშიძისთან არ მილაპარაკნია, რადგან როცა წიგნი წავიკითხე, ავტორი უკვე თურქეთში იყო წასული.

ჩვენი ძვირფასი მეგობრები - სამი ციურხელი მანდილოსანი, კვლავ განაგრძობენ უასღაუდებულ მოღვაწეობას საქართველოსთვის - მისი სახელისათვის, მისი კულტურის სინათლეზე გამოტანისათვის. „ივერიას“ რედაქციას სამწუხაროდ ინფორმაცია არა აქვს მათი მუშაობის პროგრამაზე და ამიტომ მხოლოდ კანტიკუნტად ჩვენამდე მოღწეულ მასალას შეგვიძლია გამოვხებოთ. ასეთი მასალა ილიას შესახებ გამოქვეყნებული წერილი „ნოე ციურხერ კაიტუვის“ 278 ნომერში, 1986 წლის 29-30 ნომერშია.

წერილი რომელსაც გაზეთის ორი მთელი გვერდი უკავია, გამოქვეყნებულია რთო ნოიკომის და იოლანდა მარშევის სახელით და უკვე სათაური: „ილია ქავჭავაძე საქართველოს დიდი მენტორი“ გვანიშნებს, რომ ჩვენთ მეგობართ ზუსტად გაუგიათ და შეუცნიათ ილია და მისი ადგილი საქართველოს ისტორიაში. ეს მითოლოგიიდან მემკვიდრე სახელწოდება (მენტორი ერთად აღიკმის შვილს და ულისის მეგობარს), რომელიც შეფარა მტემ სპუკუნადან არის დამოწმებული ურანგულ ლიტერატურაში, დღეს გამოიყენება ვით სინონიმი - ბძენის, მრჩეველის და მეჭურ-წინამძღოლისა. მგონი ჯერ არავის გამოუყენებია ილიას მიმართ ეს ეპითეტი ქართულ ლიტერატურაში, არადა სწორედ ამ სიტყვის სხვადასხვა ნიუანსია ერთად შერწყმული ილიას პიროვნებაში და არც სხვა რომელიმე ქართველი დიდი პიროვნების თვისებები პასუხობს ასე ზედმიწევნით ამ სახელს.

გაზეთისათვის საკმაოდ ვრცელ, მაგრამ საკითხისათვის მოკლე, ამ წერილში, ხელოვნებით არის შექმნილი ნათქვამი, თითქმის ყოველი, რისა თქმაც აუცილებელი იყო. ცხადია ავტორები, ვით თითონვე ამბობენ, ქართულ წყაროებს ეყრდნობიან, მაგრამ მათი უტყუარი აღლოს ნიშანია, რომ მათ მთავარზე და უმნიშვნელოვანესზე გაუმახვილებიათ ყურადღება.

გარდა თვით წერილისა, აქვე მოტანილია ნიმუშები ილიას პოეტური ნაწარმოებიდან - ურიომოდ თარგმნილი სტრიქონები ლექსებისა: „ელეგია“, „ხმა გულისა“, „ქართვის დედას“ და „განდგომილიდან“ ამოღებული ადგილები, რომელნიც სიუეტებს ამხსნელ ფრჩხილებში ჩასმულ განმარტებებით არიან ერთმეორეზე გადაბმული. ამითი მთარგმნელთა ვინაობა აღუნიშნავია, მაგრამ კიდევ ერთი ლექსი „პოეტი“, რომელიც ნახევრად გარითმული ლექსად არის თარგმნილი, ქვეყნდება ვით თარგმანის რთო ნოიკომის და იოლანდა მარშევისა. გარდა ამისა თვით წერილში, იქ სადაც ილიას მოკვლა არის მოთხრობილი, ტექსტის საილუსტრაციოდ და განწყობილების შესაქმნელად, ჩართულია ლექსი „ლოცვა“ და მეხუთე თავი „არჩდილიდან“ „ჩემო არაგვო“.

წერილში სხვა რამაც იპყრებს ყურადღებას: სადაც კი მოსახერხებელია, ავტორები შემთხვევას არ უშვებენ ხელიდან, რომ, ჯერ ერთი, რუსების კოლნიალური პოლიტიკა ამხილონ და ამასთანვე ერთიმეორისაგან გამოიჯანთ ქართული და რუსული კულტურა. ასე მაგალითად, როცა ავტორები გვაცნობებენ რომ დაწყებული განათლება ილიას მისმა დედად მიადებიათ, და ასევე იქცეოდნენ სვა ქართველი დედები, აქვე დასძენენ: რასაც დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, რადგან რუსებმა ქართული სკოლები დახურეს და სკოლებიდან განდევნეს ქართული ენა, რომელსაც რუსულთან არაფერი საერთო არა აქვს. აქედან უცხოელი მკითხველი დაასკვნის, რომ თუ დედების ამგვარი მოქმედება არა, ქართველი ბავშვები ვერ ეზიარებოდნენ მშობლიურ კულტურას.

ეს შევიცარიელი სამეული მხოლოდ ქართველოლოგები არ არიან, არამედ - ნამდვილი თავგამოდებული მებრძოლებია ქართული საქმისა. შეუძლებელია ამთ მაცქერაღს არ მოაგონდეს დაუფიწყარი მარჯორი უორდროპი, რომელმაც წარუშლელი სსოვნა, პატივისცემა და სიყვარული დატოვა ქართველთა გულში. ჩვენი ქვეყანა რომ მაშინდელზე უფრო უმოწყალოდ არ იყოს თავისუფალ სამყაროს მოკვითოვი, მაღლირი საქართველო ამათაც სულ სხვაგვარად გამოვხებოდა...

მკითხველს ვთხოვ უადგილო შედარებად არ მიიღოს შემდეგი სიტყვები: თუმც არცერთ მათთაგანს თავს არ „ადგია ძღვის გვირგვინი“ არც „წმინდა მოწამის“ არც რომელიმეს „უბყრია ჯვარი ვაზისა“, საქართველოსთვის უანგარო მოღვაწის გვირგვინი კი უცილობლად დაიმსახურა ამ სამამა მანდილოსანმა.

ქართულ-ევროპული ინსტიტუტი

ილია ტყეშელაშვილის სახელობის ქართულ-ევროპული ინსტიტუტი ეწინააღმდეგება მის დამფუძნებელის ღირსეულობას, რომელმაც წინასწარ უკან დაიხია და წინასწარ უარს ამბობს ქრისტიანული მსოფლიოთაგან გამოწვეული იყო არა მხოლოდ პოლიტიკური საკითხები, არამედ საზოგადოებრივი მნიშვნელობის მქონე საკითხები, როგორც ეს უკვე კარგად იცნობა ქართული ინსტიტუტის საქმიანობის შესახებ. თუ არა მხოლოდ პოლიტიკური საკითხები, არამედ საზოგადოებრივი მნიშვნელობის მქონე საკითხები, როგორც ეს უკვე კარგად იცნობა ქართული ინსტიტუტის საქმიანობის შესახებ. თუ არა მხოლოდ პოლიტიკური საკითხები, არამედ საზოგადოებრივი მნიშვნელობის მქონე საკითხები, როგორც ეს უკვე კარგად იცნობა ქართული ინსტიტუტის საქმიანობის შესახებ.

საფუძვლიანი იყო და არის დაყრდნობა ქრისტიანულ-ევროპულ იდეალებზე და კომპრომისის დაცვას. ეს იდეა ილია სახელობის ინსტიტუტის მიერ უკვე დაგეგმილია და უკვე დაგეგმილია. ილია სახელობის ინსტიტუტი უკვე დაგეგმილია და უკვე დაგეგმილია. ილია სახელობის ინსტიტუტი უკვე დაგეგმილია და უკვე დაგეგმილია.

უკვე სახელობის მსოფლიო რუსთაშვილი ინიციატორები მსოფლიო საზოგადოებას, თუ უარს ამბობს და მისი სიძულვილი, რომელიც პოლიტიკისგან განსხვავდება

ქართული ევროპული ინსტიტუტის პრაქტიკაში ილია სახელობის ქართული ინსტიტუტის, ქართული ინსტიტუტის უკვე დაგეგმილია, ქართული ინსტიტუტის უკვე დაგეგმილია, ქართული ინსტიტუტის უკვე დაგეგმილია, ქართული ინსტიტუტის უკვე დაგეგმილია.

და საზოგადოებრივი ინსტიტუტების განხორციელების მიზანმიმართულად დაგეგმილია და დაგეგმილია.

ქართული ევროპული ინსტიტუტი არაპოლიტიკური დამფუძნებლებია და იანიშინებს ქართული ინსტიტუტის ტრადიციებს, ქართული ინსტიტუტის ტრადიციებს, ქართული ინსტიტუტის ტრადიციებს, ქართული ინსტიტუტის ტრადიციებს.

ქართული ევროპული ინსტიტუტი ილია ტყეშელაშვილის სახელობის ინსტიტუტი, რომელიც დაგეგმილია და დაგეგმილია.

ქართული ევროპული ინსტიტუტი დაგეგმილია და დაგეგმილია. ქართული ევროპული ინსტიტუტი დაგეგმილია და დაგეგმილია. ქართული ევროპული ინსტიტუტი დაგეგმილია და დაგეგმილია.

ქართული ევროპული ინსტიტუტი დაგეგმილია და დაგეგმილია. ქართული ევროპული ინსტიტუტი დაგეგმილია და დაგეგმილია.

ქართული ევროპული ინსტიტუტი დაგეგმილია და დაგეგმილია. ქართული ევროპული ინსტიტუტი დაგეგმილია და დაგეგმილია.

ქრისტიანული იდეა, ილია სახელობის ქართული ინსტიტუტი და დაგეგმილია. ქართული ინსტიტუტი დაგეგმილია და დაგეგმილია.

და დაყრდნობა ის საქმე-ფაქტობრივად, ქმედ-გადა-
 ვრისთვის, ქართული კულტურისთვის და მთლიანად
 კერძობას და კაცობრიობისთვის, მძიმელობა ოჯახის
 იტყვისუფად სრულყოფილებას ქვეყნად გულშემატ
 შექმნის ზედმეტად ქმედყოლი ვინც დიდი შიშა - ილია
 ტყვეობაზე.

- ინსტიტუტის პერიოდული გამოცემებია:
1. ბოლშევიკი - "კრძობა, მთავარიც ის ძრავს"
 (გადატარებული, შექმნიერის ტრადიციით).
 2. ქართული კერძობული კრებულები "ფეხობა"
 (ფოტოგრაფიული, შექმნიერის ტრადიციით).
 3. "სიტყვის კონა" - მრავალფეროვანი განმარტებითი
 ლექსიკონი ხეობებზე ასობა მისეფეთი (სეპტიმერის
 ტრადიციით) - 20 გზ რეკულა.

ინსტიტუტის ძრავრეოდული გამოცემობა გვემ
 გამოქვეყნდება. ილია ტყვეობის დაბადებულნ წმ.ე
 წილისობად დატყვეობით ჩვენ ვმუშაობი ილიას
 ბუბილიტაციის იმპროვიანი კრებულის გამოცემის
 ვეფეკო ვეკლას მ უდვიდის მნიშვნელობის სამეფოში
 დასასმარებლად.
 გამოცემობა გამოქვეყნება შეაქლებს მისამართი
 ხელმწიფეში

L'Institut Georgien-Europeen
 M. Michel Kavtaradze
 61 Chem. de Tabor 91310 Linas
 FRANCE

გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკაში
 Fr. Hiltud Marschner
 Enzianring 15, D-8028, Taufkirchen
 BR Deutschland

დაწეროლები ტრადიციის მიღება შეაქლებს იქვე.

ქართულ კერძობული ინსტიტუტის
 დირექტორი ჯენრო კაშია

- ინანდამობისებლები:
- ა. სხლომე ზურაბიშვილი
 - ბ. დროილ კვეციანი
 - გ. მისეილ ქავთიანი

ქართული-ევროპული ინსტიტუტის ეს პირველი გამოცემა
 დაბადებულია პირველი ქართული კომპიუტერული, რომელიც
 ინსტიტუტში შეიქმნა ბ. კვეციანის მიერ შემოქმედებული მანერით.

ფორმული მთავრობა კვეციანის დადასტურებულ ბ. ფრანკლინ ვინს,
 "ქართული ინსტიტუტის" პრეზიდენტის, რომელმაც აღიზიანა
 ქართულენოვანი პროგრამის კომპიუტერული.

მაისის 8, 1987 წელი.

ნათესავთა და მეგობართა მიმართ სამძიმარის თქმით ვაქვეყნებთ შარშან ნოემბრის შემდეგ გარდაცვლილ ქართველთა სიას .
მანანა ლალიძე დე კოტინიისი ; როსტომ ყიფიანი (ბელგიაში) ; გერასიმე ბოლქვაძე ; დიმიტრი ქიშერიძე ; კონსტანტინე ერისთავი (შ. შტატ.) ; შალვა ბადრიაშვილი (გერ. უ. რ.) ; ირინე გომართელი პაპუაშვილისა ; დურმეშხან ყურული .

ქურნალის ფონდი

ოთარ პატარიძე - ხუთასი / თამარ პატარიძე - ოთხასი / ალ. მანველიშვილი - სამასო-
რმოცდაათი / ნიკ. თოფურია - სამასორმოცდაათი / ვ. სანგულია - სამასორმოცდაათი /
აკ. ბარკალია - სამასი / არ. მკედელიშვილი - ორასი / შ. ბერეჟიანი - ორასი / ირაკლი
ოთხმეწერი - ასსამოცი / გ. გაბლიანი - ასსამოცდაორი / ვ. ბაბიშვილი - ასორმოცდაათი /
ნათელა ყიფიანი - ასი / ვ. ყ. ეშხვარი - ასი
უღრმესი მადლობა რედაქციისაგან .

„ივერიის.“ რედაქცია სიამით აუწყებს მკითხველთ , რომ თგალსაჩინო მოღვაწემ
პატივცემულმა ალექსანდრე მანველიშვილმა კეთილინება ქურნალის სარედაქციო
კოლეგიაში შემოსულიყო .

სარედაქციო კოლეგია

გივი გაბლიანი ; გივი ზალდასტანიშვილი ; ჯანრი კაშია ; ალექსანდრე მანველიშვილი ;
გულნარა პატარიძე ურატაძისა ; მიხეილ ქავთარაძე (ტექსტისა და გამოცემის რედაქტორი).

DIRECTEUR O. PATARIDZE.

ADRESSE D'EDITEUR : MICHEL KAVTARADZE. 61 CEMIN DE
TABOR. 91310. T. 69 01 47 81.

EDITION HORS COMMERCE.

